

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN LUCAS TU'UN VA'A NI CHAA SAN LUCAS

Siki tú'un ni chaa San Lucas

¹ Kua'a cháa ni kachaa-de tu'un ná taká tiñu ni sá'a Jesús ni kajini-yo. ² Te cháa ni kajini nuu-yá ná onde kivi ní kejá'á-yá, ni kajani-de tu'un-ya. Te ni kakastu'un-de nuu-yo. ³ Te náá, a ni nandúkú víi-ná taká tu'un-ya, ná onde kivi ní kejá'á. Te jáni ini-ná ja súni ío va'a chaa káji-ná tu'un yá'a nuu-ní, Teófilo máni, ⁴ náva'a ná kuní-ní ja ío ndaa taká tu'un ni skuá'a-ní.

Ja ní ka'an ndajá'a Dios jín Zacarías

⁵ Te kivi ní kuu Herodes rey ñuu Judea, ni jo in sutu nání-de Zacarías ja ní chindéé tá'an-de jín Abías. Te ñasí'í-de nání-ña Elisabet. Te onde chi Aarón vai tata-ña. ⁶ Te cháa ndaa ni kakuu ndendúu-de nuu Dios. Te ñúkúún ní kaskíkuu-de taká tu'un jín tiñu tá'ú-yá nuu-yo. ⁷ Te tú se'e-de ní ío, chi Elisabet, ña'an numá kúu-ña, te vina, a ni kayii-de. ⁸ Yúan-na te ni ja kivi ní kateta'an-i nuu Zacarías jiku-de jín tiñu ja kúu-de sutu nuu Dios, ⁹ natu'un ni kasá'a máá sutú. Te ja yúan ni kivi-de ini ve'e ii máá Jító'o-yo. Te ní ja'mu-de susia kutú. ¹⁰ Te nini ja'mu-de susia kutú, te ichi yata vé'e ii, kájikān ta'u ñáyivi kuá'a. ¹¹ Te ni kenda in ndajá'a máá Jító'o-yo núu-dé, kándii-ya ichi ndává'a altar nuu ja'mu-de susia kutú. ¹² Te ni

jini Zacarías nuu-yá, te ni yu'ú-de, te ni kisi-i-de. ¹³ Ko máá ndájá'a-ún, ni ka'an-ya jín-de: Zacarías, ma yú'ú-ro, chi ja ní jikan ta'u-ro a ni jini so'o Dios. Te ñasí'í-ro Elisabet, skáku-ña in se'e yíi, te skúnání-ró-i Juan. ¹⁴ Te kusii xáan iní-ro. Te kusii iní kua'a ñayivi jín-i kivi káku-i. ¹⁵ Te kuu-i in chaa kuña'nu nuu Dios. Te ma kó'o-i vino, ni ndixi. Te kukútú Espiritu Santo iní-i, vasa ñu'un-ga-i chii náa-i. ¹⁶ Te kua'a cháa Israel ndió káva iní-de nuu Dios sá'a-i. ¹⁷ Te kuxnúú-i jín modo jín fuerza Elías nuu I'a kii. Te taká táa, ndundá'ú iní-de se'e-de, te chaa ni'in iní, nakuandatu-de tu'un ndíchi ká'an chaa ndaa, sá'a-i. Te sátu'a-i ñayivi koo tu'a ja cháa máá Jito'o-yo. Achí-ya jín-de. ¹⁸ Te ni ka'an Zacarías jín ndájá'a-ún: Ndasá kuní-ná te nú jandaa kúu, chi chaa ni yii kúu-ná, te ñasí'í-ná, suni a ni yii-ña, áchí-de. ¹⁹ Te ni ka'an ndájá'a-yá: Máá-rí kúu Gabriel, ja kándij-ri nuu Dios. Te ni tájí-yá ruu, vai ka'an-ri jín-ró, te kachí-ri tu'un va'a yá'a nuu-ro. ²⁰ Vina te kuñí'ín-ro, te ma kúu ka'an-ro ondé kivi skíkuu tu'un yá'a, chi tú ní kándíja-ró tú'un ni ka'an-ri, te tu'un skíkuu ná'ín kúu, ná jáa kivi, áchí-ya jín-de. ²¹ Te ñayivi-ún, káindatu-i Zacarías. Te kájani iní-i naún tá'an-de ja ní kuná'án kánde-de iní ve'e ii. ²² Yúan-na te ni ndenda-de, te tuká ní kúu ka'an-de jín-i. Te ni kajuku'un iní-i ja iní ve'e ii-ún ni jini-de in ja Dios ni skóto-ya-dé. Te máá seña-na ni sá'a-de nuu-í, chi a ni kuñí'ín-de. ²³ Te nuu ní jinu tiñu ndíso-de, te kuano'on-dé ve'e-de. ²⁴ Yúan-na te ni kuu yaku kivi. Te ñasí'í-de Elisabet, ni ni'in sé'e-ña. Te ni chisá'í-ña máá-ña ú'un yoo. Te ni ka'an-ña: ²⁵ Súan ni sá'a máá Jito'o-yo jín-rí ja ní

jini-ya núu-rí. Te vina tuká kúka nuu-rí nuu táká ñayivi. Achí-ña.

Já ní ka'an Gabriel jín María

²⁶ Te nuu iñú yoo, te ni tájí Dios ndajá'a Gabriel, ni ja'an-ya ñn ñuu nání Nazaret, ndañúu Galilea. ²⁷ Ni ja'an-ya núu ñn ña'an jáá, já á yani tanda'a-ña jín ñn chaá nání José. Te onde chii David vai tata-de. Te ña'an jáá-ún nání-ña María. ²⁸ Te ni jaá ndajá'a-yá nuu kánchaa-ña yúan. Te ni ka'an-ya jín-ña: Taá ndii, ta'u-ro kúu, chi máá Jito'o-yo jika-ya jín-ró. Te xáán ndatu kéndoo-ro vásá táká ña'an. Achí-ya. ²⁹ Te máá-ña, ni jini-ña núu-yá. Te ni kuñáá ini-ña já súan ni ka'an-ya. Te jáni ini-ña naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya-ún. ³⁰ Yúan-na te ni ka'an ndajá'a-yá jín-ña: María, ma yú'ú-ro, chi ni kusii iní Dios jín-ró. ³¹ Vina te juku'un se'e-ró, te skáku-ró ñn se'e yíi. Te skúnání-ró-i Jesús. ³² Kuñá'nu suchí-ún. Te kunání-i Se'e I'a kúñá'nu xaan. Te máá Tatá Dios ku'a-a-ya mesa táa-i David nuu-í. ³³ Te tá'ú-i tiñu ini ve'e Jacob ní káni. Te kivi tá'ú-i tiñu-ún, ma ndí'i kuti. Achí-ya. ³⁴ Yúan-na te ni ka'an María jín ndajá'a-yá: Ndasá koo Táta, chi tú yii-ná ío, áchí-ña. ³⁵ Te ni kachi ndajá'a-yá jín-ña: Máá Espíritu Santo kii siki-ro, te fuerza máá I'a kúñá'nu xaan sá'a kati siki-ro. Yúan máá súchí íi káku-ún, kunání-i Se'e Dios. ³⁶ Te kástu-ún-rí nuu-ro, já tá'an-ró Elisabet, suni a ni ni'in sé'e-ña vína vasa a ni yii-ña. Te vina ío iñu yoo já tuká nání-ña ñá'an numá. ³⁷ Chi taká ja kuní Dios, te kuu sá'a-ya, áchí ndajá'a-yá ³⁸ yúan-na te ni ka'an María: Kuu, chi jatiñu-ná nuu máá Tatá Dios, te

súan ná kóo nátu'un n̄i ka'an-ní núsáá, áchí-ña. Te máá ndájá'a-ún, kua'an-ya.

J̄a ní j̄aa María nuu Elisabet

³⁹ Te n̄i kuu k̄iv̄i. Te n̄i ndukuiñ̄i María, n̄i kaa-ña ñ̄n yuku kuá'an-ña, n̄i j̄aa-ña ñ̄n ñ̄nuu nání Judá. ⁴⁰ Te n̄i k̄iv̄i-ña iní ve'e Zacarías. Te n̄i ka'an-ña j̄ín Elisabet. ⁴¹ Te nuu ní j̄ini so'o Elisabet tu'un n̄i ka'an María j̄ín-ña, te suchí lúlí-ún n̄i tuñu-ni-i ch̄ii-ña. Te n̄i chítú nd̄i Elisabet j̄ín Esp̄iritu Santo. ⁴² Te n̄i ka'an j̄aa-ña: Xáán ndatu kúu-ró núu táká ñ̄a'an. Te suni xáán ndatu kúu suchí ñ̄ú'un ch̄ii-ró. ⁴³ Te naún ñ̄a'an kúu ruu j̄a ní chaá náa máá Jito'o-ri nuu-rí. ⁴⁴ Chi j̄a ní j̄ini so'o-ri tu'un n̄i ka'an-ro j̄ín-rí, te suchí ñ̄ú'un ch̄ii-ri yá'a, n̄i tuñu-ni-i j̄a kús̄i iní-i. ⁴⁵ Xáán ndatu kúu ñ̄a'an ní kandija-ún, chi taká tu'un n̄i keyu'u máá Tatá Dios, sk̄ikuu ná'in j̄ín-ña, áchí Elisabet. ⁴⁶ Yúan-na te n̄i ka'an María: Kúu in̄i-ri j̄a ná ndúñá'nu máá Tatá Dios. ⁴⁷ Te kús̄i in̄i-ri j̄ín Dios j̄a náma-ya rúu. ⁴⁸ Chi n̄i j̄ini-ya j̄a kúka nuu iní ñ̄a'an j̄atíñu nuu-yá núú. Ko onde vina te ka'an taká ñ̄ayiv̄i j̄ín-rí j̄a xáán ndatu-ri. ⁴⁹ Chi I'a tíin nd̄i'i fuerza, n̄i sá'a-ya tíñu ñ̄a'nu j̄ín-rí, te sí'ví íj̄i ñ̄ava'a-ya. ⁵⁰ Te ní káni kúndá'ú in̄i-ya táká ñ̄ayiv̄i kájandatu nuu-yá. ⁵¹ N̄i sá'a-ya tíñu ñ̄a'nu j̄ín ndá'a-yá. Te n̄i skúnu-ya cháa vix̄i kája'an-de, onde j̄ín táká j̄a kájani sáni in̄i-de. ⁵² Te n̄i chaxio-ya cháa kákuñá'nu nuu mesa-de. Ko chaá kákundá'ú, n̄i nasáñá'nu-ya-dé. ⁵³ Te nuu cháa káji'i soko, n̄i j̄a'a-ya j̄a kée vá'a-de. Ko chaá kúká, n̄i kiñi'in sáni-ya-dé kája'an-de. ⁵⁴ Te n̄i chindéé ní chituu-ya mozo-ya ñ̄ayiv̄i Israel, ch̄i núku'un in̄i-ya j̄a ní

kundá'ú iní-ya-í. ⁵⁵ Chi nī ka'an-ya jíin ndíyi táa-yo jíiná'an-de, ja ní káni kundá'ú iní-ya Abraham jíin táká tata-de, áchí María. ⁵⁶ Te nī kanchaa María jíin-ña nátu'un unī yoṓ. Yúan-na te kuano'on-ña ve'e-ña.

Kiví ní kaku Juan, chaa skuánducha

⁵⁷ Te Elisabet nī jaa kiví skáku-ña sé'e-ña. Te nī skáku-ña ñn se'e yí. ⁵⁸ Te nī kajini tu'un tá'an-ña jíin ñáyivi káxiukú yáni, ja Dios xaan ní kundá'ú iní-ya-ña. Te kákusi iní-i jíin-ña. ⁵⁹ Yúan-na te nuu uná kiví, te nī chakoyo-de ja xití ndúu suchí yikín-ún. Te skúnání-de-i sí'ví táa-i Zacarías núu. ⁶⁰ Ko nī ka'an náa-i: Ma kúu, chí Juan kunání-i, áchí-ña. ⁶¹ Te nī kaka'an-de jíin-ña: Naja. Te tú ni ñn tá'an-ró nání súan, áchí-de. ⁶² Yúan-na te jíin seña kájika tu'un-de táa-i ndasa kuní-de kunání-i. ⁶³ Te nī jikan máa-de ñn tutu. Te yúan nī chaa-de: Juan kunání-i, áchí. Te taká ñáyivi-ún nī kanaa iní kánde'é-i. ⁶⁴ Te nī nanuña-ni yu'u-dé. Te nī nduvitá-ni yaa-dé. Te nī naka'an-ni-de nī nakana jaa-de Dios. ⁶⁵ Te taká ñáyivi kákuu tá'an-de, nī kayu'ú-i. Te nī jicha taká tu'un yá'a kua'an ní yúku ndáñúu Judea. ⁶⁶ Te taká ja ní kajini so'o tu'un-ún, nī kañu'un-ni iní máa. Te kaka'an: Ndasá koo suchí yá'a núsáa, chí máa Tatá Dios ndíto-ya-í, áchí. ⁶⁷ Yúan-na te táa-i Zacarías, nī chítú ndí-dé jíin Espíritu Santo. Te nī jani-de tu'un: ⁶⁸ Ná nákana jaa-yó máa Tatá Dios ñáyivi Israel, chí nī kinde'é-yá ñáyivi-yá. Te nī nama-ya-í. ⁶⁹ Te onde iní ve'e mozo-ya David, nī jani-ya ñn chaa kúñá'nu nama yóo. ⁷⁰ Nátu'un nī kaka'an chaa ndoo nī

kajani tu'un-ya ní kikoyo-de onde xnáñúú, ⁷¹ ja náma-ya yóó iní nda'a cháa kájito u'u yóó jín núu já kákiti iní kájito yóó. ⁷² Chí kúndá'ú iní-ya táa-yo. Te núku'un iní-ya tú'un ij ní keyu'u-yá. ⁷³ Tu'un-ún nī chísó tú'un téyí-yá nuu Abraham, ja kuá'a-ya núu-yo. ⁷⁴ Ja náma-ya yóó nuu cháa kájito u'u yóó. Te mā yú'ú-ga-yo, kuaťíñu-yó núu-yá. ⁷⁵ Jín tíñu ndoo jín tíñu ndaa taká kivi kúchaku-yo. ⁷⁶ Te róó suchí lúli, kunání-ró cháa jáni tu'un I'a kúñá'nu xaan, chí kuxnúú-ró kí'in-ro íchi núu máá Jito'o-yo náva'a sátu'a-ró íchi-yá. ⁷⁷ Te kastu'ún-ró núu ñáyivi máá-yá ja náma-ya-í, jín já kóo tuká'nu iní nuu táká kuachi-i. ⁷⁸ Chí xaan kúndá'ú iní Dios yóó. Ja yúan kúndijin nuu-yo sá'a I'a ñá'nu. ⁷⁹ Náva'a kundijin nuu já ká'in ñuñáa jín núu já kákuni naa. Yúan-na te kuu kaka-yó íchi vá'a, jín íchi túu tundó'o, sá'a-ya, áchí-de. ⁸⁰ Te suchí lúli-ún, nī ja'nu ndéé-i, te nī yija iní-i. Te nī kanchaa-i onde nuu nú'un té'é onde kivi ní stá'an ndijin-i máá-i nuu ñáyivi Israel.

2

Kivi ní kaku Jesucristo

¹ Te nī kuu yaku kivi. Te Augusto César, nī jacha-de tu'un ja táká ñáyivi ndútútú xiní-í jíná'an-i. ² Ya'á kúu ja ní ndutútú núu xiní-í. Te Cirenio nī kuu-de gobernador ñuu Siria. ³ Te taká ñáyivi-ún, kája'an-i ndita'an ñuu-i ja náku'a-a-i xiní-í. ⁴ Te ja yúan ní kenda José iní ñuu Nazaret, ndañuu Galilea. Te nī kaa-de kua'an-de ñuu Judea. Te nī kivi-de ñuu David ja nání Belén. Chí tá'an iní ve'e David kúu-de. ⁵ Náva'a naku'a-a-de xiní-dé

jín ñásí'í-de María, ch̄i a yani t̄anda'a-ñá jín-de, te ñú'un se'e-ña. ⁶ Te nini ká'iin-de yúan, te ñi j̄inu k̄iv̄i skáku-ña-í. ⁷ Te ñi skáku-ña sé'e yíi núú-ña. Te ñi chisúkun-ñá-i, te ñi jak̄in-ña-í in̄i nundóó k̄iti, ch̄i tuká núña mesón. ⁸ Te suni ñuu yúan ío cháa kándito ñúú-de rīi-de. ⁹ Te yúan ñi kii ñin ndajá'a máá Tatá Dios nuu-dé. Te káyu'ú xaan-dé. ¹⁰ Te ñi ka'an máá ndajá'a-yá jín-de: Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chi vāi-ri kástu'ún-rí ñin tu'un va'a nuu-ro, te kus̄i iní taká ñaȳivi sá'a. ¹¹ Ch̄i v̄ina onde in̄i ñuu David ñi kaku ñin I'a nama róó. Cristo máá J̄ito'o-yo kúu-ya. ¹² Te kuni-ro já súan ío, ch̄i nani'in-ro súchí ȳik̄in-ún ȳisúkun-í sa'ma te kátúu-í in̄i ñin nundóó k̄iti. Achí-ya. ¹³ Te sanaa-ní te ñi kenda ñin tikun̄i and̄iv̄i, ká'iin kua'a-yá jín ndajá'a-yá-ún, kánakana jaa-ya Dios, te káka'an-ya: ¹⁴ Ná nákana jaa-yó Dios onde and̄iv̄i. Te ná ndúndéé iní taká ñaȳivi iní ñuȳivi yá'a, sá'a Dios ja kús̄i iní-ya jín-i, áchí. ¹⁵ Yúan-na te ndajá'a-yá-ún, ñi xndóo-ya-dé te káno'on-ya ándiv̄i. Te máá cháa ndító-ti, káka'an-de: Ná kí'on ondé Belén te kuni-yo naún ní kuu. Ch̄i súan ñi kastu'ún máá Tatá Dios nuu-yo. Achí-de. ¹⁶ Te yach̄i kája'an-de. Te ñi kajini-de nuu María jín José, jín núu súchí ȳik̄in-ún kátúu-í in̄i nundóó k̄iti. ¹⁷ Te súan ñi kajini-de nuu-í. Te ñi kajacha-de tu'un ndasa ñi kajini-de sik̄i súchí ȳik̄in-ún. ¹⁸ Te ñi kanaa iní taká ñaȳivi ní kajini so'o-i tu'un káka'an cháa kándito rīi. ¹⁹ Ko María ñi chiva'a-ña taká tu'un yá'a. Te náxndáa-ña tú'un-ún in̄i añú-ña. ²⁰ Te ñi kanaxió káva cháa kándito rīi, káno'on-de, kánakana jaa-de Dios. Ch̄i

n̄i kajini-de ja ío ndaa taká tu'un n̄i kajini so'o-de, nátu'un n̄i ka'an ndajá'a-yá jín-de.

Ja ní stá'an-de-i nuu máa Dios ini ve'e ij

²¹ Te n̄i kuu unā kiv̄i. Te n̄i xit̄i ndúu suchí yíkín-ún. Te n̄i kaskúnání-de-i Jesús, ch̄i sí'ví-ún n̄i ka'an ndajá'a-yá ná té júku'un-ga-i núú. ²² Yúan-na te n̄i jinu kiv̄i ndúndoo-ña, nátu'un ká'an ley Moisés. Te n̄i kajanchaka-de-i ñuu Jerusalén náv'a stá'an-de-i nuu máa Tatá Dios. ²³ Ch̄i yóso núu tutú máa Tatá Dios: Taká suchí yí káku núú, suchí-ún, ná kúña ij-í nuu máa Tatá Dios, áchí. ²⁴ Te suni soko-dé uu lí'vi, xí úu paloma, nátu'un ká'an ley máa Tatá Dios. ²⁵ Te yúan ío ñn chaa ñuu Jerusalén, nání-de Simeón. Te chaa ndaa, chaa ndoo kúu-de, te ñúkuu ini-de chaa I'a ka'an tu'un ndéé jín ñáyivi Israel. Te Espiritu Santo jika-ya jín-de. ²⁶ Ch̄i a n̄i kastu'ún Espiritu Santo nuu-dé ja má kúu kuti-dé te nú tú kun̄i-de nuu Cristo máa Tatá Dios xna'an-ga. ²⁷ Te n̄i chaa-de ini ve'e ij, n̄i sá'a Espiritu Santo. Yúan-na te táa suchí lúlí Jesús, n̄i kaskivi-de-i ini ve'e ij, ja sá'a-de jín-i nátu'un ká'an ley. ²⁸ Te Simeón, n̄i junu nchaa-de-i. Te n̄i nakana jaa-de Dios. Te n̄i ka'an-de: ²⁹ Ai Táta, sí'a-ní mozo-ní ná kí'in-de, nátu'un n̄i ka'an-ní, ch̄i n̄i kuva'a ini-ná vina. ³⁰ Ch̄i n̄i jin̄i jín núu-ná ja náma-ní yóo. ³¹ Ch̄i yuán ní sátu'a-ní jito nuu táká ñáyivi, ³² náv'a ná kúndijin nuu ñáyivi s̄in nación, te nduñá'nu ñáyivi máa-ní Israel, sá'a-ní. Achí-de. ³³ Te José jín náa-i, kánaa ini-de kájini so'o-de tu'un-i ndasa ká'an chaa-ún. ³⁴ Te n̄i jikan ta'u Simeón ja'a-dé jíná'an-de. Te n̄i ka'an-de jín náa-i María: Suchí yá'a vai-i ja nduá te ndonda kua'a ñáyivi Israel

sá'a-i. Te státá'an ñayivi já sikí-í. ³⁵ Náva'a ná kenda ndijin ndasa kájani iní kua'a ñayivi. Te ñin yuchi kuiso iní añú-ro. Achí-de. ³⁶ Te suni kánde Ana yúan, ña'an jáni tu'un Dios kúu-ña, se'e Fanuel tata Aser kúu-ña. Te a ñi yii-ña chi onde ná jáá-ña te ñi kanchaa-ña jín yíi-ña usia kua. ³⁷ Te ñi kendoo ndá'ú-ña ondé ñi jinu-ña kúun xíko kuun kuiá-ña. Te tú kúxio-ña iní ve'e ñi, chi sua jatiñu-ña ndúú ñúú. Te ndicha iní-ña. Te jikán ta'u-ña. ³⁸ Te suni hora-ún ñi chaa-ña, ñi nakana jaa-ña Dios. Te ñi ka'an-ña tú'un suchí yíkin-ún nuu táká ñayivi káñukuu iní-i kenda ñin chaa nama-de ñuu Jerusalén. ³⁹ Te ñi kuu ñi skíkuu-de taká tiñu ká'an ley máá Tatá Dios. Te káno'on-de ñuu-de Nazaret ndañú Galilea. ⁴⁰ Te suchí lúli-ún, ñi ja'nu ndéé-i, te ñi yija-i, te ñi kundichí xáan-í, te ñi kusí iní Dios jín-i.

Ja ní kiví ndúu Suchí Jesús iní ñuu Jerusalén

⁴¹ Te ndita'an kua kája'an táa-i ñuu Jerusalén, ja ndé'é-de viko Pascua yúan. ⁴² Te nuu ní kuu uxí uu kua-i, te ñi kákaa táa-i kája'an-de ñuu Jerusalén, nátu'un kásá'a máá-de kiví víko-ún. ⁴³ Te ñi jinu kiví víko-ún, te káno'on-de. Te suchí lúli Jesús ñi kendoo-i iní ñuu Jerusalén, ni tú ní kájiní táa-i náa-i. ⁴⁴ Te kájani iní-de ja ndé kánde nduu-i ma'ñú ñayivi káno'on ichi-ún. Te ñi kajika-de ñin kiví ncháka, te vásá ní kanandúkú-de-i ma'ñú táká tá'an-de. ⁴⁵ Ko tú ní kánani'in-dé-i, te ñi kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén, kanandúkú-de-i. ⁴⁶ Te onde nuu uní kiví te vásá ní kanani'in-dé-i iní ve'e ñi, kanchaa-i ma'ñú chaa kákuu maestro, jini ná'in-i, te xndichí-i-de.

47 Te taká ja kájini so'o tu'un ka'an-i-ún, ni kanaa iní kánde'é núu-í ja bueno ndito xiní-í, te va'a xndió káni-i tu'un. 48 Te nuu ní kajini-de nuu-í, te ni kanaa iní-de kánde'é-de. Te ni ka'an náa-i jíin-í: Hijo, naja sá'a-ró súan jíin-rí, chi táa-ro jíin rúu, kánandúkú xáan-rí róo te kánduku'á iní-ri, áchí-ña. 49 Yúan-na te ni kachi-i jíin-ña: Naún ní kuu, náa. Naja kánandúkú-ní náá. Tú kájini-ní ja jínu ñú'ún kúkuu-ná jíin tíñu Táa-ná náún. Achí-í. 50 Ko máa-ña, tú ní kájuku'un iní-ña tú'un ni ka'an-i jíin-ña. 51 Te ni nuu-i kuano'on-í jíin-de jíná'an-de. Te ni najaa-i ñuu Nazaret, jándatu-i nuu-dé. Te náa-i ni chiva'a va'a-ña taká tu'un yá'a iní añú-ña. 52 Te Jesús, ni ja'nu-ga-i, te ni kundíchi-ga-i. Te Dios jíin taká ñayivi, ni kakusi-gá iní jíin-í.

3

Juan, cha skuánducha

1 Te nuu xiá'un kuia ja tá'ú tíñu cha Tiberio César, te Poncio Pilato kúu-de gobernador ñuu Judea. Te Herodes tá'ú-de tíñu ñuu Galilea. Te ñani-de Felipe tá'ú tíñu ñuu Iturea ndañú Traconite. Te Lisancias tá'ú tíñu-de ñuu Abilinia. 2 Te sutu ñá'nu kákuu Anás jíin Caifás, te ni cha tu'un máa Tatá Dios nuu Juan, se'e Zacarías káncha-de nuu ñú'un té'é. 3 Te ni kii-de ni jíkó núu-de ñí ñúu Jordán. Te jáni-de tu'un jánducha, jíin tú'un nakani iní návaa sá'a Dios tuká'nu iní nuu kuáchi. 4 Te súan ni cha Isaiás tutu, chi cha jáni tu'un Dios ni kuu-de sáa: ñin ndajá'a, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátu'a-ró íchi máa Jito'o-yo, te sándóo-ró íchi-yá. 5 Taká yi'ndi nachítú. Te nuu

taká yuku jíin t́indu. Te ndundóó íchi yákuá. Te ichi ndái ndulii. ⁶ Te taká ñayivi, kuni-i ja Dios nama-ya-í. Achí. ⁷ Te ni kenda koyo kua'a ñayivi núu-dé ja skuánducha-dé-i. Te ni ka'an-de jíin-i: Se'e koo kákuu-ró. Ndéja ní kastu'un núu-ro ja kúnu-ró kóto-ró juicio chaa. ⁸ Núsáá te sá'a-ró tíñu siki ja á ni nakani ini-ro-un. Te ma kéjá'á-ró kani ini-ro: Abraham kúu táa-ri, achí-ro. Chi ka'an-ri jíin-ró ja kúu-ni sá'a Dios ja taká yuu yá'a nduu se'e Abraham. ⁹ Te vina a kátúu tú'a hacha ja xiti yúnu ondé yo'o. Te taká yunu ja tú kúun nde'e vá'a xini, xiti te kivi nuu ñú'un. Achí-de. ¹⁰ Te ñayivi kuá'a-un, ni kajika tu'un-i-de: Te ndasa sá'a-ná núsáá, achí-i. ¹¹ Te ni ka'an-de: Ja ñáva'a uu su'nu, ná kuá'a nuu ja tú ñáva'a kuti. Te ja ñáva'a ja kée, suni súan ná sá'a, achí-de jíin-i. ¹² Te suni ni chakoyo yaku cha xini ja kuánducha-dé. Te ni kaka'an-de jíin Juan: Maestro, te náá, ñáun sá'a-ná, achí-de. ¹³ Te ni ka'an-de jíin: Ma skáa-ró kakán-ro ndasa ni ta'u tíñu nuu-ro, achí-de. ¹⁴ Te suni yaku soldado, ni kajika tu'un yúan-de: Te náá, ndasa sá'a-ná jíná'an-ná, achí. Te ni ka'an-de jíin: Ma kuáncha-ro ndátíñu tá'an-ró, ni ma sátú'un-ró, te koo sii-ni ini-ro jíin yá'u-ró. ¹⁵ Te kájani ini taká cha siki Juan ja sánaa te kúu-de Cristo xí túu, chi ñayivi-un, káindatu-i cha-ya. ¹⁶ Te ni ka'an Juan: Ruu, chi jíin ndúcha skuánducha ndíja-ri róó. Ko vai in I'a kúñá'nu-ga vásá ruu, ja tú kúñá'nu-ri ndájí-rí ñii yí'i ndijan-yá. Máá-yá, chi jíin Espiritu Santo skuánducha-yá róó jíin ñú'un. ¹⁷ Te t́in-ya pala chíxí'ú trigo. Te nasándoo va'a-ya era-ya. Te nastútú-yá trigo ndivi ini yaka-ya. Te ka'mu-ya

paja nuu ñú'un ja má ndá'va kuti-gá. ¹⁸ Te kua'a-gá tu'un ni ka'an xaan-dé nuu ñáyivi-ún. Chi súan ni jani-de tu'un va'a-ya núu-í. ¹⁹ Te suni ni ka'an xaan-dé nuu Herodes, chaa tá'ú tíñu-ún. Chi chaa-ún, ni jaka-de Herodías, ñasí'í ñani-de Felipe. Te kua'a-gá tiñu ñáá súan ni sá'a Herodes. ²⁰ Te ja ví'í-gá ni sá'a-de kúu ja ní chindee-de Juan vekaa.

Ja ní janducha Jesús ni sá'a Juan

²¹ Te nuu ní ndi'i ni kajanducha ñáyivi, te suni ni janducha Jesús. Te nini jikán ta'u-yá, te ni nuña-ni andívi. ²² Te nátu'un forma paloma ni jungava Espiritu Santo siki-yá. Te ichi ándívi ní kenda ñn tu'un ni ka'an: Máá-ró kúu Se'e-ri te kúndá'ú iní-ri róó. Te kúsi iní-ri jín-ró. Achí.

Lista ndasa vai tata Jesucristo

²³ Te ná ni kejá'á Jesús stá'an-ya tú'un, ío-ya okó uxi kuia. Te kájani iní ñáyivi já sé'e José kúu-ya. Te táa José ni kuu Elí, ²⁴ ja kúu se'e Matat, se'e Leví, se'e Melqui, se'e Jana, se'e José, ²⁵ ja kúu se'e Matatías, se'e Amós, se'e Nahum, se'e Esli, se'e Nagai, ²⁶ ja kúu se'e Maat, se'e Matatías, se'e Semei, se'e José, se'e Judá, ²⁷ ja kúu se'e Joana, se'e Resa, se'e Zorobabel, se'e Salatiel, se'e Neri, ²⁸ ja kúu se'e Melqui, se'e Adi, se'e Cosam, se'e Elmodam, se'e Er, ²⁹ ja kúu se'e Josué, se'e Eliezer, se'e Jorim, se'e Matat, ³⁰ ja kúu se'e Leví, se'e Simeón, se'e Judá, se'e José, se'e Jonán, se'e Eliaquim, ³¹ ja kúu se'e Melea, se'e Mainán, se'e Matata, se'e Natán, ³² ja kúu se'e David, se'e Isaí, se'e Obed, se'e Booz, se'e Salmón, se'e Naasón, ³³ ja kúu se'e Aminadab, se'e Aram, se'e Esrom, se'e Fares, se'e Judá, ³⁴ ja kúu se'e Jacob,

se'e Isaac, se'e Abraham, se'e Taré, se'e Nacor, ³⁵ ja kúu se'e Serug, se'e Ragau, se'e Peleg, se'e Heber, se'e Sala, ³⁶ ja kúu se'e Cainán, se'e Arfaxad, se'e Sem, se'e Noé, se'e Lamec, ³⁷ ja kúu se'e Matusalén, se'e Enoc, se'e Jared, se'e Mahalaleel, se'e Cainán, ³⁸ ja kúu se'e Enós, se'e Set, se'e Adán, se'e Dios.

4

Sikí ja ní jito nchaq tá'an kui'na jíin-yá

¹ Te Jesús, ni chítú ndíi-yá jíin Espíritu Santo. Te ni ndenda-ya yúcha Jordán kua'an-ya. Te ni jaa-ya onde nuu ñú'un té'é ní sá'a Espíritu Santo. ² Te yúan ni kanchaa-ya úu xiko kiví. Te ni jito nchaq tá'an kui'na jíin-yá. Te taká kiví-ún, tú ní yéé kúti-yá, chí onde ni ja'a kiví, te vása ni jíi-ya sóko. ³ Yúan-na te ni kachí kui'na-ún jíin-yá: Nú Se'e Dios kúu-ró, ka'an jíin yúu yá'a ná ndúu staa, áchí. ⁴ Te Jesús ni ka'an-ya jíin: Yóso núu tutú: Nasu máni máá staa kée cháa te kuchaku-de, chí sua jíin tú'un Dios, áchí-ya. ⁵ Te ni jaka kui'na-ún-ya kuá'an jíin-yá xiní ñin yuku súkún. Te ñin núnúu-ni te ni stá'an-ni taká ñuu ní ñúyivi núu-yá. ⁶ Te ni kachí kui'na-ún jíin-yá: Kua'a-ri taká ñuu luu yá'a nuu-ro te tá'ú tíñu-ró núu. Chí máá-rí tñin ndíi, te ndé nuu kuní-ri, te kuu kua'a-ri. ⁷ Núsáa te nú chiñú'ún-ró rúu, te kua'a-ri taká ñuu yá'a nuu-ro. Achí. ⁸ Te ni ka'an Jesús: Satanás, kuxio kuá'an, chí yóso núu tutú: Chiñú'ún-ró máá Tatá Dios máá-ró, te nuu máá ñin-ni-ya kuátíñu-ró, áchí. Achí-ya. ⁹ Te kua'an tuku jíin-yá ñuu Jerusalén. Te yúan ni kaa jíin-yá xiní torre ve'e ij. Te ni ka'an jíin-yá: Te nú Se'e Dios kúu-ró, te súnгава-ró máá-ró yá'a te onde nuu

ñú'un, ¹⁰ ch̄i yóso núu tutú: Tájí-yá ndajá'a-yá kii te koto-ya róó. ¹¹ Kunu nchā-ya róó náva'a tú stují-ro já'a-ro núu yúu, áchí. Achí kui'na. ¹² Te n̄i ka'an Jesús: A yóso núu tutú: Ma kóto nchā-ro máa Tatá-ro Dios, áchí-ya jíin kui'na-ún. ¹³ Te n̄i ndi'i n̄i jito nchā kui'na-ún-ya. Te n̄i kuxio núu-ni kua'an.

Ja ní kaské'ichi-i-ya iní ñuu Nazaret

¹⁴ Te jíin fuerza Espiritu kuano'on Jesús ñuu Galilea. Te n̄i jich̄a tu'un-ya ñí ndáñúu yani yúan. ¹⁵ Te n̄i stá'an-ya tú'un in̄i ve'e sinagoga ñayivi yúan. Te n̄i kanakana jaa ndi'i-i-ya. ¹⁶ Te n̄i jaa-ya ñúu Nazaret, nuu ní ja'nu-ya. Te n̄i kivi-ya iní ve'e sinagoga nátu'un sá'a-ya táká kivi ndétatú. Te n̄i ndukuiñi-ya ní ka'u-ya in̄i tutu. ¹⁷ Te yúan ío tutu Isaías chāa n̄i jani tu'un Dios onde sáa. Te n̄i kaja'a-de nuu Jesús. Te n̄i janu-ya tutú-ún. Te n̄i jini-ya in̄i nuu yóso, te n̄i ka'u-ya: ¹⁸ Espiritu máa Tatá Dios jika-ya jíin-rí, ch̄i n̄i teta'an-ya rúu náva'a kani-r̄i tu'un va'a nuu ñayivi ndá'ú. Te n̄i tájí-yá ruu vai-r̄i náva'a sá'a-r̄i tana ñayivi kákukuí'a in̄i, te kastu'ún-rí nuu ñayivi káindasu koo libre-i. Te taká ñayivi kuáá, ndundijin nuu-í, te nama-r̄i ñayivi ní katuji. ¹⁹ Te náva'a kani-r̄i tu'un sik̄i kuiá játa'an in̄i máa Tatá Dios, áchí-ya. ²⁰ Te n̄i natuu-yá tutu-ún. Te n̄i naku'a-ya núu cháa játíñu. Te n̄i nungoo-ya. Te taká chāa ká'in in̄i ve'e sinagoga, kánde'é vá'a-de nuu-yá. ²¹ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin-de: Vina a n̄i kajini so'o-ró já ní sk̄ikuu tu'un ká'an tutu īi yá'a, áchí-ya. ²² Te ndivii-dé n̄i kaka'an va'a-de tu'un-ya. Te kánaa iní-de kánde'é-de nuu-yá ja lúu

ká'an-ya. Te ni kaka'an-de: Á nasu sé'e José kúu cháa yá'a. Achí-de. ²³ Te ni ka'an-ya jíin-de: Jáni iní-ri ja sánaa te ka'an-ro tú'un yátá yá'a jíin-rí: Chaa táná, sá'a tana máá-ró, te taká tiñu ni kajini tu'un-ri ni sá'a-ró ñúu Capernaum, suni súan ná sá'a-ró ñúu-ro yá'a vii, achí-ro. ²⁴ Te ni ka'an-ga-ya: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja ñáyivi máá ñúu cháa jáni tu'un Dios, máá-i kúu ja tú kájatá'ú-i-de. ²⁵ Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja ní io kua'a ñá'an ní kendo ndá'ú ñuu Israel kivi ní chaku Elías, te kivi-ún ni ndasu andívi uní kua iñu yoo. Te ni io ñin tama xaan níi-ni ñuu-ún. ²⁶ Ko tú ní táji-yá Elías ki'in-de nuu ní ñin ña'an-ún, chi máá-ni onde ñuu Sarepta ndañúu Sidón ni ja'an-de nuu ñin ña'an ní kendo ndá'ú. ²⁷ Te iní ñuu Israel, suni ni io kua'a cháa ni kate'yu ndí'yi, kivi ní chaku Eliseo, cháa ni jani tu'un Dios. Ko tú ni ñin cháa-ún ní ndúndoo, chi máá-ni Naamán, cháa ñuu Siria. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te taká cháa ká'in iní ve'e sinagoga, ni kakiti iní-de ja ní kajini so'o-de tu'un ká'an-ya. ²⁹ Te ni kandonda-de siki-yá ni kakiñi'in-de-ya yatá ñúu-ún, te kua'an-de jíin-yá xini yúku núu kándii ñuu-de. Te yúan sún-gava-de-ya ká-kuni-de. ³⁰ Ko máá-yá, ni ja'a-ya má'ñú-de, te kua'an-ya.

Ja ní kiñi'in-ya tachí káni

³¹ Te ni najinu-ya ñúu Capernaum, ndañúu Galilea. Te ni stá'an-ya tú'un nuu-dé jíná'an-de ndíta'an kivi ndétatú. ³² Te ni kanaa iní-de ká-jini so'o-de tu'un stá'an-ya, chi ni stá'an-ya natu'un ñin cháa ndíso tíñu. ³³ Te iní ve'e sinagoga kánde ñin cháa tá'an tachí káni. Te cháa-ún, ni kana kó'ó-de: ³⁴ Kuxio-ní Táta, chi tú káyitá'an-ná jíin-ní, Jesús

ñuu Nazaret. Vai-ní xnáa-ní náá náún. A jiní-ná na ní kúu, cháa ndoo nuu Dios. Achí. ³⁵ Te Jesús, n̄i ka'an xaan-yá jíin: Kasu yu'u-ro te kenda-ró-de, áchí-ya. Yúan-na te n̄i ndua-ni cháa-ún ma'ñú ñáyivi, n̄i sá'a tach̄i k̄ini-ún. Te n̄i kenda kua'an in̄i-de. Te tú naún ní sá'a jíin-de. ³⁶ Te ndivii-í, n̄i kayu'ú-i. Te kándatu'ún-i: Naún tu'un kúu ya'á. Ch̄i ndiso tíñu-de ja tá'ú ní'in-de tiñu nuu tach̄i k̄ini te kenda koyo, káka'an-i. ³⁷ Te tu'un-ya ní jich̄a nuu kua'an taká lado ndañúu yúan.

Ja ní nasáva'a-ya náchisó Pedro jíin sáva-ga-i

³⁸ Yuán-na te n̄i ndukuiñ̄i Jesús, n̄i kenda-ya in̄i ve'e sinagoga. Te n̄i k̄ivi-ya vé'e Simón. Te náchisó Simón, yí'i xaan k̄iji-ña. Te ni kaka'an nda'ú-de jíin-yá ndasa kuu-ña. ³⁹ Te n̄i kandita-ya núu-ñá, te n̄i ka'an xaan-yá nuu k̄iji-ún. Te n̄i kee-ni k̄iji-ún-ña. Te n̄i ndukoo-ni-ña. Te n̄i jatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya. ⁴⁰ Te kuakee ndikandii, te taká ja káñava'a ñáyivi káku'u tin̄i nuu kué'e, n̄i k̄akinchaka-i nuu-yá. Te n̄i xndée-ya ndá'a-yá sik̄i ñn ñn-i te n̄i nasáva'a-ya-í. ⁴¹ Te suni in̄i kua'a ñáyivi ní k̄akenda tach̄i k̄ini. Te n̄i k̄akana kó'ó: Máá-ní kúu Se'e Dios, áchí. Ko n̄i ka'an xaan-yá jíin. Te tú ní já'a-ya tú'un ka'an. Ch̄i a kájin̄i ja máá-yá kúu Cristo. ⁴² Te n̄i kundijin. Te n̄i kenda-ya kuá'an-ya ñn nuu ñú'un té'é. Te ñáyivi kánandúkú-i-ya, n̄i jakoyo-i nuu-yá. Te kásténdatu-i-ya náva'a tú kuxio-ya núu-í núu. ⁴³ Ko máá-yá n̄i ka'an-ya jíin-i: Jínu ñú'ún já súni nuu sáva-ga ñuu kani-r̄i tu'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Chi yúan ní tájí-yá ruu vai-r̄i. Achí-ya. ⁴⁴ Te jáni-ya tú'un in̄i ve'e sinagoga ñuu Galilea.

5

Ja ní kana-ya xiní cháa t̄in̄ tiyáká

¹ Te n̄i kuu ja kándeé Jesús yu'u mar Genesaret. Te ñayivi, n̄i kajaxin-i-ya já ndúkú-i kuni so'o-i tu'un Dios. ² Te n̄i jini-ya úu barco ká'jin̄ yani yu'u mar. Te cháa ká't̄in̄ tiyáká, a n̄i kákenda-de in̄i barco. Te kánakacha-de ñunu-dé. ³ Te n̄i kivi-ya in̄i barco Simón. Te n̄i ka'an-ya jín-de ja ná skáka-de in̄i tí'li kuxio nuu ñú'un. Te n̄i jungoo-ya. Te onde in̄i barco n̄i stá'an-ya tú'un nuu ñayivi. ⁴ Te nuu ní jin̄u n̄i ka'an-ya, te n̄i kachi-ya jín Simón: Ná chó'ó núu kúnú ndúcha, te skuíta ka'nu-ró ñunu-ro, te t̄in̄-ró tiyáká, áchí-ya. ⁵ Te n̄i ka'an Simón: Maestro, níi niñú n̄i kasátiñu-ná, ko tú ni in̄i ní ká't̄in̄ kuti-ná. Ko ja ká'an máa-ní kúu, te ná skuíta ka'nu-ná ñunu-ná, áchí-de. ⁶ Te n̄i sá'a-de súan. Te n̄i jasú-de tiyáká kuá'a xáan in̄i ñunu-dé. Te ñunu-dé ndúkú té'nde núú. ⁷ Te n̄i kasá'a-de seña nuu tá'an-de, ká'jin̄ in̄i inga barco, ná kí chindéé tá'an jín-de. Te n̄i chakoyo-de. Te n̄i kaschítú nd̄i-dé-t̄i in̄i ndendúú barco ja kuní kee barco-ún ch̄i nducha núú. ⁸ Te Simón Pedro, n̄i jini-de ja súan n̄i kuu. Te n̄i jukuiñi jítí-de nuu Jesús, te n̄i ka'an-de: Kuxio-ní Táta, chi cháa ío kuachi kúu-ná, áchí-de. ⁹ Chi máa-de jín táka ja ní kachindéé tá'an jín-de-ún, n̄i kanaa in̄i-de kánde'é-de ja ní kat̄in̄-de tiyáká-ún, ¹⁰ te suni súan Jacobo jín Juan, ndendúú se'e Zebedeo, chi cháa kachindéé tá'an jín Simón kákuu-de. Te n̄i kachi Jesús jín Simón: Ma yú'ú-ro. Onde vina te t̄in̄-ró cháa. Achí-ya. ¹¹ Yúan-na te nuu ní kánda barco nuu ñú'un íchí, te n̄i kaxndóo nd̄i-i-de ndatíñu-de. Te n̄i kandikin-de-ya.

Jā ní nasáva'a-ya ñn chaa té'yu ndi'yi

¹² Te Jesús, kándeeyā ñn ñuu. Te nī jāā ñn chaa nuu-yá, té'yu ndi'yi-de. Te chaa-ún, nī jini-de nuu Jesús. Te nī jukuiñi jítí-de. Te nī ka'an nda'ú-de jíin-yá: Táta, nú kuní-ní te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ¹³ Yúan-na te nī skáa-ya ndá'a-yá. Te nī ké'é-yá-de. Te nī ka'an-ya: Kuní-ri, ná ndúndoo-ró, áchí-ya. Te ndi'yi té'yu-ún, nī kuxio-ni kua'an. ¹⁴ Te nī ka'an xaan-yá jíin-de: Ma kachí kuti-ro núu ní ñn. Chī kuá'an, te stá'an-ro máá-ró núu sutú. Te kundá'a-ró ndátíñu stá'an-ro núu-dé, náva'a kuní-de jā ní ndundoo-ró, nátu'un nī tá'ú Moisés tíñu sáá. Achí-ya. ¹⁵ Ko tu'un-ya-ún, nī jicha-ga kua'an. Te nī kataka kua'a xaan ñáyivi já kúni ná'in-i, te nduva'a-i taká kue'e káta'an-i kákuni-i. ¹⁶ Te máá-yá, nī kusñn-ya kuá'an-ya ondé ñu'un té'é. Te yúan nī jikan ta'u-yá.

Chaa nī kuyúnú

¹⁷ Te ñn kivi kándeeyā Jesús stá'an-ya tú'un. Te chaa fariseo jíin maestro ley, káxiukú-de yúan. Te chaa-ún, nī kikoyo-de ichi taká ñuu Galilea ndañú Judea jíin ñúu Jerusalén. Te fuerza máá Tatá Dios kándeeyā jíin-yá náva'a nasáva'a-ya ñáyivi kú'u. ¹⁸ Te nī chaa yaku chaa, te nuu ñn jito yuu kándiso-de ñn chaa nī kuyúnú. Te kándúkú-de skívi-de chaa-ún nuu kándeeyā, te kani-de chaa-ún nuu-yá. ¹⁹ Te jā kuá'a ñáyivi, te tú ní káni'in-dé ndénu skívi-de chaa-ún. Yúan-na te nī kaka-de xini vé'e. Te yúan nī kaxndón-da-de teja, te nī kaskúun-de chaa-ún nuu Jesús sava ma'ñú jíin jito yuu. ²⁰ Te nī jini-ya já kákandíja chaa-ún. Te nī ka'an-ya jíin cháa

n̄i kuyúnú-ún: Súchi, a ío tuká'nu in̄i nuu táká kuachi-ró, áchí-ya. ²¹ Yúan-na te cháa káchaa tutu jín cháa fariseo, n̄i kejá'á-de kájani in̄i-de: Ndé cháa kúu ya'á ja ká'an tu'un ndiva'a. Ndéja kúu sá'a tuká'nu in̄i nuu kuáchi, chí in̄-ni máá Dios, áchí-de. ²² Yúan-na te Jesús, a n̄i jini-ya ja súan kájani in̄i-de. Te n̄i ka'an-ya jín-de: Naún kájani in̄i-ro. ²³ Ja úu tu'un yá'a ndéja yí-ga káa. Á ka'an-ri: A ío tuká'nu in̄i nuu táká kuachi-ró, xí ká'an-ri: Ndukoo, te kaka-ró. ²⁴ Ko náva'a ná kuní-ro ja máá Sé'e cháa ndiso-ya tíñu nuu ñúyivi yá'a ja sá'a-ya tuká'nu in̄i nuu kuáchi, te ná ká'an-ri inga tu'un jín cháa n̄i kuyúnú yá'a núsáa: Jín-ró ká'an-ri, ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró. Achí-ya. ²⁵ Te n̄i ndukoo-ni cháa-ún jito nuu ñáyivi-ún. Te n̄i naki'in-de jito nuu ní katúu-dé-ún. Te kuano'on-dé ve'e-de, nákana jaa-de Dios. ²⁶ Te taká ñáyivi-ún, n̄i kanaa iní-i kánde'é-i. Te n̄i kayu'ú xaan-í. Te n̄i kanakana jaa-i Dios: Vina te n̄i kajini-yo tíñu ñá'nu xaan yá'a, áchí-i.

Ja ní kana-ya xini Leví

²⁷ Yuán-na, te n̄i kenda Jesús kua'an-ya. Te n̄i jini-ya núu in̄ cháa xini, nání-de Leví, kánchaa-de nuu kútútú xú'ún ñúu. Te n̄i ka'an-ya jín-de: Kundikin-ro rúu, áchí-ya. ²⁸ Te n̄i xndóo-de taká ndatíñu-de. Te n̄i ndukuiñi-de. Te n̄i ndikin-de-ya. ²⁹ Te n̄i sá'a Leví in̄ gasto ká'nu in̄i ve'e-de, te n̄i io kua'a tá'an-de, cháa xini jín sáva-ga-de. Te cháa-ún, káyee-dé staa jín-ya. ³⁰ Te cháa káchaa tutu jín cháa fariseo, n̄i kaka'an-de sikí cháa káskuá'a jín-ya: Naja káyee-ro káji'i-ró jín cháa xini jín cháa ká'io kuachi, áchí-de. ³¹ Te n̄i ka'an Jesús,

chaa ká'io ndáján, tú kánandi'i-de chaa táná, chi chaa káku'u kúu ja kájinu ñú'ún. ³² Na tú vai-ri kana-ri xini cháa ndaa. Chi chaa ká'io kuachi, kána-ri xini ná nákanini-de, áchí-ya jín-de.

Siki tú'un kondicha ini

³³ Yúan-na te ni kaka'an-de jín-ya: Chaa káskuá'a jín Juan, tini jínu ká'io ndicha ini-de te kájukan ta'u-dé. Te suni súan kásá'a chaa káskuá'a jín cháa fariseo. Ko chaa káskuá'a jín máá-ní, naja máni káyee-dé káji'i-de. Achí-de. ³⁴ Te ni ka'an-ya jín-de: Á kuu sá'a-ró já kóndicha ini ñayivi ká'jin viko tánda'a, te nú kánchaa yii jín-i. ³⁵ Ko chaa ñn kivi já kuxio yii nú-í. Te kivi-ún, kuu kondicha ini-i. Achí-ya. ³⁶ Te ni ka'an-ya ñn tu'un yátá jín-de: Tú ni ñn náchu'un sa'ma jáá nú sú'nu tu'ú. Te nú súan, suni máá já jáá-ún ka'ncha-ga, chi nuu sú'nu tu'ú ma kúu nuku'un sa'ma jáá. ³⁷ Te tú ni ñn chu'un vino jáá ini ñii tú'ú, chi nú súan, te máá vino jáá-ún ndátá ñii-ún, te vino-ún kati, te ñii-ún naa. ³⁸ Ko vino jáá jín ñii jáá, kúu ja kúu ku'un ini. Te kendo va'a ndendú. ³⁹ Te tú ni ñn-i ío, ja á ni ji'i-i ja tu'ú, te kuní tuku-i ko'o-i ja jáá, chi: Ja ni kutú'ú kúu ja vá'a-ga, áchí-i. Achí-ya.

6

Ja ni kakachi-de yoko trigo kivi ndétatú

¹ Te kivi ndétatú nuu semana uni, te ni ja'a Jesús kua'an-ya ñn nuu káa trigo. Te chaa káskuá'a jín-ya ni kakachi-de yoko trigo, ni kakñn-dé ini nda'a-dé, te káyee-dé. ² Te sava chaa fariseo ni kaka'an-de jín-ya: Naja kásá'a-ró ján, chi tú ío

ley sá'a-ró súan kiví ndétatú, áchí-de. ³ Te n̄i ka'an Jesús: Á tú ní káka'u kuti-ro tutú naún ní sá'a David. Ch̄i máá-de jíin cháa n̄i kaxiukú jíin-de, n̄i kaji'i-de soko ñin kiví. ⁴ Te n̄i kiví-de in̄i ve'e Dios, te n̄i k'i'in-de statilá káxiukú ndijín, n̄i yee-dé. Te suni n̄i ja'a-de nuu cháa káxiukú jíin-de-ún n̄i kayee. Te tú ío ley kee ní ñin cháa statilá-ún, ch̄i máni sutu káyee núú. Achí-ya jíin-de. ⁵ Te n̄i ka'an-ga-ya jíin-de: Máá Sé'e cháa, suni Jito'o kiví ndétatú kúu-ya, áchí-ya.

Ïn cháa n̄i ichi nda'a vá'a

⁶ Te inga kiví ndétatú, suni n̄i kiví-ya iní ve'e sinagoga, te n̄i stá'an-ya tú'un. Te yúan kándeé ñin cháa n̄i ichi káján ndá'a vá'a-de. ⁷ Te cháa fariseo jíin cháa káchaa tutu, kájito yu'u-dé Jesús nú sá'a-ya taná kiví ndétatú, náva'a kakan-de kuachi sikí-yá kuní-de. ⁸ Ko máá-yá, a n̄i jini-ya tú'un kájani in̄i-de. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa kátí'íchi nda'a-ún: Ndukuiñi, te ichi má'ñú yá'a kundii-ro, áchí-ya. Te máá cháa-ún, n̄i ndukuiñi-de, te n̄i jukuiñi-de. ⁹ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de jíná'an-de: Ná kaká tu'ún-rí róó ñin tu'un. Ndé ley ío sikí kiví ndétatú. Á sá'a va'a-yó, xí sá'a ñáá-yo. Á nama-yó ñin cháa ndúkú kúu, xí ká'ni-yo ñin ndiyi. Achí-ya. ¹⁰ Te ndé'é-yá nuu táká ja káxiukú xín-yá-ún. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa kú'u: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te n̄i sá'a-de súan. Te nda'a-dé-ún, n̄i nduva'a ii-ní. ¹¹ Te máá-ún, n̄i kakiti xaan iní, te kándatu'ún ndasa sá'a jíin Jesús. ¹² Te n̄i kuu kiví. Te n̄i kenda Jesús kuakakan ta'u-yá onde yuku. Te ní niñú n̄i jikan ta'u-yá nuu Dios.

J̄a ní kaj̄i-ȳa uxí uū cháa skuá'a j̄ín-yá

¹³ Te nuu ní kundij̄in, te n̄i kana-ȳa xiní cháa káskuá'a j̄ín-yá. Te n̄i nakaj̄i-ȳa uxí uū tá'an-de. Te cháa-ún, n̄i skúnání-yá-de apóstol. ¹⁴ Te Simón, n̄i naskúnání-yá-de Pedro, j̄ín ñani-de, Andrés, Jacobo, Juan, Felipe, Bartolomé. ¹⁵ Mateo j̄ín Tomás, Jacobo se'e Alfeo, j̄ín Simón cháa nání Zelote, ¹⁶ Judas ñani Jacobo, j̄ín Judas Iscariote ja ní nastúu-de Jesús.

Tu'un n̄i stá'an-ȳa núu-í

¹⁷ Te n̄i nuu-ȳa j̄ín-de jíná'an-de. Te n̄i jukuiñi-ȳa ñin ndu'a. Te kua'a xáan cháa káskuá'a j̄ín-yá j̄ín kuá'a ñáyivi ñúu Judea j̄ín ñáyivi ñúu Jerusalén, j̄ín ñáyivi yú'u mar ñuu Tiro j̄ín ñúu Sidón, n̄i kikoyo-i ja kúni ná'in-i tu'un ka'an-ya, te suni ja ná ndúva'a-i kue'e káta'an-i kuní-i. ¹⁸ Te taká ñáyivi kándo'o j̄ín tachí k̄ini, n̄i kanduva'a ndi'i-i n̄i sá'a-ȳa. ¹⁹ Te ndivii ñáyivi kuá'a-ún, n̄i kandúkú ndéé-i ké'é-i-ȳa. Ch̄i ío fuerza in̄i-ȳa. Te n̄i nasáva'a-ȳa taká-i. ²⁰ Te n̄i ndakoto-ȳa núu cháa káskuá'a j̄ín-yá. Te n̄i ka'an-ya: Xáán ndatu róó, cháa káta'an ndá'ú, ch̄i kuu kivi-ró ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²¹ Xáán ndatu róó ja káji'i-ro sóko vina, ch̄i nda'a ch̄i-ro. Xáán ndatu róó ja kánde'e-ro vina, ch̄i kuaku-ro. ²² Xáán ndatu róó jíná'an-ró nú kákiti in̄i cháa kájito-de róó, j̄ín nú kákuxio-de nuu-ro kí'in-de, j̄ín nú káka'an tásí-de sik̄i-ro, j̄ín nú káské'ichi-de róó natu'un cháa ñáá, ja sik̄i máa Sé'e cháa. ²³ Sīi ná kóo in̄i-ro kivi-ún, te kusii xáan in̄i-ro, ch̄i ká'nu xaan kóo ta'u-ro ondé andívi. Ch̄i súan n̄i kasá'a táa-de j̄ín cháa n̄i kajani tu'un Dios ondé sáá. ²⁴ Ko naka ndá'ú kúu róó, cháa kúká,

ch̄i vina-ni ká'io sī iní-ro. ²⁵ Naka ndá'ú kúu róó ja ká'in̄ tī ch̄i-ró vina, ch̄i kuu-ro sóko. Naka ndá'ú kúu róó ja vina kájaku-ro, ch̄i ndukuí'a in̄i-ro te nde'e-ro. ²⁶ Naka ndá'ú kúu róó nú vina ká'an̄ jíin̄'ún táká cháa jíin-ró. Ch̄i súan̄ n̄i kasá'a táa-de jíin̄ cháa n̄i kajani tu'un̄ xndá'ú onde sáa. ²⁷ Ko ká'an̄-rī jíin̄ róó ja káini so'o: Kundá'ú in̄i-ro cháa kájito u'u róó, te sá'a va'a-ró jíin̄ cháa kákiti in̄i nuu-ro. ²⁸ Te ka'an̄ va'a-ró jíin̄ cháa káka'an̄ ndiva'a jíin-ró. Te kakan̄ ta'u-ro ja'á cháa kásá'a tu'un̄ tú'ún sikí-ro. ²⁹ Te nú ndé cháa stujī in̄ yiki núu-ro, suni kuá'a-ró tú'un̄ ná stujī-dé inga. Te nú ndé cháa jáncha-de tikachi-ró, ni su'nu-ro ma sásá'an-ró ná kí'in̄-de jíin̄. ³⁰ Nani cháa jikán nuu-ro, te kuá'a-ró núu-dé. Te cháa kí'in̄ ndatíñu-ró, ma nándakan-ro. ³¹ Te nátu'un̄ kuni-ro sá'a ñayiv̄i jíin-ró, suni súan̄ sá'a máa-ró jíin̄-i. ³² Ch̄i nú man̄i-ro jíin̄ cháa man̄i jíin̄ máa-ró, ndé cháa nakuatá'ú núu-ro núsáa. Ch̄i cháa ká'io kuachi, suni man̄i-dé jíin̄ cháa man̄i jíin̄ máa-de. ³³ Te nú sá'a va'a-ró jíin̄ cháa kásá'a va'a jíin̄ máa-ró, ndé cháa nakuatá'ú núu-ro, ch̄i cháa ká'io kuachi, suni súan̄ kásá'a-de. ³⁴ Ch̄i nú kuá'a núu-ró núu cháa ja n̄úkuu in̄i-ro kuá'a-de nuu-ro, ndé cháa nakuatá'ú núu-ro, ch̄i cháa ká'io kuachi, suni ja'a núu-de nuu sáva-ga cháa ká'io kuachi, náv̄a'a nani'in̄-gá-de. ³⁵ Núsáa te kundá'ú in̄i-ro cháa kájito u'u róó, te sá'a va'a-ró jíin̄-de. Te kuá'a núu-ró núu-dé. Te ma kúñkuu in̄i-ro naún̄ kuá'a-de nuu-ro. Te ká'nu koo ta'u-ro, te kuu-ró sé'e Dios andív̄i. Ch̄i máa-yá, va'a in̄i-ya jíin̄ cháa ja'á in̄i jíin̄ cháa ndiva'a. ³⁶ Núsáa te kundá'ú in̄i-ro ñayiv̄i nátu'un̄ máa Táa-ro ja súni

kundá'ú inĭ-ya-í. ³⁷ Ma ndón-da-ró sikĭ ñáyivĭ, náva'a ma ndón-da-i sikĭ máá-ró. Ma nákuḡndĭí-ró sikĭ-í, náva'a ma nákuḡndĭí-i sikĭ máá-ró. Sá'a tuḡká'nu inĭ-ro nuḡ-í, náva'a ná sá'a-i tuḡká'nu inĭ-i nuḡ máá-ró. ³⁸ Kuḡ'a nuḡ-í te suni súan kuḡ'a-i nuḡ-ro. Chikuḡ'á va'a-i, sánĭ'in-i, kaja-í, te onde jichá chu'un-i kuḡ'a-i nuḡ-ro. Chĭ suni jíin kú'a nĭ chikuḡ'á-ro-ún, suni nakukḡ'a-ro. Achĭ-ya. ³⁹ Te nĭ ka'an-ya ĩn tu'un yátá jíin-i: Chḡa kuáá á kuu stá'an-de ichi núu ingá chḡa kuáá. Á tú jungava ndendúú-de inĭ xa'va. ⁴⁰ ĩn chḡa skuá'a, nasu ñá'nu-gḡ kúu-de vásá maestro-de. Ko taká chḡa káskuá'a, nú a nĭ kutu'a va'a-de, te koo-de nátu'un maestro-de. ⁴¹ Naja ndé'é-ró já kánde'e mĭ'ín ndúchi ñaní-ro, te tú nákanĭ inĭ-ro já ĩn vitu kánde'e nduchi máá-ró náún. ⁴² Naja ká'an-ro jíin ñaní-ro: Ñánĭ, kundatu ná táva-rĭ mĭ'ín kánde'e nduchi-ro, te tú nákanĭ inĭ-ro já kánde'e ĩn vitu ndúchi-ro náún. Chḡa uḡ xini, xna'an-gḡ tava-ro vitú kánde'e nduchi máá-ró. Yúan-na te kuu ndé'é vá'a-ró já táva-ro mĭ'ín kánde'e nduchi ñaní-ro. ⁴³ Chĭ xini yúnu vá'a tú kúun nde'e káñáá. Te ni xini yúnu káñáá tú kúun nde'e vá'a. ⁴⁴ Chĭ ndita'an yunu, jíin ndé'e te jinĭ-yó naún yunu kúu, chĭ tú táxín-yó mérkexé xini nú ínú, ni tú táxín-yó uva xini zarza. ⁴⁵ Chḡa va'a, sá'a-de tiñu va'a, chĭ ío va'a inĭ-de. Te chḡa ñáá, sá'a-de tiñu ñáá, chĭ káñáá inĭ-de. Chĭ tu'un ñú'un inĭ añú chḡa, tu'un-ún ká'an-de. ⁴⁶ Naja káka'an-ro jíin-rĭ: Tátá, Tátá, te tú káskĭkuu-ró tíñu ká'an-rĭ jíin-ró núsáá. ⁴⁷ Taká ñáyivĭ vái nuḡ-rĭ, te jíni so'o tu'un ká'an-rĭ, te skĭkuu, ná stá'an-rĭ nuḡ-ro na jíin kétá'an. ⁴⁸ Kúu nátu'un ĩn chḡa ja jáni-de ve'e-de,

te n̄i jacha kúnú-de. Te n̄i jani-de ja'a sikí káva. Te nuu ní chaa ñn nducha ñú'ún xáan, te yucha-ún n̄i kun̄i stúncháa ve'e-ún núú. Ko tú ní kandá kuti, chí sikí káva kandij. ⁴⁹ Ko ñayivi jini so'o, te tú skíkuu, yuán kúu nátu'un ñn cháa n̄i jani-de ve'e-de nuu ñú'un, te tú yínduji ja'a. Te ñn nducha ñú'ún ní kani ve'e-ún, te n̄i stúncháa-ni. Te n̄i naa íi-ní ve'e-ún. Achí-ya.

7

Ja ní nasáva'a-ya mozo capitán

¹ Te n̄i jinu n̄i ka'an-ya ní kajini ná'ín ñáyivi-ún. Yúan-na te n̄i kivi-ya kuá'an-ya ñúu Capernaum. ² Te ñn cháa kúu capitán, ío ñn mozo-de ja maní-dé jíin. Te mozo-ún, kú'u-i te a yani kuu-i. ³ Te cháa capitán yúan, n̄i jini-de tu'un Jesús. Te n̄i tájí-de yaku cháa judío ñá'nu, kua'an nuu-yá, ka'an nda'ú jíin-yá ja ná kii-ya te nama-ya mozo-de. ⁴ Te n̄i jakoyo cháa-ún nuu Jesús. Te n̄i kaka'an nda'ú-de jíin-yá: Kánúú sá'a-ní ja ká'an-de, ⁵ chí maní-dé jíin ñúu-ná. Te n̄i jani-de ñn ve'e sinagoga kuu-ná jíná'an-ná. Achí-de. ⁶ Te kua'an Jesús jíin-de. Te nuu ní kakuyani-ya vé'e-ún, te n̄i tájí capitán yaku amigo-de, kua'an nuu-yá. Te n̄i ka'an-de jíin-yá: Táta, tú kuní-ná satéñu-ná ní ja kivi-ní in̄i ve'e-ná. ⁷ Ja yúan tú ní kuní-ná kii-ná nuu-ní núú, ko máni ka'an-ní, te ná ndúva'a mozo-ná. ⁸ Chí máa-ná, suni cháa ndíso tíñu kúu-ná. Te tá'ú-ná tíñu nuu soldado-ná. Te ká'an-ná jíin ñn-de: Kuá'an, te já'an-de. Te jíin ingá-de: Ña'an, te cháa-de. Te jíin mozo-ná: Sá'a ya'á, te sá'a-i. Achí-de. ⁹ Tu'un yá'a n̄i jini so'o Jesús. Te n̄i naa iní-ya ní nde'é-yá

nuu-dé. Te n̄i xíó káva-ya. Te n̄i ka'an-ya jíin ñáyivi kuá'a kándikin yata-yá: Ndaa ká'an-r̄i jíin-ró, ja ní in̄i ñuu Israel tú súan ní jiní-r̄i cháa kándija, áchí-ya. ¹⁰ Te cháa n̄i tájí-de nuu-yá núú, n̄i najakoyo-de ve'e. Te n̄i jiní-de ja á n̄i nduva'a mozo-ún.

Ja ní nachaku se'e yí ña'an viuda

¹¹ Yúan-na te n̄i kuu kivi. Te n̄i kivi Jesús kua'an-ya ñuu Naín. Te kua'a cháa skuá'a jíin-yá, jíin ñáyivi kuá'a, kaja'an-i jíin-yá. ¹² Te n̄i kuyani-ya yúñú-ún. Te kákiñi'in ñáyivi-ún in̄i suchí yí ní j̄i-i, ja máá in̄i nuu náa-i núú. Te ña'an viuda kúu-ña. Te suni kua'a ñáyivi ñú-ún ká'in jíin-ña. ¹³ Te n̄i jiní máá Jito'o-yo núu-ñá. Te n̄i kundá'ú in̄i-ya-ñá. Te n̄i kachi-ya jíin-ña: Ma ndé'e-ro, áchí-ya. ¹⁴ Te n̄i kandita-ya. Te n̄i tin-ya camilla ndiyi-ún. Te n̄i kajukuiñi cháa kándiso-ún. Te n̄i ka'an-ya: Súchi, jíin-ró ká'an-r̄i, ndukoo, áchí-ya. ¹⁵ Yúan-na te n̄i ndukoo suchí ja á n̄i j̄i-ún. Te n̄i kejá'á-i náka'an-i. Te Jesús, n̄i nakua'a-ya-í nuu náa-i. ¹⁶ Te ndivii ñáyivi, n̄i kayu'ú-i. Te kánakana jaa-i Dios. Te sava-i káka'an-i: N̄i cháa in̄i cháa jáni tu'un Dios nuu-yo, te kúñá'nu-de. Te sava-ga-i káka'an-i: Máá Dios, n̄i cháa-ya núu-yo. Achí-i. ¹⁷ Te tu'un-ya-ún n̄i jicha kua'an n̄i ñú Judea jíin n̄i ñú yani yúan.

Uu cháa n̄i tájí Juan nuu-yá

¹⁸ Te cháa káskuá'a jíin Juan, n̄i kakastu'ún núu-dé ndasa ío taká tiñu. Yúan-na te n̄i kana Juan xin̄i úu cháa káskuá'a jíin-de. ¹⁹ Te n̄i tájí-de kua'an nuu Jesús, náva'a kaka tu'ún-de-ya: Máá-ní kuu cháa kii-ún, xí kúndatu-yó ingá-de náún, achí-de.

20 Te ni jakoyo chaa-ún nuu-yá. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Juan, chaa skuánducha, ni tájí-de náá vai koyo-ná nuu-ní vai kaka tu'ún-ná ní: Á máá-ní kúu chaa kii-ún xí kúndatu-yó ingá-de náún, áchí-de. 21 Te suni máá hora-ún ni nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi kaku'u, jíin já káte'yu, jíin já káta'an tachí kini. Te suni kua'a cháa kuáá, ni ndundijin nuu-dé ni sá'a-ya. 22 Te ni ka'an Jesús: Kuá'an, te kastu'ún-ró núu Juan naún ní kajini-ro, jíin tú'un ni kajini so'o-ró. Chaa kuáá, kándundijin nuu-dé. Te chaa rengo kánakaka-de. Te chaa té'yu ndi'yi kándundoo-de. Te chaa só'ó kánakuni so'o-de. Te chaa ni jii kánachaku-de sá'a-ri. Te suni jáni-ri tu'un va'a Dios nuu ñáyivi ndá'ú. 23 Te xáan ndatu koo chaa ja má náyú'ú-de koto-de ruu. Achí-ro. 24 Te chaa ni tájí Juan ni kenda-de káno'on-de. Te Jesús, ni kejá'a-yá ká'an-ya tú'un Juan jíin ñáyivi: Naja ní kenda-ró kája'an-ro ondé ñu'un té'é. Ja ndé'é-ró in icha ja kandá sá'a tachí náún. 25 Ko naja ní kenda-ró kája'an-ro. Ja ndé'é-ró núu in chaa ñú'un sa'ma ndúchá náún. Ko ná kastu'ún-rí, chaa káñu'un sa'ma lúu te ncháá va'a-de ja kákusi iní-de, máni iní ve'e rey káxiukú-de. 26 Ko naja ní kenda-ró kája'an-ro. Ja ndé'é-ró núu in chaa jáni tu'un Dios náún. Te suni ká'an-ri jíin-ró: Kúñá'nu xaan-gá-de vása in chaa jáni tu'un Dios. 27 Chaa yá'a kúu chaa yóso tú'un-de nuu tutú: Kuni so'o-ró chí tájí-rí ndajá'a-rí kuxnúú-de ja-de, te chaa-ún sátu'a-de ichi-ro vása jáa-ro, áchí. 28 Chí a ká'an-ri jíin-ró ja iní ñuyivi yá'a tú'ío ni in chaa jáni tu'un Dios ja kúñá'nu-ga máá-de vása Juan chaa skuánducha. Ko máá cháa lúli-ga iní ñuu

ñátu'un andíví, cháa-ún kúñá'nu-ga-de vása Juan. Achí-ya. ²⁹ Te cháa xíní jín táká ñáyivi-ún, kájini so'o tu'un ká'an-ya, te nī kajatá'ú-i tu'un Dios. Te nī kajanducha-í nuu Juan. ³⁰ Ko cháa fariseo jín cháa maestro ley, nī kaské'ichi-de tu'un kuní Dios ja sá'a-de, kuachi ja tú ní kajanducha-dé nuu Juan. ³¹ Te nī kachi máa Jító'o-yo: Naún tu'un yátá skétá'an-rī jín ñáyivi yá'a núsáá, te naún ní kandaku-i. ³² Kákuu-i nátu'un suchí lúli kaxiukú nūyá'u, ja kákana kó'ó-i xinī tá'an-í: Nī kaxndé'e-rī xkuili nuu-ro, te tú ní kájita já'á-ró: Nī kanda'i-rī nuu-ro, te tú ní kánde'e-ro, áchí-i. ³³ Chī nī kii Juan cháa skuánducha. Tú ní yée-dé staa, tú ní jí'i-de vino, te káka'an-ro: Tá'an-de tachī kīni. ³⁴ Ko máa Sé'e cháa yée-yá, jí'i-ya. Te káka'an-ro: Yá'a ío ñn cháa yáji téyíi, te jí'i xaan-dé vino, cháa jiní tá'an jín cháa xíní jín cháa ká'io kuachi kúu-de. Achí-ro. ³⁵ Ko ñn cháa ndíchí, máni tiñu ndíchí sá'a-de. Te súan kunī-ro jándáa ndíchí-de. Achí-ya.

Jesús jín ñá'an ndíso perfume

³⁶ Te ñn cháa fariseo, nī ka'an nda'ú-de jín Jesús kee-yá staa jín-de. Te nī kivi-ya iní ve'e-de, te nī jungoo-ya já kée-yá. ³⁷ Te ñn ña'an ío kuachi, kánchaa-ña nūu yúan. Te nī jini-ña já kánchaa Jesús ve'e ñn cháa fariseo. Te nī chaa-ña jín ñn tiya'a perfume. ³⁸ Te kánchaa-ña nūu já'a-yá ichi yatá-yá. Te ndé'e-ña, te nī xndáji-ña já'a-yá jín ndúcha nūu-ñá. Te nī nasí'ichí-ña já'a-yá jín íxi xiní-ñá. Te nī tiyú'ú-ña já'a-yá, te nī jí'i-ñá perfume ja'a-yá. ³⁹ Te fariseo, cháa nī kana xinī-yá-ún, súan nī jini-de, te nī jani iní máa-de: Nú cháa jáni tu'un Dios kúu cháa yá'a, te kunī-de ndé ña'an

kúu ña'an yá'a núú. Chì ña'an yá'a, ja ké'é-ña-dé, ña'an íó kuachi kúu-ña, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te ñi ka'an Jesús: Simón, ka'an-ri ñin tu'un jíin-ró kuní-ri, áchí-ya jíin-de. Te máá-de, ñi ka'an-de: Ka'an-ní, Maestro, áchí-de. ⁴¹ Te ñi ka'an Jesús: ñin cháa já'a núu xu'ún, ñi io uú cháa taú nuu-dé. ñin cháa, ñi taú u'un ciento peso. Te inga cháa ñi taú uú xiko uxí peso nuu-dé. ⁴² Te tú ña jíin káñava'a cháa-ún ja náku'na. Te ñi sá'a-de tuká'nu ñi nuu ndéndúú cháa-ún. Ka'an, ndé ñin cháa-ún kumaní-gá jíin-de núsáá. Achí-ya. ⁴³ Te ñi ka'an Simón: Jáni ñi-ná ja cháa ñi sá'a-ga-de tuká'nu ñi nuu-ún, áchí-de. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Jandáa ká'an-ro, áchí-ya. ⁴⁴ Te ñi xío koto-ya íchi núu ñá'an-ún. Te ñi ka'an-ya jíin Simón: Jini-ro ñá'an yá'a náún. Ñi kivi-ri ñi ve'e-ró, te tú ní já'a-ró ndúcha já ndúndoo ja'a-rí. Ko ña'an yá'a, ñi xndáji-ña já'a-rí jíin ndúcha núu-ña. Te ñi ñasí'ichí-ña jíin íxi xini-ña. ⁴⁵ Tú ní tíyú'ú-ró rúu. Ko ña'an yá'a, onde ñi kivi-ri ñi ve'e-ró, tú júkuiñi-ña já tíyú'ú-ña já'a-rí. ⁴⁶ Tú ní jí'i-ro aceite xini-rí. Ko ña'an yá'a ñi jí'i-ña perfume ja'a-rí. ⁴⁷ Núsáá te ká'an-ri jíin-ró, ja á ñi sá'a-ri tuká'nu ñi nuu táka kuachi-ña vasa íó kua'a, chí ñi kumaní xáan-ña jíin-rí. Ko nú sá'a-ri tuká'nu ñi nuu ñin cháa íó yaku-ni kuachi-de, te yaku-ni kumaní-dé jíin-rí, áchí-ya. ⁴⁸ Te ñi ka'an-ya jíin-ña: A ñi sá'a-ri tuká'nu ñi nuu táka kuachi-ró, áchí-ya. ⁴⁹ Te cháa káyee stáa jíin-yá, ñi kakejá'á-de káani ñi máá-de: Ndé cháa kúu cháa yá'a, ja sá'a-de tuká'nu ñi nuu kuáchi, áchí-de. ⁵⁰ Te ñi ka'an-ya jíin ñá'an-ún: Ñi kandíja-ró, te yuán ní nama-ri róó. Kuá'an, te ma yú'ú-ga-ro, áchí-ya.

8

Tu'un ña'an ní kajatíñu nuu-yá

¹ Yúan-na te kúkuéé-ga, te ñi jika kuu-ya táká ñuu jíin rancho. Te jáni-ya tú'un va'a te kástu'ún-yá ndasa koo máá ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. Te máá uxí uu apóstol, kája'an-de jíin-yá. ² Te suni ío yaku ña'an já á ñi kata'an-ña tachí kíni jíin kué'e, ja á ñi nasáva'a-ya-ña. Te ña'an-ún, suni kája'an-ña jíin-yá. Te ñin-ña kúu María ñuu Magdala. Te iní ña'an yúan ñi kiñi'in-ya usiá tachí kíni kája'an onde sáa. ³ Te sava-ga-ña káinání-ña Juana, ñasí'í cháa nání Chuza, cháa ndíso tiñu Herodes, jíin Susana, jíin kuá'a-gá ña'an. Te kajatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya.

Tu'un yátá siki cháa sáka trigo

⁴ Te ñi kakutútú kuá'a xáan ñáyivi. Te ñáyivi káxiukú táká ñuu-ún, ñi jakoyo-i nuu-yá. Te ñi ka'an-ya ñin tu'un yátá jíin-i: ⁵ ñin cháa sáka trigo, ñi kenda-de sáka-dé trigo-de. Te jachá-de, te ñin nuní ní jungava yu'íchi te ñi jañu-i siki. Te tisaa andíví ní kakókó-tí. ⁶ Te inga ñi jungava siki yúu. Te ñi kana. Ko ñi ichi, chí tú kajin. ⁷ Te inga ñi jungava ma'ñú íñu. Te ñin núu-ni ñi kakana íñu jíin. Te ñi kajasu nuu. ⁸ Te sava ñi kajungava nuu ñú'un vá'a. Te nuu ní kakana, te ja ñin, te ñi ja'a ciento nuní. Achí-ya. Yúan-na te ká'an jaa-ya: Cháa ío so'o, kuni ná'in-de, te ná kuni so'o-de, áchí-ya. ⁹ Te cháa káskuá'a jíin-yá, ñi kajika tu'ún-de-ya naún kuni ka'an tu'un yátá-ún. ¹⁰ Te ñi ka'an-ya: Róó, chí a kuajuku'un iní-ro tú'un yísa'í yá'a sá'a Dios, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ko ká'an-ri tu'un yátá jíin sáva-ga-i náva'a

vasa ndé'é-i, ko mā kuní-i, te vasa jini so'o-i, ko mā júku'un iní-i. ¹¹ Tu'un yátá yá'a kuní ka'an: Tata-ún kúu tu'un Dios. ¹² Tata nī kajungava yu'íchi-ún kákuu cháa kájini so'o tu'un. Te cháa-ni kui'na te jánchaa tu'un-ún iní añú-de náva'a tú kandíja-de te kaku-de. ¹³ Te ja ní kajungava sikí yúu-ún kákuu cháa kájini so'o-de tu'un. Te kúsi iní-de jín. Ko túu nuu káka yo'o iní-de. Te yaku-ni kivi kákandíja-de. Te nú ndóna tundó'o sikí-dé te kánayu'ú-de. ¹⁴ Te ja ní kajungava mā ñú ínu kákuu cháa kájini so'o-de. Ko nú kua'an-de, te kákuténu-de jín ndátínu-de, chí kákuni-de kukúká-de náva'a koo si iní-de. Yuán náa tú'un iní-de. Te tú yíja va'a nuni-dé. ¹⁵ Ko ja ní kajungava nuu ñú'un vá'a kákuu cháa kánde añú va'a añú ndaa iní-de. Te tu'un nī kajini so'o-de-ún, ñú'un nī'in iní-de. Te kája'a-de nuni táka kivi.

Tu'un yiti

¹⁶ Tú ni ñn ñayivi chí'i-i ñu'un xini yiti te jasú-i kisi sikí, ni tú jáni-i chí jito. Chí sua kundí nuu ñn candelero, náva'a tuun ndua ñú'un nuu ñayivi kivi koyo. ¹⁷ Chí tú ío ni ñn tiñu yisa'í sáni, chí stá'an ndijin-ya táka-ni. Ni tú ío ni ñn tu'un yisa'í sáni, chí vai ndijin taká-ni sá'a-ya, te kuni-yo núu. ¹⁸ Núsáa te ná kúni so'o va'a-ró, chí cháa ñáva'a, te kii-ga nuu-dé, te cháa tú ñáva'a, vasa jáni iní-de ja á ñáva'a-de te kuxio ki'in, áchí-ya.

Naa-ya jín ñaní-ya

¹⁹ Yuán-na te nī ja náa-ya jín ñaní-ya núu-yá. Te tú ní kúu kivi koyo-ña núu-yá sikí já kuá'a ñayivi. ²⁰ Te nī kakastu'ún ñayivi-ún nuu-yá: Náa-ní jín ñaní-ní ká'in-ña yata vé'e, te ka'an-ña

jíin-ní kákuní-ña, áchí-i. ²¹ Yúan-na te n̄i ka'an-ya: Náa-r̄i jíin ñan̄i-r̄i kákuu ñayiv̄i kájini so'o tu'un Dios, te káskíkuu-i, áchí-ya jíin-i.

Ja ní jukuiñi tachí xáan ní sá'a-ya

²² Te ñ̄n kivi, n̄i kivi-ya iní ñ̄n barco jíin cháa káskuá'a jíin-ya. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ná kija'a-yó ingá lado mar. Te n̄i kaskáka-ya barco kaja'an-ya.

²³ Ko nini káskáka-de barco, te n̄i kixi-ya. Te n̄i ndonda ñ̄n tachí xáan núu mar. Te ndúkú chítú ndúcha iní barco, te a yaní koo tundó'o núú.

²⁴ Te n̄i jakoyo-de nuu-ya. Te n̄i kaxndúkoo-de-ya. Maestro, Maestro, vina te naa-yo, áchí-de. Te n̄i nata'u núu-ya. Te n̄i ka'an xa'an-ya nuu tachí-ún jíin núu mar. Te n̄i kuná'ín-ni. Te ná'ín yúú íi-ní n̄i kuu.

²⁵ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naja tú kákandíja-ró. Te káyu'ú-de, te kánaa iní-de kándé'é-de. Te káka'an jíin tá'an máa-de: Ndé cháa kúu cháa yá'a, ja ondé nuu tachí jíin núu ndúcha tá'ú-de tiñu te kájandatú nuu-dé, áchí-de.

Chaa tá'an tachí káni onde ndañúu Gadara

²⁶ Te n̄i jakoyo-de ñuu Gadara, ja kánchaa ichi núu ñúu Galilea. ²⁷ Te nuu ní jaa-ya núu ñú'un íchí, te ñ̄n cháa ñuu-ún n̄i kita'an-de-ya. Te tá'an-de kua'a tachí káni. Te n̄i kuu kua'a kuiá ja tú ñú'un kuti-dé sa'ma, ni tú ncháa-de ñ̄n ve'e, chi ma'ñú vé'e añú ncháa-de.

²⁸ Te cháa-ún, n̄i jini-de nuu Jesús. Te n̄i jukuiñi jíti-de nuu-ya. Te n̄i kana jaa-de: Naún sá'a-ní jíin-ná Jesús, Se'e Dios, I'a kúñá'nu xa'an. Ká'an nda'ú-ná jíin-ní ma xndó'o-ní náá, áchí-de.

²⁹ Te n̄i tá'ú-ya tiñu nuu tachí káni-ún ná kenda ki'in iní cháa-ún, chi n̄i kuu kua'a kuiá

xndó'ó chaa-ún. Te n̄i kaju'n̄i-i chaa-ún jíin cadera jíin manea kaa. Ko ndi'i n̄i kukuáchí sá'a-de. Te kenda-de já'an-ni-de onde ñu'un té'é sá'a tachi k̄ini-ún. ³⁰ Te Jesús, n̄i jik̄a tu'ún-yá-de: Naún nání-ró, áchí-ya. Te n̄i ka'an-de jíin-yá: Ja kuá'a xaan nání-ná, áchí, ch̄i yí'i kua'a xaan tachi k̄ini in̄i-de. ³¹ Te n̄i kaka'an nda'ú tachi-ún jíin-yá ja ná tú táji-yá ki'in in̄i tunchi kúnú. ³² Te yuku yúan ío ñn tiku'n̄i kin̄i kájitu-t̄i. Te yúan n̄i kaka'an nda'ú jíin-yá ja ná kuá'a-ya tú'un k̄ivi koyo in̄i-t̄i. Te n̄i ja'a-ya tú'un kája'an. ³³ Te n̄i kenda tachi k̄ini-ún in̄i chaa-ún kája'an. Te n̄i k̄ivi koyo in̄i kin̄i. Te tiku'n̄i kin̄i-ún n̄i kajungoyo-t̄i yúkava-ún onde in̄i mar. Te nuu mar n̄i kaji'i-t̄i. ³⁴ Te chaa kándito-t̄i, n̄i kajini-de ja súan n̄i kuu. Te n̄i kajinu-de kája'an-de. Te n̄i kakastu'ún-de nuu ñáyivi ñúu-ún jíin táká rancho. ³⁵ Te n̄i kenda koyo ñáyivi-ún ja ndé'é-i naún ní kuu. Te n̄i jakoyo-i nuu Jesús. Te n̄i kajini-i nuu cháa n̄i kenda tachi k̄ini-ún, kanchaa-de nuu já'a Jesús, ñú'un-de sa'ma, te a n̄i nduva'a xin̄i-dé. Te n̄i kayu'ú-i. ³⁶ Te chaa n̄i kajini, n̄i kajani-de tu'un nuu ñáyivi-ún, ndasa n̄i nduva'a chaa n̄i ta'an tachi k̄ini. ³⁷ Yúan-na te taká ñáyivi ñúu Gadara, n̄i kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná kúxio-ya kí'in-ya, ch̄i xaan káyu'ú-i. Te máa-yá, n̄i ndivi-ya in̄i barco. Te n̄i naxió káva-ya kuá'an-ya. ³⁸ Te chaa n̄i kakenda tachi-ún, n̄i ka'an nda'ú-de ja kuéni ki'in-de jíin-yá. Ko Jesús, n̄i táji-yá-de kua'an-de: ³⁹ Kuáno'on vé'e-ró, te kani-ró tú'un ná ñá'nu xaan tíñu n̄i sá'a Dios jíin-ró, áchí-ya jíin-de. Te máa cháa-ún n̄i kee-de kua'an-de. Te n̄i jani-de tu'un ní ñúu yúan ná ñá'nu xaan tíñu n̄i sá'a Jesús jíin-de.

40 Yúan-na te n̄i najaā-ya. Te ñayivi-ún n̄i kaka'an va'a-i jíin-yá, chí ndivii-í káindaṭu-i-ya.

Tu'un sesí'í Jairo

41 Te ñn chaa kúñá'nu in̄i ve'e sinagoga nání-de Jairo, n̄i chaa-de. Te n̄i jukuiñi jíití-de nuu já'a Jesús. Te n̄i ka'an nda'ú-de jíin-yá ja ná kivi-ya in̄i ve'e-de.

42 Chí ío ñn sesí'í-de ja máá ñn-i nuu-dé, náṭu'un ux̄i uū kuā-i. Te suhí-ún ndúkú-i kuu-i. Te n̄i kee Jesús kua'an-ya. Te kua'a ñáyivi ní kajaxin-i-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñn ña'an kú'u kue'e niñi

43 Te ñn ñasí'í n̄i kuu ux̄i uū kuā jíití niñi-ñá. Te ña'an-ún n̄i janu-ña táká ndatíñu-ña ní kuu chaa táná. Te tú ní nduva'a-ña sá'a ni ñn-de. 44 Te n̄i jaa-ña íchi yatá-yá. Te n̄i ké'é-ña yú'u sá'ma-yá. Te n̄i ichi-ni nuu jíití niñi-ñá-ún. 45 Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-ya. Te ndivii-dé tú ní kája'a-de tu'un. Te Pedro jíin cháa ká'jin jíin-de yúan, n̄i kaka'an-de: Maestro, ñayivi kuá'a yá'a kájaxin-i níi, te a ká'an-ní: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-de. 46 Ko n̄i ka'an Jesús: Ndaa ja ñn ñayivi ní ké'é rúu, chí n̄i jini-ri ja ní kenda fuerza in̄i-ri, áchí-ya. 47 Yúan-na te ña'an-ún, n̄i jini-ña já tú ní kúu chisa'í-ña máá-ña, te n̄i chaa-ña kisi-i-ña. Te n̄i jukuiñi jíití-ña nuu Jesús, te jíto nuu táká ñayivi, n̄i jani ndaa-ña tú'un naja ní ké'é-ña-yá, te ndasa n̄i nduva'a-ni-ña ní sá'a-ya. 48 Te máá-yá n̄i ka'an-ya jíin-ña: N̄i kandíja-ró, te yuán ní kaku-ró. Kuá'an, te ma yú'ú-ro. Achí-ya.

Ja ní nachaku sesí'í Jairo

49 Te nini ká'an-ya súan, te nī chaa ñn mozo chaa kúñá'nu inī ve'e sinagoga-ún, nī kachi nuu-dé: A nī jī'i sesí'í-ro. Ma sátéñu-ga-ro Maestro, áchí. 50 Te nī jini so'o Jesús ja ní ka'an mozo-ún. Te nī kachi-ya jín cháa-ún: Ma yú'ú-ro: Kandíja-ni, te ná kaku sesí'í-ro. 51 Te nī kivi-ya iní ve'e. Te tú ní já'a-ya tú'un kivi ni ñn jín-yá, chí máa-ni Pedro jín Jacobo, jín Juan, jín táa náa suchí sí'í-ún. 52 Te kánde'e ndivii ñayivi te kándukuí'a inī-i. Te nī kachi-ya: Ma ndé'e-ro jíná'an-ró. Tú ní jí'i-i, chí kixí-ni-i, áchí-ya. 53 Te nī kasákátá-i nuu-yá, chí nī kajini-i ja á nī jī'i suchí-ún. 54 Ko máa-yá, nī tñn-ya ndá'a-í. Te nī ka'an jaa-ya: Súchi, ndukoo, áchí-ya. 55 Yúan-na te nī nachaku-i. Te nī ndukoo-ni-i. Te nī tá'ú-yá tiñu ja ná kuá'a-de staa kée-í. 56 Te táa-i náa-i, nī ka'kee nuu-dé kánde'é-de. Ko nī tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú ni ñn nuu kachí-de ja súan nī kuu.

9

Ja ní táji Jesús uxí uu-de kája'an-de

1 Te nī nastútú-yá ndí'uxí uu chaa-ún. Te nī ja'a-ya fuerza inī-de ja kúndéé-de jín táká tachi kīni jín já kuánchaa-de taká kue'e. 2 Te nī táji-yá-de kája'an-de ja ná káni-de tú'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, te ná násáva'a-de ñayivi kaku'u. 3 Te nī ka'an-ya jín-de: Ma kúndiso kuti-ro já kúu ichi, ni vara, ni ñunu, ni staa, ni xu'ún, ni ma kúndiso-ró úu su'nu. 4 Te nani ve'e kúu nú nī kivi-ró, te kendo-ró yúan. Te yúan kenda-ró kí'in-ro. 5 Te nú ndé nuu tú kákuñi-i kuatá'ú-i róó, te nú nī kenda-ró ñuu yúan, te skóyo-ró tákachá iní ja'a-ro. Te súan kani ndaa-ro tú'un nuu-í jíná'an-i, áchí-ya. 6 Te nī

kenda-de kája'an-de, n̄i kajíko ndúu-de taká ñuu, n̄i kajani-de tu'un. Te taká lado n̄i kanasáva'a-de ñayivi káku'u.

Jā ní kuñáá in̄i Herodes

⁷ Te Herodes, cháa tá'ú tiñu, n̄i jini tu'un-de taká tiñu n̄i sá'a-ya, te kuñáá in̄i-de, chí káka'an sava-i: Juan, cháa n̄i j̄i, n̄i nachaku-de. ⁸ Te sava tuku-i: N̄i ndenda Elías. Te sava-ga tuku-i: ñn cháa n̄i jani tu'un Dios onde sáa a n̄i nachaku-de. Achí-i. ⁹ Te n̄i kach̄i Herodes: N̄i janchaa-ri xini Juan. Te ndé cháa kúu cháa yá'a núsáa, chí j̄ini tu'un-ri ja sá'a-de tiñu yá'a, áchí-de. Te n̄i kuni-de nde'é-de nuu Jesús.

Jā ní skée-yá u'un mil ñayivi

¹⁰ Te n̄i nchaa cháa káskuá'a-ún. Te n̄i kanakani-de tu'un nuu-yá taká tiñu n̄i kasá'a-de. Te n̄i ki'in-ya-dé, te kua'an s̄in-ya j̄in-de ñn nuu ñú'un té'é, ñúu nání Betsaida. ¹¹ Te n̄i kajini ñayivi-ún. Te n̄i kandikin-i-ya, kája'an-i j̄in-yá. Te n̄i jatá'ú-yá-i, te n̄i jani-ya tú'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te n̄i nasáva'a-ya taká ñayivi káku'u. ¹² Te a kuá'ini. Te n̄i nchakoyo ndí'uxí uu-de nuu-yá. Te n̄i kaka'an-de j̄in-yá: Tájí-ní ñayivi kuá'a yá'a ná k̄ingoyo-i taká ñuu j̄in taká rancho yani yá'a, te ndúkú-i ndenu ndoo-i te ni'in-í staa kée-í, chí yá'a nuu ñú'un té'é ká'iin-yó, áchí-de. ¹³ Te n̄i kach̄i-ya j̄in-de: Kuá'a máa-ró já ná kée-í, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de: Tú naún kañava'a-ná, chí u'un-ni statilá j̄in úu-ni tiyáká. Te nú túu kikuāan-ná staa kée taká ñayivi yá'a, te mā kanda, áchí-de. ¹⁴ Chí ío natu'un u'un mil cháa. Yúan-na te n̄i ka'an-ya j̄in cháa káskuá'a-ún: Ka'an j̄in ñayivi

ná júngoo ñn nuu ñn nuu-í nátu'un uu xiko uxí, uu xiko uxí ja ñn ñn, áchí-ya. ¹⁵ Te súan nì kasá'a-de, nì kasúngoo ndí'i-de-i. ¹⁶ Te nì ki'in-ya ndí'ú'un státilá jíin úu tiyáká-ún. Te nì ndakoto-ya íchi ándívi te nì jikan ta'u-yá ja'a státilá. Te nì sákuáchí-yá státilá-ún. Te nì ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá nì kajani-de nuu-í. ¹⁷ Te ndivii-í nì kayee-í. Te nì kanda'a chii-i. Te nì kanastútú-de uxí uu jika staa kuáchí ja ní ndendoso.

Tu'un nì ka'an ndaa Pedro

¹⁸ Te ñn kivi jikán ta'u máá ñn-ni Jesús, chi máá-ni cháa káskuá'a-ún ká'iin-de jíin-yá. Te nì jika tu'ún-yá-de: Te ruu, na cháa kúu-ri, káka'an ñayivi, áchí-ya. ¹⁹ Te nì kaka'an-de: Juan, cháa skuánducha, káka'an-i. Te sava-i: Elías. Te sava-ga-i: ñn cháa nì jani tu'un Dios onde aná'an, nì nachaku-de, áchí-de. ²⁰ Te nì ka'an-ya jíin-de: Te róó, na cháa kúu-ri káka'an máá-ró, áchí-ya. Yúan-na te Simón Pedro, nì ka'an-de: Máá-ní kúu Cristo Se'e Dios, áchí-de. ²¹ Yúan-na te nì ka'an xa'an-yá jíin-de, te nì tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú ni ñn nuu kachí-de tu'un yá'a.

Jíin kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

²² Te nì ka'an-ya: Jínu ñú'ún ndó'o xa'an máá Sé'e cháa, te cháa nì kayii jíin táká sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu, ma kuátú'ún-de-ya, chi ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya. ²³ Te nì ka'an-ya jíin ndí'i-de: Nani cháa nú kuni-de kii-de yata-rí, te ma chíñú'ún-de máá-de te ná kuándéé iní-de jíin túndó'o kii siki-dé taká kivi, te ná kúndikin-de ruu kii-de. ²⁴ Chi cháa jítú iní-de

kaku-de chii tundó'o kii siki-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu ñin chaa ja siki rúu, ko kaku-de. ²⁵ Chi naún ní'in chaa, vasa ná kúndéé-de ní'in-dé níí ñúyívi, te nú xnáa-dé máa-de, xí síjita-de añú-de. ²⁶ Chi nú ndé chaa kúka nuu iní-de nuu-rí jín núu tú'un ká'an-ri, suni súan kuka nuu iní máa Sé'e chaa nuu chaa-ún kivi ndíi-ya. Te kivi-ún ñá'nu koto luu-ya jín Táa-ya, te suni jín táka ndajá'a ndóo-ya. ²⁷ Te jandaa ká'an-ri jín-ró, ja ío sava chaa ká'jin yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuni-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya.

Siki já túku ni nduu-ya

²⁸ Yúan-na te nátu'un nuu uná kivi já ní ka'an-ya tú'un yá'a, te ni jaka-ya Pedro, jín Juan, jín Jacobo, ni kaa-ya kuá'an-ya jín-de ñin yuku, kuákakan ta'u-yá. ²⁹ Te nini jikán ta'u-yá, te nuu-yá, tuku ni nduu. Te sa'ma-yá ní nduu kiyi xaan. Te ni kanandii ncháa. ³⁰ Te yúan ni kandatu'ún úu chaa jín-yá. Te chaa-ún kakuu Moisés jín Elías. ³¹ Te kándii ncháa chaa-ún. Te ni kaka'an-de tu'un ja á yani skikuu-ya tiñu-ya te kuu-ya ñúu Jerusalén. ³² Te Pedro jín chaa ká'jin jín-de-ún káji'i xaan-dé numá'ná te kákixi-de. Te nuu ní kanata'u núu-dé, te ni kajini-de ja ndíi ncháa Jesús, jín úu chaa ká'jin jín-yá-ún. ³³ Te nuu ní kakuxio chaa-ún nuu Jesús, te ni ka'an Pedro jín-yá: Maestro, va'a-ga ná kendo-yó yá'a. Te ná sá'a-ná uni ve'e kuii, ñin kuu máa-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, achí-de. Te tú jini-de naún tu'un ni ka'an-de. ³⁴ Te nini ká'an-de, Te ni chaa ñin viko nu'ún ní jasú níí núu-dé jíná'an-de. Te ni kayu'ú xaan-dé ja ní kivi koyo-de chii viko nu'ún-ún. ³⁵ Te chii viko

nu'ún yúan, n̄i kenda ñn tu'un ja ní ka'an: Ya'á kúu Se'e-ri, ja kúnda'ú in̄i-ri-i, te kuni ná'ín-ró tú'un ká'an-ya, áchí. ³⁶ Yúan-na te n̄i jukuiñi tu'un-ún. Te máá ñn-na Jesús kándii-ya núu-dé. Te máá-de tú ní káka'an kuti-dé. Te níi-ni kivi-ún tú ni ñn nuu ní kákachi-de ja súan n̄i kajini-de.

Sik̄i súchí tá'an tach̄i k̄ini

³⁷ Te inga kivi xían-ún, n̄i kanuu-ya yúku-ún. Te ñn ñayivi kuá'a, n̄i kenda-i n̄i kajata'an-i Jesús. ³⁸ Te nuu ñayivi kuá'a-ún n̄i kenda ñn cháa n̄i kana jaa-de: Maestro, jikán ta'u-ná nuu-ní ja ndé'é-ní se'e-ná, chí máá ñn-i ñáva'a-ná. ³⁹ Chí ñn tach̄i k̄ini t̄in-ni-i. Te sanaa-ní te kána kó'ó-i sá'a, te já'ni yí'í-ni-i. Te sjáa-ni ti'ñu yu'u-í. Te xaan stují-í. Te xaan ú'u kenda. ⁴⁰ Te n̄i ka'an nda'ú-ná jíin cháa káskuá'a jíin-ní yá'a ja ná kíñi'in-de ki'in. Te tú ní kákuu sá'a-de, áchí-de jíin Jesús. ⁴¹ Te n̄i ka'an Jesús: Ñayivi xaan ní'in in̄i kákuu-ró já tú kákandija-ró. Nasaa-ga kivi kúnchaa-ri jíin-ró te ndo'o-ri jíin-ró. Kua'a se'e-ró ná kii-i, áchí-ya. ⁴² Te nini n̄i kandita-i nuu-yá, te tach̄i k̄ini n̄i stúncháa-ni-i. Te n̄i ja'ni yí'í xaan-ní-i. Ko máá Jesús n̄i ka'an xaan-yá nuu tach̄i k̄ini-ún. Te n̄i nasáva'a-ya súchí-ún. Te n̄i nakua'a-ya-í nuu táa-i.

Jíin kivi ní ka'an-ya já kúu-ya

⁴³ Te ndivii ñayivi ní kanaa iní-i kándé'é-i ndasa ñá'nu káa Dios. Te n̄i kakee nuu-í kándé'é-i taká tiñu n̄i sá'a Jesús. Te n̄i ka'an Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá: ⁴⁴ Chu'un tu'un yá'a in̄i-ro jíiná'an-ró. Chí máá Sé'e cháa natuu-ya iní nda'a cháa ká'io kuachi, áchí-ya. ⁴⁵ Ko máá-de, tú ní

kájuku'un iní-de tu'un yá'a. Chi nī ka'an sa'í-ya tú'un yá'a náva'a ma júku'un iní-de. Te nī kayu'ú-de kaka tu'ún-de-ya sikí tú'un-ún.

Jā ní kastátá'an-de ndé chaa kúñá'nu-ga

⁴⁶ Yúan-na te nī kastátá'an-de nú ndé chaa kúñá'nu-ga. ⁴⁷ Ko Jesús, nī jiní-ya já súan kájani iní-de. Te nī ki'in-ya ñn suchí lúli. Te nī jani-ya-í xiin-yá. ⁴⁸ Te nī ka'an-ya jíin-de: Chaa jā jíin sí'ví-rí játá'ú-de suchí yá'a, te ruu játá'ú-de. Te chaa játá'ú ruu, játá'ú-de i'a nī táji ruu vai-ri. Te chaa súchí-ga mā'ñú róó jíná'an-ró, chaa-ún kúñá'nu-de, áchí-ya. ⁴⁹ Yúan-na te nī ka'an Juan: Maestro, nī kajini-ná ñn chaa jā jíin sí'ví-ní kíñi'in-de tachí káni kája'an, te nī kajasu-ná nuu-dé, chí tú ndikín-de yóó, áchí-de. ⁵⁰ Ko nī ka'an Jesús jíin-de: Ma kasú-ro núu-dé jíná'an-ró, chí chaa tú jító u'u yóó, jíin yóó ndújíin-de.

Ñayivi ñúu Samaria nī kaské'ichi-i-ya

⁵¹ Te nī kuyani jaa kiví nó'on máa-ya onde andívi. Te nī chaa téyí iní-ya já kí'in-ya ñúu Jerusalén. ⁵² Te nī táji-ya chaa kua'an jíin tú'un káyoxnúu-de nuu-yá. Te chaa-ún kája'an-de. Te nī kivi-de ñn ñúu Samaria náva'a sátu'a-de te vásá jáa-ya. ⁵³ Ko ñayivi yúan tú ní kájatá'ú-i-ya, chí nī kajini-i jā ichi ñúu Jerusalén ki'in-ya núu. ⁵⁴ Te Jacobo jíin Juan, chaa kaskuá'a jíin-yá, nī kajini-de yuán. Te nī kaka'an-de: Táta, á tú kuni-ní ná tá'ú tíñu-yó kí ñu'un ichi ándívi te ná xndí'i ñayivi yá'a, nátu'un nī sá'a Elías. Achí-de. ⁵⁵ Yúan-na te nī jíó káva Jesús nuu-dé. Te nī ka'an xa'an-yá jíin-de: Tú kájini-ro ndasa kaa ini-ro, ⁵⁶ chí máa Sé'e chaa, tú

vai-ya já xnáa-yá añú ñayivi, chí sua nama-ya-í, áchí-ya. Te kája'an-ya ingá ñuu.

Uu chaa ndúkú-de kundikin-de-ya

⁵⁷ Te kájika-ya kuá'an-ya. Te ñin chaa ni ka'an-de jíin-yá ichi-ún: Táta, kundikin-ná ní vasa ndé onde ki'in-ní, áchí-de. ⁵⁸ Te ni kachí Jesús jíin-de: Taká ñukuii, ká'io yaú kava káy'i-ti, te suni tisaá andívi ká'io taka-ti. Ko máa Sé'e chaa, tú nuu kusú-ya, áchí-ya. ⁵⁹ Te ni ka'an-ya jíin ingá-de: Kundikin ruu ná kí'on, áchí-ya. Te máa cháa-ún ni kachí-de: Táta, kuá'a-ní tu'un ná kichinduji-ná táa-ná xna'an-ga, áchí-de. ⁶⁰ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Skéndoó taká ndiyi-ún ná chinduji tá'an ndiyi jíná'an. Te róó kuá'an te kani-ró tú'un taká lado, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ⁶¹ Yúan-na te suni ni ka'an inga-de: Táta, kundikin-ná ní, ko kuá'a-ní tu'un ná kika'an-ná xna'an-ga jíin já ká'io ve'e-ná, áchí-de. ⁶² Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: ñin chaa nú jítu-de jíin latú-de, te ndé'é-de ichi yatá-dé, tú va'a chaa kúu-de ja kivi-de ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya.

10

Ja ní tájí-yá uní xiko uxí-de kua'an-de

¹ Yúan-na te onde ni kuu taká tiñu yá'a, te máa Jító'o-yo ní jani-ya uní xiko uxí-ga-de. Te chaa-ún, ni tájí-yá uu uu-de káyoxnúú-de nuu-yá kua'an-de taká ñuu jíin lugar nuu á jáni ini máa-yá ja kí'in-ya. ² Te ni ka'an-ya jíin-de: Trigo ta'nu, jandáa kúu ja kuá'a, ko chaa ka'nu yaku-ni-de ío. Núsáa, te kakan ta'u-ro núu máa Tatá xiin trigo, ná tájí-yá chaa ka'nu kikoyo-de nuu trigo-ya. ³ Kuá'an

jíná'an-ró. Ná kástu'ún-rí nuu-ro, chí tájí-rí róó ki'in-ro nátu'un lélú má'ñú yí'i. ⁴ Te ma kúndiso-ró bolsa, ni ñunu, ni ndijan-ro. Te nú ndéja ní ketá'an-ró jíin íchi, te ma ndátu'ún-ró jíin. ⁵ Te nani ve'e nú kivi-ro, te xna'an-ga ka'an-ro: Ná sándéé iní ve'e yá'a, achi-ro. ⁶ Te nú iní ve'e yúan íó ñn cháa va'a iní, te tu'un ndéé ní ka'an-ro-ún ná jáa siki-dé. Te nú tú kánchaa ñn cháa va'a iní, te tu'un ndéé-ún najaa-ni nuu-ro. ⁷ Te suni ve'e yúan kendo-ro, te kee-ro, ko'o-ró naún kája'a-i nuu-ro. Chí cháa sátiñu, ni'in-dé kee-dé. Ma káka-ró ndíta'an ve'e. ⁸ Te nani ñuu nú ni kivi koyo-ró, te nú kuatá'ú-i róó, yúan te kaji-ro jíná'an-ró naún kájani-i nuu-ro. ⁹ Te nasáva'a-ró ñáyivi kaku'u káxiukú-i ñuu yúan. Te kachi-ro kúni-i: Nuu-ro jíná'an-ró, a yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, achi-ro. ¹⁰ Ko nani ñuu nú ni kivi koyo-ró, te nú tú ní kájatá'ú-i róó, te kenda koyo-ró iní ichi-í yúan, te ka'an-ro: ¹¹ Onde tikacha ñu'un íó ñuu-ro yá'a ni tin iní ja'a-rí jíná'an-ri, ná náskóyo-ri ja kúu siki máá-ró. Te kuni-ro, ja á yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹² Te ká'an-ri jíin-ró, kivi-ún te koo-ga tuká'nu iní ya núu ñáyivi ñuu Sodoma, vásá núu ñuu-ún. ¹³ Naka ndá'ú kuu róó ñuu Corazín, te naka ndá'ú kuu róó ñuu Betsaida. Chí nú iní ñuu Tiro jíin iní ñuu Sidón ní sá'a-ri tiñu ñá'nu ja ní sá'a-ri nuu máá-ró yá'a núú, te inga kivi te a ni kanakani iní ñáyivi-ún núú, te ku'un-i sa'ma ndái te ku-u-í yaa núu-í núú. ¹⁴ Núsáá te kivi kí juicio te koo-ga tuká'nu iní-ya núu ñuu Tiro jíin núu ñuu Sidón vásá núu máá-ró. ¹⁵ Te róó, ñuu Capernaum, a ni kuñá'nu xa'an-ro jiní-ro naún, ko onde infierno najinu-ro. ¹⁶ Chaa jini so'o tu'un ká'an máá-ró, nuu-rí jini so'o-de. Te cháa sája'a

in_i nuu-ro, nuu-rí sájá'a in_i-de. Te cháa sájá'a in_i nuu-rí, sájá'a in_i-de nuu l'a n_i táj_i rúu vai-r_i. Achí-ya. ¹⁷ Te n_i najakoyo un_i xiko ux_i cháa-ún kákusi_i in_i-de, te káka'an-de: Táta, onde tach_i k_ini kájandatu nuu-ná ja jíin sí'ví-ní vidáa, ách_i-de. ¹⁸ Te Jesús, n_i ka'an-ya jíin-de: N_i jini-r_i nuu Satanás n_i jungava ichi ándí'ví, nátu'un ñn taja. ¹⁹ Vina te kua'a-r_i fuerza nuu-ro náva'a kuañu-ro sik_i kóo jíin sik_i kúrsiuku, jíin sik_i taká fuerza máa ja j_ito u'u yóo. Te tú naún sá'a kuti jíin-ró. ²⁰ Ko ma kúsi_i in_i-ro jíin tíñu yá'a ja kájandatu tach_i núu-ro, ch_i sua ná kúsi_i in_i-ro já á káyoso sí'ví-ró ondé andí'ví. Achí-ya. ²¹ Te suni hora-ún n_i kus_i in_i Jesús, onde jíin Espíritu Santo, te n_i ka'an-ya: Ná kúta'u-ná nuu-ní Táa, Jito'o andí'ví jíin ñúyivi kúu máa-ní, ja ní jas_i-ní taká tu'un yá'a nuu cháa ndích_i jíin núu cháa kájuku'un in_i. Te n_i stá'an ndijin-ní nuu cháa súch_i in_i jíná'an-de. Ch_i súan n_i jata'an in_i-ní Táa. ²² Taká ndatíñu n_i ja'a Táa-r_i in_i nda'a-rí. Te tú ni ñn jiní nuu máa Sé'e, ch_i máni máa Táa jiní-ya. Ni tú jiní ni ñn nuu máa Táa, ch_i máa Sé'e jiní, jíin ñani cháa ja kuní máa Sé'e te stá'an ndijin-ya núu-dé. Achí-ya. ²³ Te s_iñ n_i jíó káva máa Jesús nuu cháa káskuá'a jíin-yá. Te n_i ka'an-ya: Xáan ndatu cháa kun_i tíñu ja ní kajin_i máa-ró. ²⁴ Ch_i ká'an-r_i jíin-ró ja kuá'a cháa kájani tu'un Dios jíin cháa kákuu rey, n_i kakun_i-de nde'é-de nuu já kánde'é máa-ró, ko tú ní kájin_i-de, te kuni so'o-de ja ní kájin_i so'o-ró kun_i-de núu, ko tú ní kájin_i so'o-de, ách_i-ya.

Chaa va'a ñuu Samaria

25 Te yúan kánchaa ñin maestro ley, te n̄i ndukuiñi-de chí koto nchaa-de-ya kuní-de: Maestro, naún sá'a-ná náva'a ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ñí káni, áchí-de. 26 Te n̄i ka'an máá Jesús jíin-de: Ndasá yóso núu tutú ley. Ndasá ká'an ká'u-ró. Achí-ya. 27 Te máá cháa-ún n̄i ka'an-de: Kumani-ro jíin máá Tatá-ro Dios onde jíin iní jíin añú-ro jíin ñí fuerza-ro jíin ñí núu jiní tuní-ro, te kundá'ú ini-ro tá'an-ró nátu'un kúndá'ú ini-ro máá-ró, áchí-de. 28 Te n̄i kachi Jesús jíin-de: Va'a n̄i ka'an-ro. Sá'a súan, te ni'in tá'u-ro kúchaku-ro núsáá, áchí-ya. 29 Ko máá cháa-ún, kuní-de ja kée ndaa-de jíin tú'un ká'an-de, te n̄i jika tu'ún-de Jesús: Te ndéja kúu tá'an-ná, áchí-de. 30 Te máá Jesús n̄i ka'an-ya: ñin cháa n̄i kenda-de ñuu Jerusalén. Te n̄i kuun-de kua'an-de ñuu Jericó. Te ichi-ún n̄i kenda ñaku'ná núu-dé, te n̄i kajanchaa ndatíñu-de, te n̄i kastují-dé. Te n̄i kee kája'an, n̄i ndoo cháa-ún kátúu-dé. Te a yani kuu-de núu. 31 Te n̄i kuu ja ichi-ún n̄i kuun ñin sutu vai-de. Te n̄i jini-de nuu cháa-ún. Te n̄i sío-ni-de kua'an-de. 32 Suni súan ñin cháa levita, n̄i kuyani-de lugar yúan. Te n̄i jini-de nuu cháa-ún. Te n̄i sío-ni-de kua'an-de. 33 Ko ñin cháa ñuu Samaria, jika-de kua'an-de ichi-ún, n̄i kuyani-de nuu kátúu cháa-ún. Te n̄i jini-de. Te n̄i kundá'ú ini-de cháa-ún. 34 Te n̄i ja-de. Te n̄i chu'un-de aceite jíin alcohol nuu ní tují cháa-ún. Te n̄i ju'ni-de nuu. Te n̄i skáa-de cháa-ún siki caballo-de. Te kua'an-de jíin-de onde mesón. Te n̄i jito-de cháa. 35 Te inga kivi xían-ún n̄i kenda-de kua'an-de. Te n̄i tava-dé uu peso n̄i ja'a-de nuu cháa xín mesón. Te n̄i ka'an-de: Koto-ní-de. Jíin

táká-ga ja kanú-ní jín-de, te nuu ncháa-ná, te nachunáa-ná nuu-ní, áchí-de. ³⁶ Núsáá te ja uní tá'an cháa-ún, te ndé ñn-de ni kuu tá'an cháa ni kenda ñákuí'ná nuu-ún, jáni iní-ro, áchí-ya jín-de. ³⁷ Te ni ka'an máá cháa-ún: Cháa ni kundá'ú iní-de-ún, áchí-de. Yúan-na te ni ka'an Jesús jín-de: Kuá'an núsáá, te suni súan sá'a máá-ró, áchí-ya.

Ja ní jaa-ya núu María jín Marta

³⁸ Te jíkaya kuá'an-ya íchi. Te ni kivi-ya ñn ñuu. Te ñn ñasí'í, nání-ña Marta, ni kana-ña xiní-yá ni kivi-ya iní ve'e-ña. ³⁹ Te ña'an yá'a, ío ñn ku'u-ña nání María. Te María-ún, ni jungoo-ña núu já'a Jesús, jini ná'in-ña tú'un ká'an-ya. ⁴⁰ Ko Marta kutéñu-ña já tiní tiñu sá'a-ña. Te ni jaa-ña núu-yá, te ni kachi-ña: Táta, tú ndé'é-ní ja kú'u-ná ni xndóo-i náá játiñu máá ñn-ná. Núsáá te ka'an-ní jín-i ná chindéé tá'an-i jín-ná. Achí-ña. ⁴¹ Ko ni ka'an Jesús: Marta, Marta, xaan jítú iní-ro sátiñu-ró, te ja kuá'a tiñu sá'a-ró, te ni ndukuí'a iní-ro jín. ⁴² Ko ío ñn-ni tiñu kánúú xaan. Te María, ni nakaji-i tiñu kánúú-ún. Te ni ñn, ma kúu kuancháa nuu-í. Achí-ya.

11

Ja jikán ta'u-yo jín Padre Nuestro

¹ Te ni kuu ja jikán ta'u-yá káncháa-ya ñn lugar. Te nuu ní ndí'i ni ka'an-ya, te ñn cháa káskuá'a jín-yá, ni ka'an-de jín-yá: Táta, stá'an-ní nuu-ná ndasa kakan ta'u-ná jíná'an-ná, nátu'un ni stá'an Juan nuu cháa káskuá'a jín-de, áchí-de. ² Te ni kachi-ya jín-de: Nú kájikán ta'u-ro, te sua ka'an-ro:

Táa máá-ná ja kánchaa-ní onde andíví, ná nákana jaa-ná ní jín sí'ví-ní. Te ná kóo ñuu nuu tá'ú-ní tiñu. Te ná kóo taká tiñu játa'an iní máá-ní, nátu'un ío iní andíví suni súan ná kóo iní ñuyívi yá'a.

³ Staa káyee-ná taká kiví kuá'a-ní nuu-ná vina.

⁴ Te sá'a-ní tuká'nu iní-ní nuu taká kuachi-ná, chí suni máá-ná kásá'a-ná tuká'nu iní-ná nuu ñáyívi kásá'a-i falta nuu-ná. Te ma skívi-ní náá koto nchaa-i náá chí sua nama-ní náá nuu kini nuu kuí'a. Achí-ya.

⁵ Te ni ka'an-ga-ya jín-de: Ndé róo ío ñn amigo-ro te nú ki'in-ro núu-dé sava ñúú te kachí-ro kúni-de: Amigo, kuá'a núu uní staa núu-rí,

⁶ chí ñn amigo-ri ni chaa-de ve'e-ri ja jíkade viaje. Te tú ñún kuá'a-ri nuu-dé kee-dé. Achí-ro.

⁷ Te chaa kándeé ichi iní ve'e ka'an-de: Ma stá'an-ro rúu, chí a ndasú yuxé'é-rí, te se'e-ri kákixi-i jín-rí. Te ma kúu ndukoo-ri te kuá'a-ri nuu-ro. Achí-de.

⁸ Ká'an-ri jín-ró, vasa ma ndúkoo-de kuá'a-de nuu-ro já kúu-de amigo-ro, ko ja xáan stá'an-ro-dé te yuán ndúkoo-de te kuá'a-de taká ja jínu ñú'ún-ró.

⁹ Te ká'an-ri jín-ro jíná'an-ró: Kakan, te kuá'a-ya núu-ro. Ndúkú, te ni'in-ro. Ka'an, te ná núña ve'e kivi-ró.

¹⁰ Chí chaa jikán, te kii nuu-dé. Te chaa ndúkú, te ní'in-dé. Te chaa ká'an, te núña ve'e kivi-de.

¹¹ Te ndé ñn róo ñn táa iní ve'e kúu-ró. Te nú se'e-ró jikán-i staa núu-ro, te kuá'a-ró ñn yuu núu-í náún. Xí nú jikán-i ñn tiyáká, te lugar ja kuá'a-ró tiyáká, te kuá'a-ró ñn ko nuu-í náún.

¹² Xí nú jikán-i ñn ndivi núu-ro, te kuá'a-ró ñn kúrsiuku nuu-í náún.

¹³ Te nú róo vasa chaa ñáá kákuu-ró, te kájin-ro kuá'a-ró ndátíñu va'a nuu sé'e-ró, naga ni kuu máá Táa-ro I'a kánchaa andíví já má kuá'a-ya

Espíritu Santo nuu cháa jikán núsáá. Achí-ya.

Sikí tú'un Beelzebú káka'an-i jín-ya

14 Te kíñi'in-ya ñin tachi ñí'in. Te nuu ní kenda tachi-ún kua'an, te cháa ñí'in-ún ni naka'an-de. Te taká ñayivi ká'in yúan ni kakee nuu-í kándé'é-i. 15 Ko sava ñayivi-ún ni kaka'an-i: Jín Beelzebú, cháa kúñá'nu nuu taká tachi, kíñi'in-de tachi kája'an, áchí-i. 16 Te sava-ga-i kájito nchaá-i-ya. Te ni kajikan-i ñin tuni ichi ándívi núu-ya. 17 Ko máá Jesús ni jini-ya já súan kájani ini-i. Te ni ka'an-ya jín-i: Te nú ñin ñuu sásin máá, te kánakuatá'an máá, te ñuu yúan ma kúni'in. Te nú ñin ve'e sásin máá te kánakuatá'an máá, te ve'e yúan ma kúni'in. 18 Te nú Satanás suni sásin máá, ndasa kuni'in ñuu nuu tá'ú tíñu máá núsáá. Chi káka'an máá-ró ja jín Beelzebú kíñi'in-ri tachi-ún kája'an. 19 Te nú ndújín Beelzebú jín-rí ja kíñi'in-ri tachi káni. Núsáá te se'e-ró, ndé jín kákiñi'in máá-i tachi-ún. Ja yúan máá-i, ná nákuandí-i siki-ro. 20 Ko nú jín xiní ndá'a Dios kíñi'in-ri tachi káni kája'an, jandáa kúu ja nú-ro ní cháa ñuu nuu tá'ú Dios tíñu núsáá. 21 Nú ñin cháa kándáján, te jín machete ndíto-de yujé'é-de, yúan-na te ká'in va'a taká ndatíñu-de. 22 Ko nú jaá inga cháa ni'in-ga vásá máá-de, yúan-na te kundéé cháa-ún jín-de, te kuancháa ndí'i-ni machete-de nuu-dé ja ndíto-de jín. Te kíñi'in ndí'i ndatíñu-de. 23 Nú ndé cháa tú ndújín-de jín-rí, núsáá te jito u'u-de ruu. Te cháa tú nástútú jín-rí, jachá-de. 24 Nú ni kenda ñin tachi káni ini ñin cháa te jíka kuu nuu ñú'un té'é, ndúkú núu júngo te tú ní'in, yúan-na te ka'an: Ná nó'on-ri

ve'e nuu ní kenda-ri, achi. ²⁵ Te nú ni nchaá te jini ja vé'e luu kúu, chi ni ndundoo, ²⁶ yúan-na te ki'in tachi-ún, te kuaka tá'an jín usiá-ga tachi ñáa-ga káa vásá máá. Te kivi koyo, te kuxiukú yúan. Núsáá te ví'í-gá tá'an chaá yúan onde sandí'í-na vásá já xnáñúú núú, áchí-ya. ²⁷ Te ni kuu ja ká'an-ya tú'un yá'a. Te in ña'an kándeé ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún, ni kana jaa-ña xiní-yá: Xáán ndatu ña'an ní skáku ní, te ni skáxin-ña ní, áchí-ña. ²⁸ Te ni ka'an-ya: Sua ndatu-ga kúu ñáyivi kájini so'o tu'un Dios, te káchu'un ini-i, áchí-ya.

Ja kájikān-i in tuni

²⁹ Te ni kataka ñáyivi núu-yá, te ni ka'an-ya: Ñáyivi ñáa yá'a, kájikān-i tuni, ko ma kuá'a-ri nuu-í, chi tuni Jonás kúu ja kí nuu-í. ³⁰ Chi nátu'un Jonás, ni kuu-de in tuni nuu cháa ñuu Nínive, suni súan máá Sé'e chaá kuu-ya in tuni nuu ñáyivi yá'a jíná'an-i. ³¹ Te reina onde ichi sur, nachaku-ña jín ñáyivi yá'a kivi kí juicio. Te nakuxndí-ña sikí-í. Chi onde jíká xáan ní kii-ña ní jini so'o-ña tú'un ndíchi ní ka'an Salomón. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándij yá'a vásá Salomón. ³² Taká chaá ñuu Nínive nachaku-de jín ñáyivi yá'a kivi kí juicio, te nakuxndí-de sikí-í. Chi máa-de ni kanakani ini-de kivi ní jani Jonás tu'un nuu-dé. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándij yá'a vásá Jonás.

Tu'un yiti

³³ Tú ni in chaá, nú ni chi'i-de ñu'un xiní yiti, te chisá'í-de yiti-ún chii nundóó. Chi sua kani-de nuu candelero, náva'a ná kuní ñáyivi kivi koyo ini ve'e, nuu máá luz. ³⁴ Lámpara yiki kúñu kúu nduchi-yo.

Te nú nduchi-ro ío va'a, ní-ni yiki kúñu-ró ndíi ncháa. Ko nú nduchi-ro káñáa, te ní-ni yiki kúñu-ró kándeé ñuñáa. ³⁵ Koto ñúkúún-ró máa-ró núsáa, chí luz kándeé iní-ro sanaa te ñu'un tuún kúu. ³⁶ Nú ní yiki kúñu-ró ndíi ncháa, ni tú ío in tí'li nuu túún, ní nándii ncháa núsáa, nátu'un in lámpara ja xú'ún kayú. Achí-ya.

Ja ní kana jín-yá nuu cháa fariseo

³⁷ Te nini ká'an-ya, te ní ka'an ndá'ú-ni in cháa fariseo jín-yá ja kée-yá staa jín-de. Te ní kivi Jesús iní ve'e cháa-ún. Te ní jungoo-ya kée-yá staa jín-de. ³⁸ Te cháa-ún, ní jiní-de nuu-yá. Te ní naa iní-de ndé'é-de ja tú ní nánda'á-yá te yée-yá staa. ³⁹ Te máa Jító'o-yo ní ka'an-ya jín-de: Jándaa kúu, chí róo, cháa fariseo, kánakacha-ró ichi yatá tindo'o jín ichi yatá kó'o. Ko ichi iní-ro, chí ní kachitú ndí-ro jín tú'un kuí'ná jín tú'un ñáa. ⁴⁰ Cháa káñáa jín'an-ró. I'a ní sá'a ichi yatá, á tú suni ní sá'a-ya ichi iní. ⁴¹ Ko taká ja kéndoo sobra nuu-ro, te kája'a-ró kúu caridad, te kájani iní-ro já taká tiñu kásá'a-ró ío ndoo ja súan. ⁴² Naka ndá'ú kuu róo cháa fariseo, chí kája'a-ró in síki uxí ita minú jín ruda jín taká yua, nuu Dios, te tú kásá'a kuti-ro tiñu ndaa, ni tú maní-ro jín-yá. Ní kásá'a-ró ndéndú tiñu yá'a te ma xndoo-ró ingá tiñu-ún núu. ⁴³ Naka ndá'ú kuu róo cháa fariseo, chí xaan kákuni-ro silla onde xiní mesa iní ve'e sinagoga. Te ka'an sa'an ñayivi jín-ró núyá'u kákuni-ro. ⁴⁴ Naka ndá'ú kuu róo cháa káchaa tutu jín cháa fariseo, chí cháa uu xiní kákuu-ró. Nátu'un ve'e añu ja tú ndijin kándeé, súan ká'io-ró, te cháa kájika kuu, tú jiní-de

ja jañú-de siki, áchí-ya jíin-de. ⁴⁵ Te ñn cháa kúu maestro ley, n̄i ka'an-de: Maestro, nuu ní ka'an-ní tu'un yá'a, suni n̄i ka'an-ní siki máá-ná jíná'an-ná, áchí-de jíin-yá. ⁴⁶ Te n̄i ka'an-ya: Naka ndá'ú kuu róo cháa maestro ley jíná'an-ró, chí káchaa-ró carga vee siki táká cháa ja tú kákuu kundiso-de. Ko máá-ró, ni tú káké'é-ró carga-ún vasté jíin ñn nda'a lúlí-ró. ⁴⁷ Naka ndá'ú kuu róo jíná'an-ró. Chí kásá'a-ró vé'e añú cháa n̄i kajani tu'un Dios. Te n̄i kaja'ni táa-ro-dé jíná'an-de. ⁴⁸ Súan kúu ja káka'an ndaa-ro já kájata'an ini-ro tíñu n̄i kasá'a táa-ro. Chí jandáa kúu ja ní kaja'ni-dé cháa-ún. Te máá-ró, n̄i kasá'a-ró vé'e añú ndiyi-ún. ⁴⁹ Ja yúan súni n̄i ka'an Dios ñn tu'un ndíchí: Tájí-rí cháa kani tu'un-ri jíin cháa apóstol ki'in nuu-í jíná'an-í. Te sava-de ka'ni-í te sava-ga-de chindikin-i, áchí Dios, ⁵⁰ náva'a siki ñáyivi yá'a ná kóo kuachi cuenta ja ní jati niñi táká cháa n̄i kajani tu'un-ri onde kivi ní jungoo ñuyivi, ⁵¹ onde niñi Abel, te onde niñi Zacarías, cháa n̄i ji'i sava mañú altar jíin vé'e i. Súan ká'an-ri jíin-ró, ja siki ñáyivi yá'a kuu kuachi-ún. ⁵² Naka ndá'ú kuu róo maestro ley, chí n̄i kajanchaa-ro ndákáa kivi-i ini tu'un ndíchí núú, te n̄i kajasu-ro núu cháa kákuu skuá'a. Ko ni máá-ró suni tú ní káskuá'a-ró, áchí-ya. ⁵³ Te nini ká'an-ya tu'un yá'a, te cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo, n̄i katau xaan-dé nuu-yá. Te n̄i kastátá'an-de jíin-yá ja ná ká'an-ga-ya kuá'a tú'un. ⁵⁴ Chí kájito yu'u-dé-ya, ja sánaa te ni'in-dé yaku tu'un ká'an-ya, náva'a kakan-de kuachi siki-yá.

Cuenta yujan ía cháa fariseo

¹ Nini súan kúu, te n̄i kākutútú kuá'a xāan ñáyivi, ja kájañu tá'an-i. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Koto va'a-ró máá-ró núu yújan ía cháa fariseo, chi yuán kúu tu'un yóso yú'u. ² Ch̄i tú ni ñn naún yíndi'u ja má kenda ndijin. Ni tú ni ñn ja yísa'í ja má kuní-yo núu. ³ Núsáa, taká tu'un n̄i ka'an-ro ñúñáa, onde nuu ío ndijin ná kúni so'o-i. Te tu'un n̄i ka'an yaá-ro ní kajini so'o-i ká'jin-i in̄i ve'e, te onde xin̄i ve'e ná koo jaa tu'un.

Ndéja yú'ú-yo koto-yó

⁴ Ko amigo, ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró: Ma yú'ú-ro koto-ró ñáyivi já'ni yíki kúñu-yó, ch̄i nú n̄i ndi'i n̄i kaja'ni-í, te tuká inga naún kúu sá'a-ga-i. ⁵ Ko ná stá'an-ri nuu-ro ndé ja yú'ú-ro koto-ró. Ío ñn ja nú a n̄i ja'ni-í roó te ío poder yuán chindee roó nuu infierno. Yuán yú'ú-ro koto-ró núsáa. Yuán kástu'un-rí nuu-ro. ⁶ Tú kúya'u u'un tisaá ja úu xu'un náun. Te tú ni ñn-ti náa in̄i Dios. ⁷ Ch̄i a n̄i ka'u-ya ondé taká ixi xiní-ro. Núsáa te ma yú'ú-ro jíná'an-ró, ch̄i kánúu-ga-ro vása kuá'a tisaá. ⁸ Te ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé chaá kani ndaa-de tu'un-ri nuu ñáyivi, suni súan máá Sé'e chaá nakani ndaa-ya tú'un-de nuu ndájá'a Dios. ⁹ Ko nú ndé chaá ské'ichi-de ruu nuu ñáyivi, suni súan ské'ichi-ri-de nuu taká ndájá'a Dios. ¹⁰ Te nú ndé chaá ka'an ndiva'a-de sik̄i máá Sé'e chaá, koo tuká'nu in̄i-ya núu-dé. Ko nú ndé chaá ka'an ndiva'a-de sik̄i Espíritu Santo, ma koo tuká'nu in̄i nuu-dé. ¹¹ Te nú n̄i kajanchaka-i roó in̄i ve'e sinagoga nuu cháa kakuñá'nu jíin núu cháa tá'ú tíñu, ma nákani xāan in̄i-ro ndasa xndió káni-ró

tú'un, xí ndasa ka'an-ro. ¹² Chì máá Espíritu Santo stá'an-ya núu-ro ndasa kanúú tú'un ka'an-ro hora-ún, áchí-ya.

Sikì já kútóó iní

¹³ Yúan-na te ìn chaa kánde-de nuu ñáyivi kuá'a-ún, nì ka'an-de jíin-yá: Maestro, ka'an-ní jíin ñaní-ná ná ká'nchaa sava-de ta'u-ná jíin-ná, áchí-de. ¹⁴ Ko máá-yá nì ka'an-ya jíin-de: Utale, ndéja ní jani ruu ja kúu-ri chaa sándaá xí chaa ka'nchaa sava ta'u já kúu róó jíiná'an-ró. Achí-ya. ¹⁵ Te nì ka'an-ya jíin-de: Koto va'a-ró máá-ró, te ma kútóó iní-ro, chí vasa kua'a xáan ndatíñu ñáva'a ìn chaa, ko nasu já jíin yúan te kuchaku jíinú'ún-de, áchí-ya. ¹⁶ Yúan-na te nì ka'an-ya ìn tu'un yátá jíin-i: Nì io ìn chaa kúká. Te nì ndea xaan nuní-dé. ¹⁷ Te chaa-ún, nákanì iní-de: Ndasa sá'a-ri, chí tuká núña yaka-ri nataan-gá-ri niñi-rí, áchí-de. ¹⁸ Te nì kachí-de: Sua ná sá'a-ri. Ná kanú-ri yaka-ri. Te nakani-ri ja ká'nu-ga. Te yúan nataan ndí'i-ri niñi-rí jíin táká-ga ndatíñu-ri. ¹⁹ Yúan-na te kachí-ri jíin iní jíin añú-ri: Vina te kua'a xáan ndatíñu ñáva'a-ró já kánda kua'a kuiá. Ná ndétatú-ro te kaji-ro kó'o-ró, te ná kúsii iní-ro núsáá, áchí-de jíin máá-de. ²⁰ Ko nì kachí Dios jíin-de: Chaa ñáá kúu-ró. Akuáa vina te kuu-ro. Te ndatíñu nì sátu'a-ró-ún, ndé chaa kuu. Achí Dios. ²¹ Súan ío sikì chaa ja sákúká-de máá-de, ko tú kúká-de nuu Dios.

Ma nákanì iní-yo sikì já kúchaku-yo

²² Te nì ka'an-ya jíin chaa káskuá'a jíin-yá: Núsáá te ká'an-ri jíin-ró, ma nákanì iní-ro sikì já kúchaku-ro, nú ndasa kee-ro, ni sikì yíki kúñu-ró,

nú ndasa kundii kunamá-ro. ²³ Á tú kánúú-gá vida-ro vásá já kée-ro, te yiki kúñu-ró vásá sá'ma-ro náún. ²⁴ Nde'é-ró tíkaká, tú jítu-ti, ni tú nástútú-ti, ni tú náchiva'a-ti iní yaka-ti, chi máá Dios skée-yá-ti. Á tú kánúú-ga-ro vásá kiti-ún. ²⁵ Ko ndé róó ja súan nákani iní-ro te á kuu chísó-ga-ro máá-ró in yíki. ²⁶ Te nú ma kúu sá'a-ró vasté in tiñu lúli-ga súan, te najá kánakani iní-ro jín sáva-ga-ún núsáá. ²⁷ Nde'é ndasa kája'nu ita yuku. Tú sátiñu, ni tú táú. Ko ká'an-ri jín-ró ja rey Salomón kivi ní kuñá'nu xaan-dé ni tú ní kúu ku'un-de sa'ma súan nátu'un ita-ún. ²⁸ Te Dios, nú súan skúnamá-ya ita yuku-ún ja ío vina te yuchaan kayu nuu ñú'un, naga ni kuu ja má skúnamá-ya róó. Te najá tú kákandíja va'a-ró. ²⁹ Te ma kuitú iní-ro ndasa kee-ro, xí ndasa ko'o-ró ni ma nákani xaan iní-ro núsáá. ³⁰ Chi taká ndatíñu yá'a kájítú iní ñayivi ñúyivi jín. Ko máá Táa-ro a jiní-ya já kánandi'i-ró taká ndatíñu yá'a. ³¹ Ko kuitú iní-ro kivi-ró iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Yúan-na te kua'a-ga-ya taká ndatíñu-ún nuu-ro. ³² Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chi vasa tikuní lúli kákuu-ró, ko máá Táa-ro ándíví, a ni kusí iní-ya já núu-ro kuá'a-ya ñúu nuu tá'ú-yá tiñu. ³³ Xikó taká ndatíñu-ró, te sá'a-ró caridad. Ndúkú-ró bolsa ja má kútú'ú kuatíñu-ró. Te suni taan-ro yají-ro ondé ándíví nuu tú naa. Chi yúan ma kúu kivi ñaku'ná, ni ma kúu chaa tikixin te stívi-ti. ³⁴ Chi nuu kándeé yají-ro, yúan kúu nuu kuitú iní-ro jín. ³⁵ Ku'ni ni'in chi-ró jíná'an-ró, te lámpara máá-ró, ná kóo tu'a-ni ñu'un iní.

Ja ní káinda tu mozo jito'o-i

³⁶ Te máá-ró jíná'an-ró ná kóo tu'a-ró nátu'un mozo káindatu-i jito'o-i ja ncháa-de kua'an-de viko tánda'a, náva'a nú ni nchaa-de te ka'an-de, te kuña-ni-i ve'e jíná'an-i. ³⁷ Xáán ndatu kuu mozo-ún te nú ni nchaa jito'o-i nuu-í, te jiní-de ja kándito-i. Jandáa ká'an-ri jín-ró ja kú'ni-de chii-de, te nuu mesa súngeo-de mozo-de te kani-de ko'o-í jíná'an-i. ³⁸ Te vasa ná cháa-de ñúú, xí vasa ná ncháa-de ja'a ñuu, te nú suni súan kuní-de sá'a mozo-ún ja kándito-i, ndatu xaan kéndoo mozo-ún jíná'an-i. ³⁹ Ko ná júku'un iní-ro tú'un yá'a. Táa iní ve'e, nú ní jiní-de na hora kúu ja kí ñakuí'ná te kundito-de núú, te ma kuá'a-de tu'un sakuí'ná vé'e-de núú. ⁴⁰ Te róo suni súan koo tu'a-ró, chi máá kivi já tú naún kájani iní-ro, te nchaa-ni máá Sé'e chaa, áchí-ya jín-de. ⁴¹ Yúan-na te Pedro, ni jika tu'ún-de-ya: Táta, máá-ni nuu náa jíná'an-ná ká'an-ní tu'un yá'a náún, xí súni ká'an-ní nuu táká-ga chaa yá'a, áchí-de. ⁴² Te ni ka'an máá Jíto'o-yo: Ndéja kúu ñn mozo ndito xiní já skíkuu va'a, chi máá jíto'o, kani-de mozo-ún ná kóto-i se'e-de náva'a skée-í suchí-ún máá hora ja xín tíñu. ⁴³ Xáán ndatu kuu mozo-ún, te nú ni nchaa jito'o-i te nani'in-dé-i sá'a-i súan. ⁴⁴ Jandáa ká'an-ri, ja káni-de mozo-ún ja kóto-i taká ndatíñu-de. ⁴⁵ Ko nú mozo-ún jáni iní-i: Kúkuée-ga te nchaa jito'o-ri, achí máá-i. Te kejá'a-i stují-í mozo máá-i jín ñá'an kájatíñu nuu-í. Te kee-í te ko'o-i, te najini-i. ⁴⁶ Te mozo-ún, nú ni nchaa jito'o-i kivi já tú ndatu-i jín hora ja tú jiní-i, te xndó'o-de-i, te kiñi'in-de-i onde jín cháa tú kaskíkuu va'a. ⁴⁷ Chi nú ndé mozo a jiní-i tíñu ndasa játa'an iní jito'o-i, te nú

tú ní sátu'a-i, ni tú ní skíkuu-i tiñu kuní máá-de, ndo'o xaan-í yunu xíi. ⁴⁸ Ko nú ndé mozo tú jiní-i tiñu ndasa játa'an iní jito'o-i, te nú sá'a-i tiñu ñáá ja xndó'o-de-i núú, yúan-na te yaku-ni yunu xíi ndo'o-i. Chí nú kua'a-ya kuá'a ndátíñu nuu ñin cháa, te nandakan kua'a-ya nuu-dé. Te suni súan nú kua'a ndátíñu kátatu-i ñin cháa, ví'í-gá nandakan-i nuu-dé.

Sikí tú'un sásin máá jíná'an

⁴⁹ Ní kii-ri ja chíndee-ri ñu'un iní ñuyívi yá'a. Te xaan kuní-ri ja ná kóo. ⁵⁰ Te ío ñin tundó'o ja kuánducha-rí jín, ko xaan ndukuí'a iní-ri onde ná skíkuu-ri. ⁵¹ Kájani iní-ro já ní cháa-ri ja kóo ná'ín-ni iní ñuyívi náún. Ká'an-ri jín-ró ja ná túu, chí sua ndonda sikí tá'an. ⁵² Chí ñin-ni ve'e koo u'un ñayívi, te sásin máá jíná'an. Uní ndonda sikí úu, te uu ndonda sikí uní. ⁵³ Chí ndonda sikí tá'an, táa sikí sé'e-de, te se'e sikí táa-i. Náa sikí sésí'í-ña, te sesí'í sikí náa-i. Náchisó sikí sejanú-ña, te sejanú sikí náchisó-i. Achí-ya.

Sikí tuní skuá'a-yó

⁵⁴ Te suni ní ka'an-ya jín ñáyivi kuá'a-ún: Nú ní kajini-ro nána viko íchi nú kée ndikandii, te káka'an-ro: Kuun sau, áchí-ro, te kúu súan. ⁵⁵ Te nú ní nana nuu tachí, te káka'an-ro: Nandii, áchí-ro, te súan kúu. ⁵⁶ Cháa uu xiní kákuu-ró. A kájini-ro naún kuní ka'an tuni iní ñuyívi jín ándíví, te naja tú kánakuni-ro kivi yá'a núsáá. ⁵⁷ Te naja tú kátava máá-ró cuenta ndé ja kúu tiñu va'a núsáá. ⁵⁸ Ko nú kua'an-ro núu juez jín cháa jito u'u róo, te yachí ná ndátu'ún vá'a-ró jín-de nini ká'ín-ró íchi

jíin-de. Chì nú túu, te kuá'a-de róó nuu juez, te juez kuá'a-de róó nuu policía, te policía chindee-de róó vekaa. ⁵⁹ Te ká'an-rì jíin-ró, ja má kenda kuti-ro yúan onde nú tú chunáa-ro táká centavo, áchí-ya jíin-de.

13

Kánúú nákani inì-yo

¹ Te suni kivi-ún ká'in yaku chaa jíin-yá yúan. Te nì kajani-de tu'un nuu-yá ndasa nì kata'an chaa ñuu Galilea. Chì Pilato, nì sáká núu-de niñi cháa-ún jíin niñi kiti já kásokó-í nuu Dios. ² Te nì ka'an Jesús: Chaa ñuu Galilea yúan, ja súan kándo'o-de tundó'o-ún, te á nì io xaan kuáchi-de vása táká-ga chaa ñuu Galilea, kájani inì-ro náún. ³ Ná kástu'ún-rí nuu-ro já túu, chì suni súan naa-ro jíná'an-ró nú tú nakani inì-ro. ⁴ Te suni xia'un unì chaa ja sikí máa-de nì ndua torre ñuu Siloé te nì kaji'i-de, á nì kasá'a-de kuáchi xaan-gá vása táká-ga chaa káxiukú ñuu Jerusalén, kájani inì-ro náún. ⁵ Ná kástu'ún-rí nuu-ro já túu. Chì suni súan naa-ro jíná'an-ró nú tú nakani inì-ro. Achí-ya.

Tu'un mérkexé

⁶ Te nì ka'an-ya tú'un yátá yá'a: ñin chaa ñáva'a-de ñin mérkexé ja ní nachu'un-de ma'ñú itú uva-de. Te nì jaa-de ndúkú-de nde'e xiní. Te tú ní ní'in kúti-dé. ⁷ Te nì kachi-de jíin mozo ndíto itu uva-ún: Vina te a ío unì kua kindúkú-rí nde'e xiní mérkexé yá'a, te tú ní'in kúti-rí. Xiti ná kí'in. Naja kándij satéñu nuu ñú'un yá'a. Achí-de. ⁸ Yúan-na te nì ka'an máa mozo: Táta, skéndo-ní, ná kúndij vasté ingá kua yá'a, onde ná sáyúchí-ná ja'a te chu'un-ná ja'an te

nándéó. ⁹ Te nú n̄i ja'a nde'e, te íó va'a. Te nú túu, te vásá x̄iti-ní áchí-i. Achí-ya.

Tu'un ña'an jíka tí'í

¹⁰ Te ñn kivi ndétatú n̄i stá'an-ya tú'un in̄i ñn ve'e sinagoga. ¹¹ Te n̄i kenda ñn ña'an tá'an-ña ñn tach̄i k̄ini ja ní kuu xia'un un̄i kua kú'u-ña. Te n̄i kaí-ña, jíka tí'í-ña, ch̄i tú kúu kuti ndúkoo tuun-ña. ¹² Te n̄i jin̄i Jesús nuu-ñá. Te n̄i kana-ya xiní-ñá. Te n̄i kach̄i-ya j̄ín-ña: Nána, vina te a n̄i nduva'a-ní ja kú'u-ní, áchí-ya. ¹³ Te n̄i chaa-ya ndá'a-yá siki-ñá. Te n̄i ndúkoo tuun-ni-ña, te n̄i nakana jaa-ña Dios. ¹⁴ Te chaa kúñá'nu in̄i ve'e sinagoga, n̄i kit̄i in̄i-de nuu Jesús ja ní nasáva'a-ya-ñá kivi ndétatú. Te n̄i ka'an-de j̄ín ñayivi kuá'a-ún: Iñu kivi íó sátiñu-ró, te kivi-ún chakoyo-ró kúu tana-ro. Ko kivi ndétatú yá'a, chi ma kúu, áchí-de. ¹⁵ Yúan-na te n̄i ka'an máá Jító'o-yo j̄ín-de; Chaa uu xin̄i kakuu-ró. Ja kúu kivi ndétatú te tú kándají-ró xndiki-ro xí burro-ró núu káye-tí-ún, te tú káskó'o-ró-tí nducha náún. ¹⁶ Te seší'í Abraham yá'a, nú'ni-ña xiá'un un̄i kua n̄i sá'a kui'na. Te tú íó va'a ndájí-rí-ña kivi ndétatú náún, áchí-ya. ¹⁷ Te súan n̄i ka'an-ya tú'un yá'a. Te n̄i kakuka nuu táka chaa kájito u'u-ya-ún. Ko taká ñayivi, n̄i kakus̄i in̄i-i j̄ín táka tiñu ñá'nu n̄i sá'a-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

¹⁸ Te n̄i ka'an-ya: Ndasa kuní koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te na j̄ín skétá'an-r̄i. ¹⁹ Kúu nátu'un ndikin yuá mostaza ja ní ki'in ñn chaa te n̄i chaa-de nuu itú-de. Te n̄i ja'nu. Te n̄i kuu ñn yunu ká'nu.

Te tisaꝯ andívi n̄i kasá'a-t̄i taká-t̄i chíi nda'a-ún. Achí-ya.

Tu'un yátá yújan íá

²⁰ Te n̄i ka'an tuku-ya: Naún tu'un yátá skétá'an-r̄i jín ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. ²¹ Kúu nátu'un yujan íá já ní ki'in ñn ña'an. Te n̄i chisa'í-ña chíi un̄i t̄iyii yúchi onde n̄i ndi'i n̄i kuu íá ní sá'a. Achí-ya.

Siki íchi yúxé'é túu

²² Te nini kua'an-ya íchi ñúu Jerusalén, te n̄i jika kuu-ya taká ñuu jín taká rancho, n̄i stá'an-ya tú'un. ²³ Te n̄i ka'an ñn cháa jín-ya: Táta, yaku-ni cháa kaku-de náún, áchí-de. Te n̄i kach̄i-ya jín-de: ²⁴ Ndúkú ndéé téyíí-ró kivi koyo-ró íchi yúxé'é túu, ch̄i ká'an-r̄i jín-ró ja kuá'a ñáyivi ndúkú ndéé-i kivi-i, ko ma kúu kivi koyo-i. ²⁵ Ch̄i táa in̄i ve'e, ndukuiñi-de, te kasu-de yuxé'é. Te ichi yatá vé'e kuiñi-ró. Te skáján-ró vitú yúxé'é te ka'an-ro: Táta, táta, kuña-ní ve'e, ná kivi koyo-ná, ach̄i-ro. Te kach̄i-de kuni-ró: Aa, tú jini-r̄i ná ñuu vaikoyo-ró, ach̄i-de. ²⁶ Yúan-na te kejá'a-ró ká'an-ro jín-de: N̄i kayee-ná staa jín-ní, te in̄i ya'ya ñuu-ná n̄i stá'an-ní tu'un nuu-ná, ach̄i-ro. ²⁷ Te máa-de kach̄i-de kuni-ró: Ach̄i-r̄i jín-ró ja tú jini-r̄i róo ndé ñuu vaikoyo-ró. Kuxio jíná'an-ró chí ñáyivi kásá'a tiñu ñáá kaku-ró. Ach̄i-de. ²⁸ Te yúan nde'e-ro, te nakaji-ro ñii yú'u-ro kuiñi-ró. Te kuni-ro núu Abraham jín núu Isaac jín núu Jacob jín núu taká-ga cháa n̄i kajani tu'un Dios kuiñi-de in̄i ve'e Dios. Te róo kuxio-ró sásin-ya róo. ²⁹ Te kikoyo-i ichi núu kána ndikandii jín ichi núu kée

ndikandii, ichi norte jín ichi sur, te jungoo-i iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ³⁰ Kuni so'o va'a-ró: Sava chaa sandí'í-na, ndunú-de. Te sava chaa kúnúú, nduu-de sandí'í-na. Achí-ya.

Tu'un Herodes

³¹ Te kivi-ún nì jakoyo yaku tá'an chaa fariseo, te ká'an-de jín-yá: Kuxio-ní yá'a te kenda-ní ki'in-ní, chi chaa Herodes ka'ni-dé ní kuni-de, áchí-de. ³² Te nì kachi-ya jín-de: Kuá'an, te kastu'ún-ró núu máá ñukui jian: Vina chi kíñi'in-rì tachi kini kája'an. Te sá'a-rì tana vina jín yúchaan. Te onde nuu uní kivi te síjínu-rì tiñu-rì. ³³ Ko kánúú xaan já vina jín yúchaan jín ísá te kaka-rì ki'in-rì, chi ma kúu ja ñn chaa jáni tu'un kenda-de yata ñuu Jerusalén, te kuu-de. Achí-ro.

Sikí já ní kuku'á iní-ya jín ñuu Jerusalén

³⁴ Jerusalén, Jerusalén, nì kaja'ni-ro chaa káani tu'un Dios, te nì kaja'a-ró yúu xiní chaa nì tájí-yá vai nuu-ro. Ió kua'a vuelta nì kuni-rì nastútú-rí se'e-ró, nátu'un chukí ja nastútú-tí tirí-tí chí ndijin-tí, ko tú ní kákuni-ro. ³⁵ Vina te kendoó víchí vé'e-ró núsáá. Ko ká'an-rì jín-ró já má kuni kuti-gá-ro núu-rí jíná'an-ró onde jaa ñn kivi ká'an-ro: Ná nákana jaa-yó-yá chi ndiso-ya tíñu máá Tatá Dios, achí-ro. Achí-ya.

14

Ja ní nasáva'a-ya ñn chaa kú'u kivi ndétatú

¹ Te ñn kivi ndétatú nì kivi-ya iní ve'e ñn chaa kúñá'nu nuu chaa fariseo jíná'an-de ja kée-yá staa jín-de. Te kájito yu'u-dé-ya. ² Te nì kenda ñn chaa

kú'u-de kue'e kuiñi, kándij-de nuu-yá. ³ Te n̄i ka'an Jesús jín cháa kákuu maestro ley jín cháa fariseo: Á kuu sá'a-ri tana kivi ndétatú xí túu, áchí-ya. ⁴ Ko máa-de, tú ní káka'an kuti-dé. Yúan-na te n̄i ki'in-ya cháa ñú'un kuiñi-ún. Te n̄i nasáva'a-ya-dé. Te n̄i natáji-yá-de kuano'on-dé. ⁵ Te n̄i ka'an-ya jín-ún: Te nú burro máa-ró xí xndiki-ro júngava-ti iní ñn sókó, te tú natava-ro-ti vasa kivi ndétatú kúu náún. Achí-ya. ⁶ Te tú ní kákuu xndió káni-de ni ñn tu'un nuu-yá ja súan n̄i ka'an-ya jín-de.

Siki ñáyivi sáñá'nu-i máa-i

⁷ Te n̄i jini-ya já kándúkú-de jungoo jínú'ún-de silla xini mesa. Te n̄i ka'an-ya ñn tu'un yátá jín cháa n̄i kataka yúan. ⁸ Nú n̄i kana ñn cháa xini-ro já kí'in-ro ñn viko tánda'a, te ma júngoo jínú'ún-ró silla xini mesa. Chi nú súan, sanaa te a n̄i kana-de xini ñn cháa kúñá'nu-ga vásá róó. ⁹ Te cháa cháa n̄i kana xini-ro-ún jín-de. Te ka'an-de jín-ró: Kuxio, ná kúnchaa cháa yá'a jian. Yúan-na te kúka nuu-ro kí'in-ro ondé sandi'í-na kunchaa-ro. ¹⁰ Ko nú n̄i kana ñn cháa xini-ro, kuá'an te jungoo-ró ondé sandi'í-na. Chi nú jaa cháa n̄i kana róó yúan te kachi-de kuni-ró: Amigo, nuu silla jínú'ún yá'a jungoo-ró, achi-de. Yúan-na te nduñá'nu-ró jito nuu cháa káxiukú ká'nu jín-ró. ¹¹ Chi taká cháa sáñá'nu-de máa-de, ndusúchí-de. Te taká cháa sásúchí-de máa-de, nduñá'nu-de. Achí-ya. ¹² Te suni n̄i ka'an-ya jín cháa n̄i kana xini-yá-ún: Nú sá'a-ró sámá xí xini, ma kána-ró xini cháa kákuu amigo-ro, ni xini ñaní-ro, ni xini tá'an-ró, ni xini cháa kúká. Chi nú súan te suni máa-de nakana-de

xini-ro. Te ni kuu ja ní nani'in-ro tá'u-ro. ¹³ Ko nú sá'a-ró gasto, te kana-ró xini cháa ndá'ú, cháa tikú'lu, cháa tá'nú, jín xini cháa kuáá. ¹⁴ Te xáan ndatu kendoo-ró nú súan, chi tú naún náku'a-de nuu-ro. Ko ni'in-ro yá'u-ró kivi náchaku taká cháa ndaa, áchí-ya.

En xini ká'nu

¹⁵ Te in cháa yée staa jín-yá, ni jini so'o-de tu'un yá'a. Te ni kachi-de jín-yá: Xáan ndatu kuu cháa ja kée-dé staa onde iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-de. ¹⁶ Yúan-na te ni kachi-ya jín-de: En cháa ni sá'a-de in xini ká'nu, te ni kana-de xini kuá'a ñáyivi. ¹⁷ Te nuu ní jaá hora ja kúxini-de-ún, te ni táji-de mozo-de kuakachi nuu já kée staa xini-ún: Ña'an-ni jíná'an-ni. Chi a ni ndi'í ío tu'a. Achí. ¹⁸ Te in-ni ni kasájá'a iní ndi'í-de. Te cháa in ni kachi-de jín mozo. Ni jaan-ri in ñu'un te kánúú kínde'é-rí. Te ná kúña ká'nu iní-de nuu-rí, chi ma jáa-ri. Achí-de. ¹⁹ Te ni ka'an inga-de: Ni jaan-ri u'un yunta xndiki te kikoto nchaa-ri-ti. Ná kúña ká'nu iní-de nuu-rí, chi ma jáa-ri. Achí-de. ²⁰ Te ni ka'an tuku inga-de: Sáa ní tanda'a-rí. Te ja yúan má kuu jaá-ri. Achí-de. ²¹ Te kuano'on mozo-ún ni kastu'ún-de nuu jito'o-de. Yúan-na te máa táa iní ve'e-ún, ni kití iní-de. Te ni kachi-de jín mozo-de: Kuá'an yachi ní nuyá'u jín taká ya'ya, te kana-ró xini cháa ndá'ú, cháa tikú'lu, cháa tá'nú, jín cháa kuáá, ná kíkoyo-de. Achí-de. ²² Te ni kachi mozo-ún: Táta, a ni kuu natu'un ká'an-ni ko núña-ga lugar. Achí-i. ²³ Te jito'o-ún ni ka'an-de jín mozo-de: Kuá'an taká ichi jín taká rancho te stétuu-ró ñáyivi-ún ná kí-i yá'a, náva'a ná chítú

iní ve'e-ri. ²⁴ Chi ká'an-ri jíin-ró já ní ñn chaa ni jakana-ró-ún, ma kúxíni kuti-dé ve'e-ri, áchí-de. Achí-ya.

Siki cháa kuní-de kundikin-de-ya

²⁵ Te kája'an kua'a xaan ñayivi jíin Jesús. Te ni ka'an-ya jíin-i: ²⁶ Nú ndé chaa kii-de nuu-rí, te nú chíñú-ún-de táa-de, náa-de, ñasíí-de, se'e-de, ñani-de, kua'a-de, xí ondé jíin máa-de, ma kúu kuu-de chaa skuá'a jíin-rí. ²⁷ Te chaa tú ndoyo-de jíin túndó'o kii siki-dé, te kundikin-de ruu kii-de, ma kúu kuu-de chaa skuá'a jíin-rí. ²⁸ Chi nú ndé róo kuní-ro káni-ró ñn ve'e, á tú xna'an-ga jungoo-ró te tava-ro cuenta nasaa kuu gasto, te kuní-ro nú vatu-ni kanda-ró jínu xí túu. ²⁹ Chi nú túu, te nú a ni jani-ró já'a, te ma kanda xu'ún-ró síjínu-ró. Yúan-na te taká ñayivi kájiní nuu vé'e tikú'lu-ró-ún, sákátá-i nuu-ro. ³⁰ Te ka'an-i: Chaa yá'a, ni kejá'a-de jáni-de ñn ve'e, te tú ní kanda-de síjínu-de, achí-i. ³¹ Xí nú ndé rey kuní-de ki'in-de kuatá'an-de jíin ingá rey, á tú xna'an-ga jungoo-de te nakani iní-de te nú vatu-ni kuu jíin uxí mil soldado kuatá'an-de jíin ingá rey ja vái siki-dé jíin okó mil soldado. ³² Chi nú túu, te nini jíká-ga vai inga rey, te tájí-de ñn chaa ki'in ka'an nda'ú jíin-de ja ná júkuiñi. ³³ Te suni súan nú ndé róo tú síjíta-ró taká ndatíñu ñáva'a-ró, ma kúu kuu-ró cháa skuá'a jíin-rí núsáa.

Tu'un yátá siki ñii

³⁴ Va'a ío ñii, ko nú onde ñii-ún ná náa xikó, te ndasa ndu'u'a núsáa. ³⁵ Ma kuatíñu kuti, ni ja kúu

nuu ñú'un já ndúu ja'an, chí kacha-de kí'in. Chaa ío so'o kuni ná'ín, ná kúni so'o-de. Achí-ya.

15

Siki ríi, kiti ní sana

¹ Te taká chaa xíní jíin cháa ká'io kuachi, nì jakoyo-de nuu Jesús náva'a kuni so'o-de tu'un ká'an-ya. ² Te chaa fariseo jíin cháa káchaa tutu, nì kaka'an-de: Chaa yá'a, já'tá'ú-de chaa ká'io kuachi te yé-de staa jíin cháa-ún, áchí-de. ³ Te máá Jesús, nì ka'an-ya tú'un yátá yá'a jíin-de: ⁴ Ndé ñn róo nú náva'a-ró ñn ciento ríi, te skuíta-ró ñn-ti, á tú skéndo-ró kúun xíko xia'un kuun-gá-ti onde nuu ñú'un té'é, te kinandúkú-ró kiti ní naa-ún onde nani'in-ro-ti xí túu. ⁵ Te nú nì nani'in-ro-ti, kúsi iní-ro xndée-ró-ti nuu chó'o-ro. ⁶ Te nú nì na-jaa-ro vé'e te nastútú-ró cháa kákuu amigo-ro jíin tá'an-ró, te kachi-ro kúni chaa-ún: Ná kúsi iní-yo chí nì nani'in-rí rí-rí-rí kiti á nì naa núú. Achí-ro. ⁷ Ká'an-rí jíin-ró, ja súan kusí-gá iní-ya onde andíví jíin ñn chaa ío kuachi nú nakani iní-de, vása jíin kúun xíko xia'un kuun-gá chaa va'a ja tú kájinu ñú'un-de tu'un nakani iní.

Tu'un ña'an ní skuíta-ña ñn peso

⁸ Xí nú ñn ñasí'í náva'a-ña uxí peso, te skuíta-ña ñn peso, á tú chí'i-ña yíti te nastáa-ña vé'e, te nandúkú víi-ña onde nani'in-ña. ⁹ Te nú nì nani'in-ña, te kána-ña xíní tá'an-ña jíin amiga-ña, te kachi-ña kúni-i: Ná kúsi iní-yo, chí nì nani'in-rí peso-rí ja ní skuíta-rí-ún núú. Achí-ña. ¹⁰ Ká'an-rí jíin-ró, ja súan

kúsi-gá iní taká ndajá'a Dios jíin ñn cháa ío kuachi nú nakani iní-de.

Tu'un suchí ní naa, te ñi ndenda-i

¹¹ Te ñi ka'an-ga-ya: ñn cháa ñi io uu se'e yí-de. ¹² Te suchí súchí-ún ñi ka'an-i jíin táa-i: Táa, ku'a-ní sava ñu'un núu-ná ja kúu ta'u-ná, áchí-i. Te ñi teta'an-de ta'u-í nuu ndéndúú-i. ¹³ Te ñi kuu yaku kivi, te suchí súchí-ún ñi stútú ndí'i-i ndatíñu-i. Te ñi kee-i kua'an jíká-i inga ñuu. Te yúan ñi xnáa-í ta'u-í, chi ñi janu ndiva'a-i. ¹⁴ Súan ñi ndí'i ñi janu sáni-i, te vása ní cháa ñn tama xaan iní ñuu-ún, te ñi kejá'a nándí'i-i. ¹⁵ Te ñi kee-i kua'an-i, te ñi jaa-i nuu ñn cháa ñuu-ún. Te cháa-ún ñi tájí-de-i kua'an-i onde rancho-de ja yúan koto-i kiní-de. ¹⁶ Te kuní-i taan tí-i chí-i jíin tíxiko káyee kiní-ún. Chí tú kuti ní ñn naún ní já'a nuu-í. ¹⁷ Yúan-na te ñi jiní máa-i. Te ñi ka'an-i: Taká mozo ío iní ve'e táa-ri, ío kua'a stáa káyee-dé. Te ruu jí'i-ri soko yá'a. ¹⁸ Ná ndúkuiñi-ri te ná nó'on-ri nuu táa-ri. Te kachi-ri kuni-de: Táa, a ñi sá'a-ná kuachi nuu Dios andívi jíin núu máa-ní. ¹⁹ Tuká va'a cháa kúu-ná ja kúnání-ná se'e-ní. Ko ku'a-ní tu'un kuu-ná natu'un ñn mozo-ní. Achí-ri. ²⁰ Te ñi ndukuiñi-i, te ñi kee-i kuano'on-í nuu táa-i. Te niní jíká-gá vai-i, te ñi jiní táa-i nuu-í. Te ñi kundá'ú iní-de-i. Te jínu-de ñi jaa-de. Te ñi nuu-de sukun-í, te ñi titú-de-i. ²¹ Yúan-na te ñi ka'an-i jíin-de: Táa, a ñi sá'a-ná kuachi nuu Dios andívi jíin núu máa-ní. Tuká va'a cháa kúu-ná ja kúnání-ná se'e-ní. Achí-i. ²² Ko máa táa-i, ñi ka'an-de jíin mozo-de: Kuákí'in ñn su'nu vá'a-ga te chu'un-ró-i. Te chu'un-ró ñn

xe'e ndá'a-í. Te chi'i-ró ndiján já'a-í. ²³ Te suni kiki'in-ró chélu xá'án. Te ka'ni-ro-tí ná kée-yo. Chi sá'a-yó víko. ²⁴ Chi se'e yí-rí yá'a a ni ji'i-i núú, te ni nachaku-i. A ni naa-í núú, te ni ndenda-i, áchí-de. Te ni kakejá'á-de sá'a-de viko. ²⁵ Te se'e yí ñá'nu-de, kánde-e-i onde rancho. Suchí-ún vai ndii-i. Te ni nduyani-i yata vé'e. Te ni jini so'o-i tiví música te kájita já'á ñáyivi. ²⁶ Te ni kana-i xini ñin mozo. Te ni jika tu'ún-i mozo-ún nú ñaún viko ío. ²⁷ Te ni kachi mozo-ún nuu-í: Ni nchaa ñani-ro te táa-ro, ni ja'ni-dé chelu xá'án, chi ni ndenda va'a se'e yí-de, áchí mozo. ²⁸ Yúan-na te ni kití iní-i, te tú ní kuní-i ndívi-i, ko ni kenda táa-i. Te ni ka'an nda'ú-de jíin-i ná ndívi-i. ²⁹ Ko máa-i ni ka'an-i: Ío kua'a kuiá játíñu-ná nuu-ní, ni tú sání'in kuti iní-ná tiñu tá'ú-ní. Te tú ní já'a-ní vasté ñin lítú núu-ná kee síi-ná jíin amigo-na, áchí-i. ³⁰ Ko ni nchaa se'e-ní yá'a. Te vasa ni xnáa ndí'i-i ndatíñu-ní jíin ñá'an téné, te ni ja'ni-ní chelu xá'án kée-í, áchí-i jíin táa-i. ³¹ Yúan-na te ni kachi-de jíin-i: Hijo, róo chi nene ncháa-ro jíin-rí. Te taká ndatíñu máa-rí suni ndatíñu máa-ró kúu. ³² Ko jínu ñú'ún sá'a-yó víko te kusii iní-yo. Chi ñani-ro yá'a, a ni ji'i-i núú, te ni nachaku-i. A ni naa-í núú, te ni ndenda-i, áchí-de. Achí-ya.

16

Tu'un mandador xndá'ú

¹ Te suni ni ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: ñin cháa kúká, ni ñava'a-de ñin mandador. Te cháa kúká-ún ni jini tu'un-de ja stíví mandador

ndatĩñu-de. ² Te ñi kana-de xini cháa-ún. Te ñi ka'an-de jíin-de: Naún tu'un kúu ja jíni tu'un-ri sikĩ-ro. Nakua'a cuenta tiñu ndíso-ró, chi ma kúu-ga-ro mandador nuu-ri. Achí-de. ³ Yúan-na te chaá mandador, ñi ka'an máa-de: Ndasá sá'a-ri. Chi jito'o-ri jánchaá-de tiñu mandador nuu-ri. Nú kacha-ri ñu'un, ma kánda-ri. Nú kakan-ri caridad, xaan kúka nuu-ri. ⁴ A jiní-ri ndasá sá'a-ri náva'a kivi kuánchaá-de tiñu ndíso-ri, te koo ñayivi maní jíin-ri, te kuu kivi-ri ini ve'e-i. ⁵ Te ñi kana-de xini ná ñin chaá káitau nuu jito'o-de. Te ñi kachi-de jíin cháa-ún: Nasáa taú-ro núu jito'o-ri, achí-de. ⁶ Te máa cháa-ún, ñi kachi-de: Uní mil litro aceite, achí-de. Te ñi kachi mandador jíin-de: Ki'in lista-ro. Te jungoo yachi-ro. Te chaá-ró úu mil-na. Achí-de. ⁷ Yúan-na te ñi ka'an-de jíin ingá chaá: Te róo, nasáa taú-ro, achí-de. Te chaá-ún, ñi kachi-de: ñin ciento ve'e trigo, achí-de. Te máa-de ñi kachi-de jíin cháa-ún: Ki'in lista-ro, te nachaa-ró kúun xiko-ni, achí-de. ⁸ Te jito'o-ún, ñi ka'an-de jíin cháa mandador xndá'ú ja bueno ndíchí ní sá'a-de. Chi taká se'e kua yá'a, ndíchí-ga máa-i nuu ñayivi ío vina, vásá taká se'e luz. ⁹ Te máa-ri, ká'an-ri jíin-ró: Jíin xú'ún xndá'ú, ná sá'a-ró amigo-ro náva'a nú ñi ndi'i xu'ún-ró, te naki'in-i róo kunchaa-ro ini ve'e-i ní káni. ¹⁰ Chi chaá skíkuu va'a ñin tiñu vasa lúli-ni, suni skíkuu va'a-de jíin tiñu ándéé. Te chaá ja xndá'ú-de jíin ñin tiñu vasa lúli-ni, suni xndá'ú-de jíin tiñu ándéé. ¹¹ Chi nú sikĩ xú'ún xndá'ú tú ní káskíkuu va'a-ró, ndé chaá kua'a tiñu ndaa nuu-ro núsáá. ¹² Te nú tú ní káskíkuu va'a-ró jíin ndatíñu sava-ga chaá, ndéja kuá'a ndatíñu máa-ró núu-ro núsáá. ¹³ Ni ñin mozo ma kúu kuatíñu-de nuu

úu jito'o. Chì kitì inì-de nuu ìn, te kumanì-dé jín ingá, xí kuándatu-de nuu ìn te sání'in inì-de nuu inga. Mā kúu kuationu-ró núu Dios jín núu xú'ún, áchí-ya. ¹⁴ Te cháa fariseo ká'jin-de yúan, cháa tóo iní kákuu-de. Te nì kajini so'o-de taká tu'un ká'an-ya. Te nì kasákátá-de nuu-yá. ¹⁵ Te nì ka'an-ya jín-de: Máá-ró kákuni-ro já ná káni inì ñayivi já cháa ndaa kákuu-ró. Ko Dios, a jiní-ya ndasa káa ichi iní añú-ro. Chì tiñu kájani inì ñayivi já tiñu ñá'nu kúu-ún, te nuu Dios tiñu chá'an kúu. ¹⁶ Máá ley jín cháa kájani tu'un Dios, nì kuu-ga onde kivi ní kii Juan. Yúan-na te nì kejá'á tú'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ñayivi, jín fuerza kivi koyo-i yúan. ¹⁷ Ko yachi-ga naa ándívi jín ñúyivi, vásá já náa ìn punto nuu tutú ley. ¹⁸ Nú ndé cháa skéndo-de ñasíi-de te tanda'a-dé jín ingá ña'an, yuán ísíki ncháa-de-ña. Te cháa tánda'a jín ñá'an ní ndo-ún, suni ísíki ncháa-de tá'an-de.

Chaa kúka jín Lázaro

¹⁹ Nì io ìn cháa kúka, nì ñu'un-de sa'ma kuá'á tindi'í jín sá'ma tindu'á vá'a. Te ndita'an kivi ní sá'a-de ndeyu ní kayee vá'a-de. ²⁰ Te suni nì io ìn cháa ndá'ú nání-de Lázaro, nì jikan-de caridad. Kátuu-dé yuxé'é cháa kúka-ún. Te ní-de nì kana ndí'yi. ²¹ Te kuní-de kee ndá'a chii-de jín yúxi stáa kóyo chii mesa cháa kúka-ún. Te jákoyo ti'ina te kána yuu-ti núu ndí'yi-de. ²² Te nì ji'i cháa jikán caridad-ún. Te ndajá'a ándívi, nì jaka-ya-dé kuano'on-ya jín-de nuu Abraham. Te suni nì ji'i cháa kúka-ún, te nì yuji-de. ²³ Te

chaa kúká-ún, ndó'o xaan-dé kánde-de infierno. Te ni ndakoto-de. Te onde jíká ní jini-de nuu Abraham, te kánchaa Lázaro jín-de. ²⁴ Yúan-na te máá cháa-ún, ni kana kó'ó-de: Táta Abraham, kundá'ú ini-ní náá, te táji-ní Lázaro ná kichindaji-de xini ndá'a-dé nuu ndúcha, te ná xndáji-de yáa-ná. Chi xaan jatú-ná kayú-ná nuu yáá ñú'un yá'a. Achí-de. ²⁵ Te ni kachi Abraham jín-de: Hijo, a núku'un ini-ro já ní io kúká-ró ná ni chaku-ro, te Lázaro, sua ndá'ú ni ta'an-de, ko vina, a ni ndundéé ini-de yá'a, te róo ndó'o-ró jián. ²⁶ Te suni ni sá'a Dios ñn xa'va kúnú xaan, kánde ma'ñú róo jín rúu. Te chaa ká'jin yá'a, vasa kákuni-de ja'a-de jaa-de jian, ko ma kúu, ni ma kúu ja'a máá-ró kí-ró yá'a. Achí Abraham. ²⁷ Yúan-na te ni ka'an, chaa kúká-ún: Táa, jikán ta'u-ná nuu-ní, táji-ní-de ki'in-de ve'e táa-ná núsáá. ²⁸ Chi ío u'un-ga ñani-ná, te ná káni ndaa-de tu'un nuu-í, náva'a ma kíkoyo-i nuu ndó'o-ná yá'a, áchí-de. ²⁹ Te ni kachi Abraham jín-de: A káñava'a-i tutu ni chaa Moisés jín tutu ni kachaa chaa ni jani tu'un Dios onde sáá. Yúan ná kúni so'o-i, áchí Abraham. ³⁰ Yúan-na te máá-de ni kachi-de: Túu, táta Abraham, chi nú ñn chaa ni ji'i ki'in nuu-í, yúan-na te nakani ini-i jíná'an-i, áchí-de. ³¹ Ko ni kachi Abraham jín-de: Nú tú chú'un ini-i tu'un ni jani Moisés jín cháa ni kajani tu'un Dios, suni ma kándija kuti-í nú nachaku ñn ndiyi ki'in nuu-í, áchí-de.

17

Siki ñáyivi skívi tá'an nuu kuáchi

1 Te ni kachi-ya jín cháa káskuá'a jín-yá: Tú modo te nú tú koto ncháa-i ñayivi. Ko naka ndá'ú kuu cháa skívi ñayivi-ún nuu kuáchi. 2 Va'a-ga nú ní nú'ni in yosó sukún-dé te kenda-de ki'in-de nuu ndúcha mar, nasu já skívi-de in suchí lúlí yá'a nuu kuáchi.

Siki tú'un sá'a tuká'nu ini

3 Koto va'a-ró máa-ró: Nú ñani-ro sá'a-de kuachi siki-ro, kana jín núu-dé. Te nú ni nakani ini-de, te sá'a-ró tuká'nu ini-ro núu-dé. 4 Te nú usia jínu ja in kivi ní sá'a-de kuachi siki-ro, te nú usia jínu nakani ini-de te ka'an-de jín-ró: Sá'a tuká'nu ini-ro núu-rí, achi-de, yúan-na te ná sá'a-ró tuká'nu ini-ro núu-dé. Achí-ya. 5 Te ni kaka'an cháa kákuu apóstol jín máa Jító'o-yo: Sá'a-ní ja vá'a-ga ná kándija-ná núsáa, áchí-de. 6 Te ni kachi máa Jító'o-yo jín-de: Nú kákandija-ró vasté in tí'li nátu'un in ndikin yuá mostaza núu, te ka'an-ro jín núyu' ndú yá'a: Tu'un máa-ró onde jín yó'o-ro, te nachu'un-ró máa-ró ondé nuu mar, achi-ro. Te kuandatu nuu-ro.

Tu'un yatá mozo játíñu

7 Ndé in róo, ñáva'a-ró in mozo jítu-de jín xndiki xí skáji-dé ri. Te najaa-de ve'e ja ní ja'an-de yuku. Te kachi-ni-ró kúni-de: Ña'an te nungoo-ró. 8 Á tú xna'an-ga ka'an-ro jín-de: Sá'a ndeyu ná kúxíni-ri. Naku'ni va'a chii-ró, te kani-ró kó'o-rí. Te onde nú ni ndi'i ni yee-rí staa, yúan-na te vásá kée máa-ró kó'o-ró, achi-ro xí túu. 9 Te á nakuatá'ú-ró núu mozo-ún ja ní skíkuu-i tiñu ni tá'ú-ró núu-í. Jáni ini-ri ja túu. 10 Suni súan máa-ró jíná'an-ró, nú ni kaskíkuu-ró tiñu ni tá'ú-yá nuu-ro, te ka'an-ro: Tú

va'a mozo kákuu-ná, chí máni tiñu ja taú-ná sá'a-ná, kúu ja á ni kasá'a-ná, achi-ro. Achí-ya.

Uxi chaa té'yu ndi'yi

¹¹ Te jíka Jesús kua'an-ya ñuu Jerusalén. Te ichi iní ñuu Samaria jíin iní ñuu Galilea ni ja'a-ya kuá'an-ya. ¹² Te nuu ní kivi-ya iní ñin ñuu yúan, te uxi chaa té'yu ndi'yi ni kaketa'an-de jíin-yá. Te chaa-ún onde jíká ní kajukuiñi-de. ¹³ Te ni kakana jaa-de: Maestro, Jesús, kundá'ú iní-ní náá ví, áchí-de. ¹⁴ Te ni jini Jesús nuu-dé, te ni kachi-ya jíin-de: Kuá'an jíná'an-ró te stá'an-ro máa-ró núu sutú, áchí-ya. Te nini kaja'an-de, te ni kandundoo-ni-de. ¹⁵ Yúan-na te ñin-de, ni jini-de ja ní nduva'a-de. Te ni naxió káva-de kua'an-de. Te nákana jaa-de Dios. ¹⁶ Te ni jukuiñi jíti-de nuu já'a Jesús. Te ni nakuatá'ú-de nuu-yá. Te chaa-ún, chaa ñuu Samaria kúu-de. ¹⁷ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Nasu uxi tá'an-ro ní kandundoo náún. Te ñin-ga-de, ndénu ká'in-de núsáá. ¹⁸ Tú ío inga-de ja cháa-de te nakana jaa-de Dios, xí sá chaa sñin ñuu yá'a náún. Achí-ya. ¹⁹ Te ni kachi tuku-ya jíin-de: Ndukuiñi, te no'on-ro vé'e-ró. Ni kandíja-ró te yuán ní nduva'a-ró, áchí-ya.

Siki ñuu nuu tá'ú Dios tiñu

²⁰ Te chaa fariseo, ni kajika tu'un-de-ya: Ndé kivi cháa ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-de. Te ni kachi-ya jíin-de: Ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, ma cháa ndijin, ²¹ ni ma kúu ka'an-i: Nde'é yá'a, ni chaa, xí nde'é yúan, ni jaa, chí ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, a ío ma'ñú máa-ró jíná'an-ró. Achí-ya. ²² Yúan-na te ni ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Chaa tiempo ja

kákuni-ro ndé'é-ró ñin kiví kenda máá Sé'e cháa, ko ma kuní-ro jíná'an-ró. ²³ Te kachi-i kuni-ró: Nde'é yá'a kánchaa-ya, xí nde'é yúan kánchaa-ya, achi-i. Te ma kí'in-ro jíin-i, ni ma kúndikin-ro-í. ²⁴ Chi nátu'un ndíi ncháa ja nándeyu onde ñin lado andíví te jáa onde inga lado andíví, suni súan kuu kiví kii máá Sé'e cháa. ²⁵ Ko jínu ñú'ún já xná'an-ga ndo'o xaan-yá, te ñayivi yá'a ské'ichi-i-ya. ²⁶ Chi nátu'un ni kuu kiví ní kii Noé, suni súan kuu kiví kii máá Sé'e cháa. ²⁷ Káyee-í, káji-i-i, kátanda'a cháa, kátanda'a ñá'an, te ni jaá kiví já ní kiví Noé ini barco ká'nu-de. Te ni cháa saú xáan. Te ni xnáa ndí'i-cha-í jíná'an-i. ²⁸ Suni súan ni kuu kiví Lot. Káyee-í káji-i-i, kájaan-i káxikó-i, káchi-i-i itu, kájani-i ve'e, ²⁹ onde ni jaá kiví ní kenda Lot ini ñuu Sodoma kua'an-de. Te ni kuun ñu'un jíin azufre ichi ándíví. Te ni naa ndí'i ñayivi-ún. ³⁰ Suni súan kuu kiví kii máá Sé'e cháa kistá'an ndijin-ya máá-yá. ³¹ Te kiví-ún, te cháa kándeé xiní vé'e-de, ma núu-de naki'in-de ndatíñu-de ja ní ndoo ini ve'e. Te cháa kándeé onde rancho, ma náxío káva-de no'on-de. ³² Ma náa ini-ro ndasa ni ta'an ñasí'í Lot. ³³ Chi cháa jítú ini-de kaku-de chii tundó'o kii sikí-dé, naa-dé. Ko cháa kuu ja sikí rúu, kaku-de. ³⁴ A ká'an-ri jíin-ró ja ákuáa-ún kundaa uu-i nuu jító. Te ñin-i naki'in-ya, te ndoo inga-i. ³⁵ Uu ñasí'í ndiko ká'nu-ña. Te ñin-ña náki'in-ya, te ndoo inga-ña. ³⁶ Uu cháa kuiñi-de rancho. Te ñin-de naki'in-ya, te inga-de xndóo-ya. ³⁷ Te ni kaka'an-de jíin-yá: Ndenu kúu Táta, áchí-de. Te ni kachi-ya jíin-de: Nuú kútúu ndíyi, yúan taka tijí, áchí-ya.

18

Tu'un yátá sikí juez jíin ñá'an viuda

¹ Te n̄i ka'an-ya ĩn tu'un yátá jíin-de ja nené kakan ta'u-dé te ma kuítá-de jíin. ² Te n̄i kachi-ya: N̄i io ĩn juez in̄i ĩn ñuu. Te ni tú ní yú'ú-de nuu Dios, ni tú ní jíto-de nuu ní ĩn chaá. ³ Te suni n̄i io ĩn ñá'an ní kendoo ndá'ú-ña ñuu yúan. Te ñá'an-ún, n̄i ja'an n̄i ja'an-ña núu-dé. Te n̄i ka'an-ña jíin-de: Sá'a-ní justicia ja ní sá'a ñayivi jíin-ná jíto u'u-i náá. Achí-ña. ⁴ Ko máá juez-ún, kua'a kivi tú ní kuni-de sá'a-de. Yúan-na te n̄i nakani in̄i máá-de: Vasa tú yú'ú-ri jíto-ri Dios ni tú jíto-ri nuu ní ĩn chaá, ⁵ ko ja ñá'an viuda yá'a, xaan stá'an-ña rúu. Te yuán ná sá'a-ri justicia jíin-ña. Chi nú tú, te kunini íi in̄i-ri sá'a-ña. ⁶ Te n̄i kachi máá Jíto'o-yo: Kuni ná'in-ró jíná'an-ró ndasa n̄i ka'an juez káñáá-ún. ⁷ Te Dios tú sá'a-ya justicia jíin ñayivi ní nakaji-ya náún, ja ndúú ñúú-ni káka'an ndá'ú-i jíin-yá, vasa kuéé sándaá-ya já'a-í. ⁸ A ká'an-ri jíin-ró ja yachí nama-ya-í jíná'an-i. Ko kivi cháa máá Sé'e chaá, á ni'in-yá ñayivi kákandíja nuu-yá in̄i ñuyivi yá'a xí túu, áchí-ya.

Tu'un yátá cháa fariseo jíin cháa xíní

⁹ Te suni n̄i ka'an-ya tú'un yátá yá'a jíin yakú chaá ká'in yúan, chi kájani in̄i-de ja cháa ndaa kákuu máá-de te kásájá'a in̄i-de nuu sáva-ga ñayivi. ¹⁰ Uu tá'an chaá n̄i kákaa-de kája'an-de ve'e ii, ja kakán ta'u-dé. ĩn-de kúu chaá fariseo, te inga-de kúu chaá xíní. ¹¹ Te chaá fariseo, n̄i kandii-de, te n̄i jikan ta'u-dé tu'un yá'a: Tátá Dios, ná kúta'u-ná nuu-ní chi tú káa-ná nátu'un káa

sava-ga chaa, chaa kuí'ná, chaa ñáá, chaa ísíki ncháá tá'an kákuu-de, ni tú káa-ná nátu'un káa chaa xíní yá'a. ¹² Uu jínu ja semana ío ndicha iní-ná. Te já'a-ná ñn ja uxí sikí táká ndatiñu ñáva'a-ná nuu-ní, áchí-de. ¹³ Ko chaa xíní-ún, ni kandij jíká-ni-de, ni tú ní kuní-de ndukani-de nuu-dé, chi ni kani-de jíkí jíká-dé ja kúkuí'a iní-de. Te ni ka'an-de: Táta Dios, kundá'ú iní-ní náá, chi chaa ío kuachi kúu-ná, áchí-de. ¹⁴ Ká'an-ri jín-ró já cháa ndá'ú yá'a, ni nuu-de kuano'on-dé ve'e-de, te ni janchaa-ya kuáchi-de, ko ingá chaa-ún, chí túu. Chi taká chaa sáñá'nu-de máá-de ndusúchí-de. Te taká chaa sásúchí-de máá-de, nduñá'nu-de. Achí-ya.

Jesús jín súchí lúlí

¹⁵ Te ni chakoyo ñayivi jín sé'e lúlí-i nuu Jesús ja ná ké'é-yá-i. Te chaa káskuá'a jín-yá, ni kajini-de ja súan ío, te ni kaka'an xaan-dé nuu ñayivi-ún. ¹⁶ Ko máá Jesús, ni kana-ya xíní-dé. Te ni ka'an-ya: Sía ná kíkoyo súchí lúlí núu-rí. Te ma kasú-ro íchi-í, chí nátu'un súchí yá'á kákuu ja kúu kivi iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁷ Jandáa ká'an-ri jín-ró: Nú ñn chaa tú játú'ún-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu nátu'un játú'ún ñn súchí lúlí, ma kivi kuti-dé yúan, áchí-ya.

Chaa kúká

¹⁸ Te ñn chaa kúñá'nu, ni jiká tu'ún-de-ya: Chaa va'a kúu-ní Maestro. Naún sá'a-ná te ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ñí káni. Achí-de. ¹⁹ Te ni ka'an Jesús jín-de: Naja ká'an-ro cháa va'a jín-rí. Tú ni ñn chaa va'a ío, chí máá ñn-ni Dios. ²⁰ A jini-ro tú'un ni tá'ú tíñu-ya núu-ro: Ma ká'ni-ro ndíyi, ma kúsíki ncháá tá'an-ró, ma sákuí'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un

tú'un, kuandatu nuu táa-ro, nuu náa-ro, áchí-ya.
 21 Te máá-de n̄i kachi-de: Taká tiñu yá'a a n̄i skíkuu-ná onde ná lúli-ná, áchí-de. 22 Te Jesús, n̄i jini so'o-ya tú'un yá'a. Te n̄i kachi-ya jíin-de: ñin-na tiñu kúmani sá'a-ró. Xikó ndí'i ja ñáva'a-ró, te kuá'a-ró núu ñáyivi ndá'ú. Te onde andívi kóo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró kúndikin-ro rúu ki'on. Achí-ya. 23 Yúan-na te máá cháa-ún, n̄i jini so'o-de ja súan n̄i ka'an-ya. Te n̄i kuxíí xáan iní-de, chí kúká xáan-dé. 24 Te ndé'é Jesús ja súan n̄i kuxíí xáan iní-de, te n̄i kachi-ya: Xaan ú'u kivi ñin cháa kúká iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. 25 Yachi-ga kivi ñin camello yau yiki tíkuí vása ñin cháa kúká kivi-de in̄i ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya. 26 Te ñáyivi, n̄i kajini so'o-i tu'un n̄i ka'an-ya-ún, n̄i kaka'an-i: Te ndé cháa kaku núsáá, áchí-i. 27 Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ió tiñu ja má kúu sá'a ni ñin cháa. Ko Dios, chí kúu sá'a-ya taká-ni. Achí-ya. 28 Yúan-na te n̄i ka'an Pedro jíin-ya: Náá, n̄i kaskéndo-ná taká ndatíñu-ná te káindikín-ná ní vai-yó. Achí-de. 29 Te máá-ya n̄i kachi-ya jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, nú ñin cháa n̄i skéndo-de ve'e-de, xí táa-de, xí ñaní-de, xí ñásíí-de, xí sé'e-de ja siki ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, 30 te nani'in kuá'a-gá-de vina. Te onde inga vida cháa, te kuchaku-de ní káni. Achí-ya.

Jíin kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

31 Te Jesús, n̄i ki'in-ya ndí'uxí uu-de, te n̄i ka'an-ya jíin-de: Vina chí kaa-yó kí'in-yo ñuu Jerusalén. Te yúan skíkuu taká tu'un n̄i cháa cháa n̄i kajani tu'un Dios onde sáá siki máá Sé'e cháa.

32 Chí natuu-ya núu ñáyivi s̄in nación. Te sákátá-i

nuu-yá. Te sá'a ndiva'a-i jíin-yá. Te tiví sǐ'ví-i nuu-yá. ³³ Yúan-na te nú nǐ ndí'í nǐ kaxndó'o-í-ya, te ka'ni-í-ya. Ko nuu uní kiví te nachaku-ya. Achí-ya. ³⁴ Ko máá-de, tú ní kájuku'un kuti iní-de tu'un yá'a. Te tu'un-ún nǐ ka'an sa'í-ya. Yuán tú ní kájuku'un iní-de ja ní ka'an-ya jíin-de.

Ja ní ndundijin nduchi cháa kuáá

³⁵ Te nǐ kuyani-ya kuá'an-ya ñúu Jericó. Te ñn cháa kuáá, kánchaa-de yu'íchi jikán-de caridad. ³⁶ Te cháa kuáá-ún, nǐ jini so'o-de kája'a ñayivi kája'an-i. Te nǐ jika tu'ún-de naún kúu yuán. ³⁷ Te nǐ kakachi-i nuu-dé ja Jesús, ñuu Nazaret, nǐ ja'a-ya kuá'an-ya. ³⁸ Yúan-na te nǐ kana kó'ó-de: Jesús, Se'e David, kundá'ú iní-ní náá, áchí-de. ³⁹ Te ñayivi kája'an ichi núu-yá, nǐ kaka'an-i jíin-de ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máá-de ví'í-gá nǐ kana kó'ó-de: Se'e David, kundá'ú iní-ní náá víj, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te nǐ jukuiñi Jesús. Te nǐ tá'ú-yá tiñu ná kí-de nuu-yá. Te nǐ jaa-de. Te nǐ jika tu'ún-yá-de: ⁴¹ Naún sá'a-rí jíin-ró kuní-ro, áchí-ya. Te cháa-ún nǐ ka'an-de: Táta, ja ná ndundijin nduchi-ná kuní-ná, áchí-de. ⁴² Te nǐ kachi Jesús jíin-de: Kuá'an, chi nǐ kandíja-ró te yuán ní nduva'a-ró, áchí-ya. ⁴³ Te nǐ ndundijin-ni nduchi-dé. Te nǐ ndikin-de-ya, nákana jaa-de Dios. Te taká ñayivi-ún, nǐ kajini-i nuu-dé. Te nǐ kanakana jaa-i Dios.

19

Tu'un Zaqueo

¹ Te nǐ kiví Jesús iní ñuu Jericó, nǐ ja'a-ni-ya kuá'an-ya núu. ² Te yúan nǐ kenda-ni ñn cháa

kúká, nání-de Zaqueo. Te cháa-ún kúñá'nu-de nuu táká cháa xíní. ³ Te ndúkú ndéé-de ndéé-de nuu Jesús nú ndé cháa kúu-ya. Ko tú ní kúu, chí kua'a ñáyivi ní kajasu-i-ya, te vina liki-ni-de. ⁴ Te jínu-de ñi jakuxnúu-de. Te ñi kaa-de xini ñin nuyu'ndú náva'a kuni-de nuu-ya. Chí yúan ja'a-ya kí'in-ya. ⁵ Te ñi jaá Jesús yúan. Te ñi ndakoto-ya núu-dé. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Zaqueo, yachí nuu-ró chí vina jínu ñú'ún já kéndoo-ri ve'e-ró. Achí-ya. ⁶ Yúan-na te yachí ñi nuu-de. Te kúsi xáan iní-de ñi jaka-de-ya. ⁷ Te ñáyivi-ún, ñi kajini-i ja súan ñi kuu. Te ñi kaka'an sóo-i: A kua'an-tu-ya kéndoo-ya jíin ñin cháa ío kuachi, áchí-i. ⁸ Yúan-na te Zaqueo ñi jukuiñi-de. Te ñi kachi-de jíin máá Jító'o-yo: Táta, sava ndatiñu-ná, ná kuá'a-ná nuu ñáyivi ndá'ú. Te nú nuu ñin cháa ñi janchaa-ná ndatiñu-de, te ná náku'a-ná kuun já súan nuu-dé. Achí-de. ⁹ Te ñi kachí Jesús jíin-de: Vina te iní ve'e yá'a ñi kaku ñin cháa núsáá, chí máá, suni se'e Abraham kúu. ¹⁰ Chí máá Sé'e cháa vai nándúkú-yá te nama-ya já á ñi naa. Achí-ya.

Tu'un yátá uxí mozo jíin xú'ún

¹¹ Te ñi kajini so'o ñáyivi-ún taká tu'un yá'a. Te Jesús ñi ka'an-ga-ya ñin tu'un yátá, chí a ñi kuyani-ya ñúu Jerusalén, te kájani iní-i ja vítan ñú'ni koo ndijin ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹² Ja yúan ní ka'an-ya: ñin cháa kúñá'nu, ñi kenda-de kua'an jíká-de inga ñuu náva'a ni'in-dé fuerza ja tíin-de ñuu, te cháa-de. ¹³ Te ñi kana-de xini uxí tá'an mozo-de, te ñi ja'a-de ciento ciento peso nuu ñin ñin-i. Te ñi ka'an-de jíin-i: Satiñu jíná'an-ró

nini ki'in-ri te nchaa-ri, áchí-de. ¹⁴ Ko kájito u'u ñayivi ñúu-ún-de, te ni katáji ñn comisión kuakasu nuu-dé: Tú játa'an ini-yo já tá'ú cháa yúan tiñu nuu-yo. Achí. ¹⁵ Te ni kuu ja ní ni'in-dé fuerza ja tíin-de ñuu, te ni nchaa-de. Te ni tá'ú-de tiñu ná kii mozo ja ní ja'a-de xu'ún núu-ún, náva'a ná kuní-de ndasa ni kasátiñu ñn ñn-i. ¹⁶ Te mozo ñn ni jaá nuu-dé. Te ni ka'an-i: Táta, ni ja'a-ní ciento peso nuu-ná, te ni ni'in-ná mil peso siki, áchí-i. ¹⁷ Te máa-de ni kachi-de jíin mozo: Ió va'a chi mozo va'a kúu-ró. Ni skíkuu va'a-ró jíin yakú ndatíñu-ri. Vina te tá'ú-ró tíñu nuu uxí ñuu tíin-ri, áchí-de. ¹⁸ Te ni chaa inga mozo te ni ka'an: Táta, ni ja'a-ní ciento peso nuu-ná, te ni ni'in-ná u'un ciento peso siki, áchí-i. ¹⁹ Te suni ni ka'an-de jíin mozo-ún: Róó, suni tá'ú-ró tíñu nuu u'un ñuu tíin-ri, áchí-de. ²⁰ Te ni chaa inga mozo. Te ni ka'an: Táta, yá'a ío ciento peso-ní, chi ni chiva'a-ná ini ñn pañito. ²¹ Chi ni yu'ú-ná ni jito-ná ní ja cháa xaan ini kúu-ní, te náki'in-ní ja tú jáitúu-ní, te já'nu-ní ja tú jachá-ní, áchí-i. ²² Yúan-na te ni kachi-de jíin-i: Mozo káñáá kúu-ró, te jíin tú'un ni kenda yu'u-ro jián, náku'ndí-ri siki-ro. Chi a jiní-ro já cháa xaan ini kúu-ri, ja náki'in-ri ja tú jáitúu-ri, te já'nu-ri ja tú jachá-ri. ²³ Núsáá, najá tú ní já'a-ró xú'ún-rí no'on banco núu. Te nuu ncháa-ri te nandakan-ri xu'ún-rí onde jíin sé'e xu'ún núu. Achí-de. ²⁴ Yúan-na te ni kachi-de jíin sáva-ga ñayivi ká'jin yani nuu-dé: Kuanchaa ciento peso jian núu-í, te ku'a-ró núu mozo náva'a mil peso, áchí-de. ²⁵ Te máa ñayivi, ni kaka'an jíin-de: Táta, a náva'a-i mil peso xa'an, áchí. ²⁶ Te ni ka'an

tuku máá cháa kúñá'nu: A ká'an-ri jíin-ró, cháa ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé, te cháa ja tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún, te kuxio ki'in. ²⁷ Te suni cháa kájito u'u ruu, ja tú ní kákuni-de ja tá'ú-rí tiñu nuu-dé, kuáki'in-de ná kíkoyo-de nuu-rí yá'a. Te ka'ni-ro-dé jíiná'an-de. Achí-de.

Ja ní kivi Jesús ini ñuu Jerusalén

²⁸ Te ni ndi'i ni ka'an-ya tú'un yá'a. Te ni jakuxnúú-yá kuakaa-ya núu Jerusalén. ²⁹ Te nuu ní kuyani-ya ñuu Betfagé jíin ñuu Betania, ni jaa-ya in yuku nání yúku Olivos. Te ni tájí-yá uu cháa káskuá'a jíin-yá kája'an-de: ³⁰ Kuá'an rancho kándeé lado jian. Te nuu kivi-ni-ró yúan, te ni'in-ro in burro nú'ni-ti, ja ní in cháa té koso-gá-de-ti. Te ndájí-ró-ti. Te kii-ró jíin-ti. ³¹ Te nú ndé cháa ká'an jíin-ró, naja kándájí-ró-ti, achí-de, te ka'an-ro jíin-de: Máá Jító'o-yo jínu nú'ún-yá-ti, achí-ro, áchí-ya. ³² Te kája'an cháa ni tájí-yá-ún te ni kani'in-dé-ti nátu'un ni ka'an-ya jíin-de. ³³ Te nini kándájí-de burro-ún te ni kaka'an jito'o-ti jíin-de: Naja kándájí-ró burro-ri, áchí-de. ³⁴ Te máá-de, ni kaka'an-de: Chi máá Jító'o-yo jínu nú'ún-yá-ti, áchí-de. ³⁵ Te ni chakoyo-de jíin-ti nuu Jesús. Te ni kaxndée-de tikachi-de siki burro-ún. Te ni kaskáa-de Jesús siki-ti yóso-yá-ti. ³⁶ Te nini jika-ya kuá'an-ya, te ni kajakin-de tikachi-de ini ichi. ³⁷ Te nini kákuyani-ya ñuu Jerusalén ja kakuun-ya yúku Olivos, te taká cháa káskuá'a jíin-yá, kánakana jaa-de Dios siki taká tiñu ñá'nu ja ní kajini-de ni sá'a-ya. ³⁸ Te kaka'an-de: Ná nákana jaa-yó Rey yá'a chi ndiso-ya tiñu máá Tatá Dios. Chi vindaa

vinené íó onde andívi, te suni luu ñá'nu káa yúan. Achí. ³⁹ Yúan-na te sava cháa fariseo ká'jin ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún, ni kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kana jíin-ní nuu cháa káskuá'a jíin-ní, ná kasú-de yu'u-dé, áchí-de. ⁴⁰ Te máá Jesús ni ka'an-ya: A ká'an-ri jíin-ró ja nú cháa yá'a ná kasú-de yu'u-dé, te súan kana kó'ó táká yuu, áchí-ya. ⁴¹ Te ni kuyani-ya. Te ni jini-ya núu ñúu-ún. Te ni nde'e-ya sikí ñúu-ún. ⁴² Te ni ka'an-ya: Aa, xáán va'a nú ní jini máá-ró ndasa vai tu'un vindaa vinené núu. Ko vina chi a yisa'í te ma kuni-ro núu. ⁴³ Chi jaa kivi, ja cháa kájito u'u róó kuikó ndúu níni-dé róó. Te taká lado kasu-de róó. Te nataan ní'in-de róó. ⁴⁴ Te stunchaa-de róó nuu ñú'un onde jíin sé'e-ró já kaxiukú-i ini-ro. Te ma skéndo-de yuu koso tá'an sikí yuu, chi tú ní jini-ro já ní kii-ya núu-ro. Achí-ya. ⁴⁵ Te ni kivi Jesús ini ve'e ii. Te ni keja'á-yá kíni'in-ya ñáyivi kajaan kaxikó íin-i ini ve'e ii-ún kaja'an-i. ⁴⁶ Te ni ka'an-ya jíin-i: Á tú yoso núu tutú: Ve'e-ri, chi ve'e nuu kájukan ta'u kuu, ko máá-ró, a ni kanasá'a-ró yaú kava ñaku'ná, áchí-ya. ⁴⁷ Te ndita'an kivi stá'an-ya tú'un ini ve'e ii. Ko sutu ñá'nu jíin cháa kachaa tutu jíin cháa kakuñá'nu ini ñúu-ún, ni kandúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. ⁴⁸ Ko tú ní kakuu ndasa sá'a-de jíin-yá, chi ndivii ñáyivi, ni kakee nuu-í ká'jin-i kájiní ná'in-i tu'un ká'an-ya.

20

Sikí tíñu ndiso Jesús

¹ Te in kivi jián stá'an-ya tú'un nuu ñáyivi iní ve'e ii, te jáni-ya tú'un va'a. Te sutu ñá'nu jíin cháa

káchaa tutu jíin cháa n̄ kayii, n̄ jakoyo-de nuu-yá.
 2 Te n̄ kajika tu'ún-de-ya: Kastu'ún, na jíin tú'un
 sá'a-ró tíñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jíin-ró sá'a-ró
 súan, áchí-de. 3 Yúan-na te n̄ ka'an Jesús jíin-de:
 Suni ná kaká tu'ún-rí róó ñn tu'un: Kastu'ún,
 4 ja ní skuánducha Juan sáá, á onde andíví ní kii
 tu'un, xí cháa n̄ tá'ú tíñu, áchí-ya. 5 Yúan-na te n̄
 kanda tu'ún máá-de: Nú ka'an-yo já ondé andíví,
 te kachi-de kuni-yó: Naja tú ní kákandija-ró núu-dé
 núsáá. 6 Te nú ka'an-yo já cháa n̄ tá'ú tíñu, te ndivii
 ñáyivi kuá'a-i yuu xiní-yo. Chi kájani ndija in̄-i ja
 cháa n̄ jani tu'un Dios n̄ kuu Juan, áchí-de jíin
 tá'an-de. 7 Te n̄ kaka'an-de ja tú kájin̄-de ndénu
 ní kii tu'un-ún. 8 Yúan-na te n̄ ka'an Jesús jíin-de:
 Suni ruu tú kachi-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri tíñu
 yá'a, áchí-ya.

Chaa kásatiñu nuu itu uva

9 Te n̄ keja'á-yá n̄ ka'an-ya tú'un yátá yá'a
 jíin ñáyivi-ún: ñn chaa n̄ nachu'un-de ñn itu
 uva. Te n̄ xndóo-de nuu cháa kásatiñu jíin. Te
 n̄ kee-de kua'an jíká-de ja ná'an xáan. 10 Te
 ñn kivi n̄ tájí-de ñn mozo-de kua'an nuu cháa
 kásatiñu jíin uva ja ná nákuá'a-de nde'e uva nuu
 mozo-ún núú. Ko chaa kásatiñu-ún, n̄ kastují-dé
 mozo. Te n̄ kakiñi'in-de-i kuano'on sáni-ni-i. 11 Te
 jito'o-ún, n̄ natájí tuku-de inga mozo-de. Ko máá
 cháa kásatiñu-ún, suni n̄ kastují-dé mozo-ún, te
 n̄ kasákátá-de jíin-i te n̄ kakiñi'in-de-i kuano'on
 sáni-ni-i. 12 Te jito'o uva-ún n̄ natájí tuku-de
 mozo un̄-de kua'an. Ko máá cháa kásatiñu-ún,
 suni n̄ kastují-dé mozo-ún. Te n̄ kaskúnu-de-i.
 13 Yúan-na te n̄ ka'an máá jito'o itu uva: Ndasá

sá'a-ri. Ná tájí-rí se'e-ri ja kúndá'ú iní-ri-i. Sanaa te koo ja jíñú'ún-de nuu sé'e-ri. Achí-de. ¹⁴ Ko máá cháa kásatiñu-ún, nī kajini-de nuu-í. Te nī kandaṭu'ún máá-de: Sūchí yá'a xīn tá'u. Ná chó'o, ná ká'ni-yo-í náva'a ná ndóo ta'u-í kuu-yó, áchí-de. ¹⁵ Te nī kākini'in-de-i ichi yatá itú uva. Te nī kaja'ni-dé-i. Te ndasa sá'a máá jíto'o itu uva jíin-de núsáa. ¹⁶ Chaa-de, te xnáa-dé chaa kásatiñu-ún. Te kua'a-de itu uva nuu ingá chaa. Achí-ya. Te ñayivi-ún ja ní kajini so'o-i tu'un yá'a, te nī kaka'an-i: Ma kúu kuti súan, Táta. Achí-i. ¹⁷ Ko máá-yá nī ndé'é-yá nuu-í te nī ka'an-ya: Núsáa te naún kuní ka'an tu'un yóso yá'a: Yuu ní kaské'ichi chaa káchutá'an, ya'á kúu máá yúu ndiso fuerza jiki. Achí. ¹⁸ Taká-i ja nduá siki yúu-ún, te ta'nu. Ko nú ndé siki júngava máá yúu-ún, te kukuáchí-i sá'a. Achí-ya.

Siki xú'ún César

¹⁹ Yúan-na te sutu ñá'nu-ún jíin cháa káchaa tutu nī kandúkú-de modo tīn-de-ya máá hora-ún. Chi nī kajuku'un iní-de ja siki máá-de kúu tu'un yatá ní ka'an-ya-ún. Ko nī kayu'ú-de nī kajito-de ñayivi. ²⁰ Te ndé'é ndé'é-de ichi-yá. Te nī katájí-de sava chaa ja kóto yu'u-dé-ya. Te chaa-ún, kaka'an-de ja cháa ndaa kakuu-de, náva'a tīn yatá-de-ya siki tú'un ká'an-ya, te nastúu-de-ya núu fuerza gobernador, chaa tá'ú tíñu yúan, kákuni-de. ²¹ Te chaa-ún, nī kajika tu'ún-de-ya: Maestro, kájiní-ná ja ká'an va'a-ní te stá'an ndaa-ní tu'un. Te tú ndé'é-ní ndasa jíto taká ñayivi, chí sua stá'an ndaa-ní ichi Dios. ²² Á kuu kua'a-yó xú'ún yóo nuu César xí túu, áchí-de. ²³ Ko máá-yá, nī jiní-ya

já xndá'ú-de-ya kákuni-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naja kájito nchaá-ro rúu. ²⁴ Stá'an xu'ún jián ná ndé'é-rí. Ndé cháa kúu cháa ncháá nuu yá'a, jíin tú'un yóso yá'a. Achí-ya. Te n̄i kaka'an-de: César kúu, áchí-de. ²⁵ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kua'a ja xíin César nuu César, te ja xíin Dios nuu Dios núsáá, áchí-ya. ²⁶ Te tú ní kákuu t̄iin yátá-de-ya jíin tú'un yá'a jito nuu ñáyivi. Te n̄i kanaa iní-de n̄i kajini so'o-de tu'un n̄i ka'an-ya jíin-de. Te tú ní káka'an kuti-gá-de.

Siki já náchaku ndiyi

²⁷ Yúan-na te n̄i jakoyo yaku cháa saduceo. Te cháa-ún, káka'an-de ja tú nachaku kuti ndiyi. Te n̄i kajika tu'ún-de-ya: ²⁸ Maestro, Moisés n̄i chaa-de tutu n̄i ndoo jíin-yó: Nú ñani ñn cháa kuu-de, te ío ñasí'í-de, te nú tú se'e-de ní ío. Yúan-na te ñani-de ná náki'in ñasí'í-de, te nandakin-de tata ñani-de, áchí tutu-ún. ²⁹ Bueno, n̄i ka'io usia ñani. Te cháa núú, n̄i tanda'a-dé. Te n̄i jí'i-de. Te tú kuti sé'e-de ní ío. ³⁰ Te cháa uu, n̄i naki'in-de-ña. Te n̄i jí'i-de. Te tú kuti sé'e-de ní ío. ³¹ Te cháa un̄i n̄i naki'in-de-ña. Te n̄i jí'i tuku-de. Te ndí'usiá-de suni súan. Te n̄i kají'i-de. Te tú kuti ní ñn se'e ní káxndoo-de. ³² Te onde sandí'í-na te suni n̄i jí'i máá ñá'an-ún. ³³ Te kivi náchaku taká ndiyi, ndé ñn-de kuu-ña ñasí'í-de núsáá. Ch̄i ndí'usiá-de n̄i kanchaka-de-ña, áchí-de jíin-yá. ³⁴ Yúan-na te n̄i kach̄i Jesús jíin-de: Se'e ñayivi yá'a, ch̄i kátanda'a-í jíná'an-i. ³⁵ Ko ío ñayivi já jáni in̄i Dios ja ñayivi vá'a kúu-i. Te ñayivi-ún nachaku-i ma'ñú ndiyi, te kivi-i inga vida. Te tú tanda'a kúti-í jíná'an-i yúan. ³⁶ Ni ma kúu kuti-gá-i.

Chì ñn núú-ni kákuu-i jíín ndájá'a ándíví, te suni se'e Dios kákuu-i, chí a ñi nachaku-i. ³⁷ Te síkì ndíyì ja náchaku, suni ñn-ni tu'un ñi stá'an Moisés nuu yóso tú'un cuenta yuku. Chi ñi skúnání-de-ya Dios Abraham, Dios Isaac, jíín Dios Jacob. ³⁸ Chì Dios, nasu Dios ñayivi ní kaji'i kúu-ya, chí sua Dios ñayivi káichaku kúu-ya. Chì nuu máá-yá káichaku taká ñayivi. Achí-ya. ³⁹ Te yaku cháa káchaa tutu, ñi kaka'an-de: Va'a-ni ñi ka'an-ní Maestro, áchí-de. ⁴⁰ Te tuká ní kátava iní-de ja kaká tu'un-de-ya.

Síkì Cristo, Se'e David

⁴¹ Te ñi ka'an-ya jíín-de: Naja kaka'an-de ja Cristo kúu Se'e David. ⁴² Chì máá David ñi ka'an-de nuu tutu Salmo: Máá Tatá Dios ñi ka'an-ya jíín Jító'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri, ⁴³ te ná chúkú-rí ñayivi kájito u'u róo kuu-i teyu kuxndí ja'a-ro, áchí. ⁴⁴ Te máá David: Jító'o ñi ka'an-de jíín-yá: Te ndasa kúu-ya sé'e-de núsáá, áchí-ya. ⁴⁵ Te kánchaa-ya má'ñú taká ñayivi. Te ñi ka'an-ya jíín cháa káskuá'a jíín-yá: ⁴⁶ Koto-ró máá-ró núu cháa káchaa tutu, chí kákuni-de kaka-de jíín sú'nu káni. Te kákuni-de ja ká'an sa'an-yo jíín-de nuyá'u. Te silla jíñú'ún ondé xinì mesa inì ve'e sinagoga, jíín silla xinì mesa nuu ío xíni kákuni-de. ⁴⁷ Te suni cháa yá'a kákókó-de ve'e ña'an kéndoo ndá'ú. Te kándúkú-de modo sáni, ja kájukan ta'u ná'an-de. Cháa yá'a, ví'í-gá ta'nu ndatu-de, áchí-ya.

21

Ja ní soko ñá'an viuda xu'ún

¹ Te ñi ndakoto-ya, te ñi jini-ya núu ñáyivi kúká káchu'un-i xu'ún iní janu. ² Te ñi jini-ya núu

ɨn ña'an viuda ja ní kendoo ndá'ú íi-ñá, te n̄i chu'un-ña úu xu'ún yíkín náa iní janu-ún. ³ Te n̄i ka'an-ya: Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja ñá'an ní kendoo ndá'ú yá'a, n̄i chu'un-ga-ña vásá taká-ga-i. ⁴ Chi taká-i, n̄i kachu'un-i ja ní ndendoso sikí-í n̄i kasoko-í nuu Dios. Ko ña'an yá'a, vasa kúndá'ú-ña ko n̄i chu'un ndi'i-ña já kúchaku-ña jín, áchí-ya.

Naún tuni koo kivi jinu ñuyivi

⁵ Te sava-de káka'an-de tu'un ve'e ij, ndasa n̄i nduluu jín yúu lúu jín ofrenda. Te n̄i ka'an-ya: ⁶ Taká ndatiñu ja kánde'é-ró yá'a, chaa ɨn kivi já má kútá'an-ga ni ɨn yuu, chi ndi'i ndua sá'a-i, áchí-ya. ⁷ Yúan-na te n̄i kajika tu'un-de-ya: Maestro, ndé kivi koo taká tiñu yá'a. Te naún tuni koo nuu kúyani chaa taká tiñu yá'a, áchí-de. ⁸ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jín-de: Koto-ró máá-ró jíná'an-ró náva'a tú xndá'ú ni ɨn-i róo. Chi kikoyo kua'a ñáyivi kí'in núu sí'ví-rí, te ka'an-i: Máá-rí kúu l'a-ún. A n̄i chaa kivi-ún, achí-i. Ko ma kí'in-ro jín-i. ⁹ Te nú n̄i kajini tu'un-ró já ío guerra te kájatá'an ñayivi, te ma yú'ú-ro, chi kánúú já xná'an-ga koo taká tiñu yá'a. Ko ma ndi'i yachi. ¹⁰ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jín-de: Ndonda nación siki nación te ñuu siki ñúu. ¹¹ Te taan xaan. Te yá'a yúan koo tama jín ku'é xaan. Te koo tuni ñá'nu ichi ándívi, te yu'ú ñayivi jíná'an-i. ¹² Ko onde té chá'an-ga koo taká tiñu yá'a, te chindikín-i róo te katín-i róo. Te nastúu-i róo in̄i ve'e sinagoga jín iní vekaa, kinchaka-i róo nuu rey jín núu gobernador ja sikí rúu. ¹³ Te koo súan náva'a kani ndaa-ro tú'un. ¹⁴ Núsáa te ná kúnda in̄i-ro já má nákaní in̄i-ro ndasa xndío

káni-ró tú'un nuu-í. ¹⁵ Chì ruu, kua'a-ri ñn yu'u jíin tú'un ndíchí nú-ro, náva'a cháa kájito u'u róó, ma kúu ka'an-de sikì-ro ni ma kúu kundéé-de jíin-ró. ¹⁶ Te suni táa-ro, ñani-ro, tá'an-ró, jíin ñáyivi kájinì tá'an-ró jíin, nastúu-i róó. Te kuu sava-ró sá'a-i. ¹⁷ Te taká ñáyivi, koto u'u-i róó ja sikí rúu. ¹⁸ Ko ni ñn ixi xiní-ro ma náa kúti. ¹⁹ Te nú kuandéé iní-ro te kuchaku añú-ro. ²⁰ Ko nú ni kajinì-ro já ní kajikó ndúu soldado yata ñúu Jerusalén, yúan-na te juku'un iní-ro já á yani naa ñúu-ún. ²¹ Yúan-na te ñáyivi káxiukú iní ñuu Judea, kunu-i kingoyo-i onde yuku. Te ñáyivi ká'jin ma'ñú ñúu-ún, kuxio-i ki'in-i. Te ñáyivi ká'jin onde rancho, ma ndívi-i iní ñuu. ²² Chì kivì yúan kuu kivì náni'in tá'an Dios jíin-i, náva'a náskikuu taká tu'un yóso núu tutú. ²³ Ko kivì-ún, naka ndá'ú kuu ña'an káñu'un se'e jíin ñá'an káskáxin-í, chí kii tundó'o xaan sikí ñúyivi. Te kitì iní Dios jíin ñáyivi yá'a. ²⁴ Te kuu-i jíin machete. Te kingoyo-i preso onde taká nación. Te ñáyivi sñn nación, kuañu-i sikì ñúu Jerusalén onde jinu kivì ñáyivi sñn nación. ²⁵ Yúan-na te koo tuni nuu ndíkandii jíin núu yóo jíin núu tíñuú xíní. Te kii tundó'o sikì taká ñáyivi ñúyivi yá'a. Te yu'ú ñáyivi já ní'in mar jíin sú'ma mar. ²⁶ Te kuu xaan sáva cháa ja káyu'ú-de, chí káindatu-de cháa tundó'o yá'a sikì ní ñúyivi. Te taká fuerza andívi, ndi'i ka'ya. ²⁷ Yúan-na te kuni-i nuu máa Sé'e cháa kii-ya núu ñn vikó nu'ún, jíin fuerza ja ndúñá'nu xaan-ya. ²⁸ Te nú a ni kejá'á taká tiñu yá'a, yúan-na te ndukani-ró xiní-ro te ndakoto-ró, chí a yani nama-ya róó, áchí-ya jíin-de. ²⁹ Te suni ni

ka'an-ya ñin tu'un yátá jíin-de: Nde'é yúnu mérkexe, jíin táká-ga yunu. ³⁰ Nú ñi kajini-ro já ní kejá'á nájaa numa yúnu-ún, yúan-na te kájuku'un ini-ro já á yani nchaá viko sáú. ³¹ Suni súan máá-ró, nú ñi kajini-ro kuákuu taká tiñu yá'a, yúan-na te kuni-ro já á yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ³² Jandáa ká'an-ri jíin-ró ja má náa ñáyivi yá'a onde nú tú skíkuu taká tiñu. ³³ Andívi jíin ñúyivi chi naa, ko tu'un ká'an-ri chi ma náa. ³⁴ Koto-ró máá-ró náva'a ma kutéñu añú-ro jíin já kée ndásí-ró xí já koo nájini-ró. Te ma kutéñu-ró jíin ndatíñu kuchaku-ro, chi sanaa te chaá-ni kivi-ún siki-ro. ³⁵ Chi natu'un ñin xeyu, súan jinu siki taká ñáyivi káxiukú ñi ñúyivi yá'a. ³⁶ Núsáa te kundito-ró taká kivi, te kakan ta'u-ro náva'a kuu kaku-ró nuu taká tundó'o ja kí-ún, te kundij-ro nuu máá Sé'e chaá. Achí-ya. ³⁷ Te ndita'an kivi ní stá'an-ya tú'un ini ve'e ii. Te ndita'an akuáa ní kenda-ya kuá'an-ya onde yuku Olivos. Te yúan ñi ndoo-ya. ³⁸ Te taká ñáyivi, ña'an chákoyo-i nuu-yá ini ve'e ii, náva'a kuni so'o-i tu'un ká'an-ya.

22

Ja ní kanatñin tu'un tá'an siki Jesús

¹ Yúan-na te ñi kuyani viko koo statilá tú yí'i yujan ía, ja nání viko Pascua. ² Te taká sutu ñá'nu jíin taká chaá káchaa tutu, ñi kandúkú sá'í-de modo ndasa ka'ni-dé-ya, chi ñi kayu'ú-de ñi kajito-de ñáyivi. ³ Te ñi kivi Satanás ini Judas, chaá nání Is-cariote, ñin tá'an ja uxí uu-ún kúu-de. ⁴ Te chaá-ún, ñi kee-de kua'an-de. Te ñi ndatu'ún-de jíin sutú ñá'nu jíin cháa kákuu jefe nú ndasa nastúu-de Jesús.

⁵ Te máá cháa-ún n̄i kakusī iní-de. Te n̄i kakee yu'u-dé ja kuá'a-de xu'ún núu Judas. ⁶ Te n̄i jatú'un Judas. Te n̄i ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya núu sutú jíná'an náva'a tú kuvā ñayivi.

Viko lélú Pascua

⁷ Te n̄i jā viko kóo statilá tú yí'i yujan íá. Te máá kivi-ún jínu ñú'ún ká'ni-í lélú Pascua. ⁸ Te n̄i tájí-yá Pedro jín Juan kua'an-de, te n̄i ka'an-ya jín-de: Kuá'an te sátu'a-ró núu kée-yo lélú Pascua, áchí-ya. ⁹ Te n̄i kaka'an-de jín-yá: Ndénu kuni-ní sátu'a-ná, áchí-de. ¹⁰ Te n̄i kachi-ya jín-de: Kuni so'o, nú a n̄i jā-ro iní ñuu-ún, te ketá'an-ró jín ñn cháa ndíso ñn kiyi nducha. Kundikin-ro-dé ki'in-ro jín-de onde in̄i ve'e nuu ndívi-de. ¹¹ Te ka'an-ro jín jito'o ve'e-ún: Achí máá Maestro jín-ní: Ndénu ío ñn ve'e kuá'a núu-ní nuu kée-ná lélú Pascua jín cháa káskuá'a jín-ná, achí-ro. ¹² Yúan-na te jito'o-ún stá'an-de ñn cuarto ká'nu onde xin̄i vé'e nuu-ro, ja á núña. Te yúan sátu'a-ró. Achí-ya. ¹³ Te kája'an-de. Te n̄i kani'in-dé nátu'un n̄i ka'an-ya jín-de. Te n̄i kasátu'a-de ndasa kuxíni-de lélú Pascua. ¹⁴ Te n̄i jā hora-ún, te n̄i jungoo-ya núu mesa. Te suni n̄i kajungoo apóstol-ya jín-yá. ¹⁵ Te n̄i kachi-ya jín-de: Xaan kúu in̄i-rí kee-rí lélú Pascua yá'a jín-ró jíná'an-ró ja té ndo'o-ga-rí. ¹⁶ Ch̄i kástu'ún-rí nuu-ro, ja má kée kúti-gá-rí Pascua yá'a, onde nú tú skíkuu máá iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya. ¹⁷ Te n̄i ki'in-ya ñn taza. Te n̄i jikan ta'u-yá, te n̄i ka'an-ya: Ki'in ya'á. Te saka-ro núu tá'an-ró. ¹⁸ Ch̄i ká'an-rí jín-ró já onde vina ma kó'o kuti-gá-rí nducha ndé'e uva, onde nú tú koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁹ Te n̄i ki'in-ya stáa. Te

n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i sákuáchí-yá. Te n̄i ja'a-ya núu-dé jíná'an-de. Te n̄i ka'an-ya: Ya'á kúu yiki kúñu-ri ja ní jataña-ri ja sikí róó jíná'an-ró. Ya'á sá'a-ró já núku'un in̄i-ro rúu. ²⁰ Suni súan n̄i sá'a-ya jíin taza, nuu ní ndí'i n̄i kuxíni-ya. Te n̄i ka'an-ya: Taza yá'a kúu niñi-rí ja sá'a contrato jáá. Te n̄i jati ja sikí róó jíná'an-ró. ²¹ Ko nde'é-ró já cháa nastúu ruu, kánchaa-de jíin-rí nuu mesa yá'a. ²² Chi jandáa, máá Sé'e cháa ki'in-ya íchi já ní sánda Dios. Ko naka ndá'ú kuu cháa nastúu I'a-ún, áchí-ya. ²³ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kakejá'á-de kájika tu'ún tá'an máá-de, nú ndé ñn-de kúu cháa sá'a tiñu yá'a.

Ja ní kastátá'an-de ndé cháa kúñá'nu-ga

²⁴ Te n̄i kakejá'á-de kástátá'an máá-de nú ndé ñn-de kúñá'nu-ga nuu tá'an-de. ²⁵ Yúan-na te máá-yá n̄i ka'an-ya jíin-de: Taká rey, chi nuu táká ñayivi kátá'ú téyíi-de tiñu. Te cháa kákuñá'nu nuu máá-i, cháa kásá'a va'a káskúnání-i-de. ²⁶ Ko sikí róó jíná'an-ró na tú súan koo. Ndé róó ja kúñá'nu-ga, ná ndúu-ró nátu'un cháa súchí-ga. Te ndé róó ja kúñá'nu-ga-ro, ná ndúu-ró nátu'un cháa játíñu nuu tá'an-ró. ²⁷ Te ndéja kúñá'nu-ga ío, á cháa yéé stáa núu mesa, xí cháa játíñu. Nasu cháa ja yéé stáa núu mesa náún. Te ruu, nátu'un cháa játíñu kúu-ri nuu-ro. ²⁸ Ko máá-ró jíná'an-ró, n̄i ka'in-ró jíin-rí vasa kájito nchaa-i ruu. ²⁹ Te nátu'un n̄i ja'a Táa-ri ñn ñuu ja tá'ú-rí tiñu nuu, suni súan kuá'a-ri nuu-ro. ³⁰ Náva'a kee-ro kó'o-ró núu mesa jíin-rí in̄i ñuu nuu tá'ú-rí tiñu. Te jungoo-ró núu silla. Te sánda-ro tiñu ndí'uxí uu tata Israel.

Tu'un Pedro jín lí'li

³¹ Te suni n̄i ka'an máá Jító'o-yo: Simón, Simón, kuni so'o-ró, chi n̄i jikan Satanás róó jíná'an-ró ja síjin-ún róó nátu'un trigo. ³² Ko n̄i jikan ta'u-rí ja kúu róó náva'a ma náyu'ú-ro. Te máá-ró, nú a n̄i naxió káva in̄i-ro, te ná síyija-ró táká ñani-ro. Achí-ya. ³³ Te n̄i ka'an-de jín-yá: Táta, a kándij tu'a-ná ja kí'in-ná jín-ní vasá vekaa te ku-u-yo, áchí-de. ³⁴ Te n̄i ka'an-ya: Pedro, áchí-ri jín-ró, ja ondé ná té kana-ga lí'li vina te un̄i jínu ka'an-ro já tú jiní kuti-ro rúu, áchí-ya. ³⁵ Yúan-na te n̄i jika tu'ún-yá-de: Ná n̄i tájí-rí róó n̄i kaja'an-ro já tú ní kándiso-ró ñunu, ni bolsa, ni tú ní káy'i-ró ndiján, á n̄i kuman̄i ñn ndatíñu nuu-ro náún, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de: Tú ni ñn, áchí-de. ³⁶ Te n̄i ka'an-ya jín-de: Ko vina, chaá ñáva'a ñunu, ná náki'in-de. Te suni súan jín bolsa. Te chaá ja tú naún ñáva'a-de, ná xíkó-de tikachí-de te ná kuáan-de ñn machete. ³⁷ Chi ká'an-ri jín-ró, ja kánúú skíkuu-ri tu'un yá'a ja yóso núu tutú: Te onde jín cháa ñáá n̄i skétá'an-de-ya, áchí. Chi taká tu'un-ri ja yóso ná skíkuu ná'ín, áchí-ya. ³⁸ Yúan-na te n̄i kaka'an-de: Táta, yá'a ío uu machete, áchí-de. Te n̄i ka'an-ya jín-de: Suu jian-ni, áchí-ya.

Jesús in̄i Jardín Getsemani

³⁹ Te n̄i kenda-ya. Te n̄i kee-ya kuá'an-ya ondé yuku Olivos nátu'un sá'a sá'a-ya. Te chaá káskuá'a jín-yá, suni kája'an-de jín-yá. ⁴⁰ Te nuu ní jaa-ya yúan, te n̄i kachi-ya jín-de: Kakan ta'u jíná'an-ró náva'a tú koto nchaá-i róó, áchí-ya. ⁴¹ Te n̄i kuxio-ya núu-dé kua'an-ya nátu'un ñn nuu skánda yuu. Te n̄i jukuiñi jí'tí-yá. Te n̄i jikan ta'u-yá. ⁴² Táa,

nú jata'an iní-ní te chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in, ko nasu já kuní máá-ná, chí ja kuní máá-ní ná kúu, áchí-ya. ⁴³ Te nì kenda ìn ndajá'a ándíví ní jaá nuu-yá. Te nì ka'an ìn tu'un ndéé iní jín-yá. ⁴⁴ Te nì ndukuí'a xaán iní-ya. Te nì ndúkú ndéé téyí-ga-ya ní jikan ta'u-yá. Te nì kana tañi-yá ja ní too onde nuu ñú'un nátu'un yúyú ná'nu niñi. ⁴⁵ Te nuu ní ndukuiñi-ya já ní ndi'i nì jikan ta'u-yá, te nì najaa-ya núu cháa káskuá'a jín-yá. Te nì jini-ya já kákixi-de, chí kándukuí'a iní-de. ⁴⁶ Te nì kachi-ya jín-de: Naja kákixi-ro. Ndukoo, te kakan ta'u-ro náva'a tú koto nchaa-i róó, áchí-ya.

Ja ní kakatìn-de Jesús

⁴⁷ Te nini sásúan ká'an-ya, te nì jakoyo kua'a ñáyivi. Te ìn cháa nání Judas, ìn tá'an ja uxí uu-ún, yóxnúú-de nuu ñáyivi-ún nì jaá-de. Te nì kandita-de nuu Jesús ja tíyú'ú-de-ya. ⁴⁸ Yúan-na te nì ka'an Jesús jín-de: Judas, tiyú'ú-ró rúu te súan nastúu-ró máá Sé'e cháa náún. Achí-ya. ⁴⁹ Te cháa ká'ìin jín Jesús, nì kajini-de ndasa kuakuu. Te nì kaka'an-de jín-yá. Táta, stují-yo-dé jín machete xí túu, áchí-de. ⁵⁰ Te ìn máá cháa-ún, nì stují-ní-de ìn mozo máá sutú ñá'nu-ga. Te nì kachi-de so'o lado vá'a. ⁵¹ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Sía, áchí-ya. Te nì ké'é-yá so'o mozo-ún, te nì nasáva'a-ya. ⁵² Te nì ka'an Jesús jín sutú ñá'nu-ún jín cháa kákuu jefe iní ve'e ìi jín cháa nì kayii, ja ní chakoyo-de sikí-yá: Nátu'un sikí ìn cháa kuí'ná vái koyo-ró jín machete jín yúnu náún. ⁵³ Ndita'an kiví ní kandee-ri jín-ró iní ve'e ìi te tú ní kakatìn-ró rúu. Ko ya'á kúu hora máá-ró jín fuerza ñuñáa. Achí-ya.

Jā tú ní jātu'un Pedro

⁵⁴ Te nī kākatiin-de-ya kuá'an-de jíin-yá. Te nī kaskívi-de-ya iní ve'e sutu ñá'nu-ga. Te Pedro, jíká-ni ndikín-de-ya. ⁵⁵ Te sava ñayívi, nī kanastá'an-i ñin ñu'un yata vé'e-ún. Te nī kanakuíkó ndúu-i káxiukú-i. Te Pedro, suni nī jungoo-de jíin ñáyívi-ún. ⁵⁶ Te ñin ña'an játíñu iní ve'e-ún, nī jini-ña núu-dé ja kánchaa-de yuñú'un yúan. Te nī nde'é vá'a-ña núu-dé. Te nī ka'an-ña: Te chaa yá'a, suni jíká-de jíin cháa-ún vii, áchí-ña. ⁵⁷ Yúan-na te máa-de, tú ní jātu'un-de: Nána, na tú jini-ná chaa-ún, áchí-de. ⁵⁸ Te nī kunúu ñin tílí-ga. Te nī jini tuku inga-de nuu Pedro te nī ka'an-de: Te róó, suni tá'an-de kúu-ró vii, áchí. Te nī ka'an Pedro: Hombre, nasuú kúu-ri, achí-de. ⁵⁹ Te nátu'un ñin hora-ga te nī kachi inga-de: Jandaa ja cháa yá'a, suni jíká-de jíin cháa-ún, chi chaa ñuu Galilea kúu-de, áchí. ⁶⁰ Te nī ka'an Pedro: Hombre, tú jini kuti-rí naún tu'un ká'an-ro, áchí-de. Te nini súan ká'an-de, te nī kana-ni lí'li. ⁶¹ Yúan-na te nī xío kóto máa Jító'o-yo. Te nī nde'é-yá nuu Pedro. Te nī nuku'un iní-de tu'un nī ka'an máa Jító'o-yo jíin-de: Onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu uní jíinu, áchí-ya. ⁶² Te nī kenda Pedro kua'an-de. Te nī nde'e xaan-dé.

Jā ní kasákátá-de nuu-yá

⁶³ Te taká chaa kándito Jesús, nī kasákátá-de nuu-yá. Te nī kastují-dé-ya. ⁶⁴ Te nī kajasu-de nuu-yá. Te nī kastují-dé nuu-yá. Te nī kajaká tu'un-de-ya: Kastu'un, ndé chaa nī stují róó, áchí-de. ⁶⁵ Te ío kua'a-gá tu'un nī kaka'an-de sikí-yá ja ní kasá'a ndiva'a-de jíin-yá.

Ja ní kajanchaka-de-ya núu junta

⁶⁶ Te nuu ní kundijin, te ni kanataka chāa ni kayii, jín sutú ñá'nu jín cháa káchaa tutu, ni kajanchaka-de-ya núu junta máá-de. ⁶⁷ Te ni kaka'an-de: Máá-ró kúu máá Cristo, náún. Kachi nuu-rí, áchí-de. Te ni kachi-ya jín-de: Vasa ná kachí-ri nuu-ro, te ni ma kándíja kuti-ro. ⁶⁸ Te suni nú ruu xndichí-ri róó, te ma xndió káni-ró tú'un nuu-rí. Te ni ma sí-a-ro rúu. ⁶⁹ Ko onde vina te máá Sé'e chāa kunchaa-ya íchi ndáv'a nuu ío fuerza Dios, áchí-ya. ⁷⁰ Te ndi'i-de, ni kajika tu'ún-de-ya: Núsáa te máá-ró kúu Se'e Dios náún, áchí-de. Te ni kachi-ya jín-de: Máá-ró kaka'an ja rúu kúu, áchí-ya. ⁷¹ Yúan-na te ni kaka'an-de: Naún níni kúni so'o-ga-yo ká'an inga chāa núsáa, chi jín yú'u máá-de ni kajini so'o-yo vína, áchí-de.

23

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Yúan-na te ni kandonda ndi'i-de ni kajanchaka-de-ya núu Pilato. ² Te ni kejá'a-de kásátú'ún-de siki-yá: Chāa yá'a ni kani'in-ná-de ja sáká núu-de xini ñáyivi núu-yo. Te tú já'a-de tu'un kuá'a-yó xú'ún yoo nuu César. Te ká'an-de ja máá-de kúu Cristo Rey, áchí. ³ Yúan-na te Pilato, ni jika tu'ún-de-ya: Máá-ró kúu Rey ñáyivi judío náún, áchí-de. Te máá-ya ni ka'an-ya: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. ⁴ Te ni kachi Pilato jín táka sutu ñá'nu jín ñáyivi kuá'a-ún: Tú ni ñn kuachi ní'in-rí siki cháa yá'a, áchí-de. ⁵ Ko máá cháa-ún, ví'í-gá ni kaka'an-de: Xaan kúvaa ñáyivi sá'a-de jín

tú'un stá'an-de ní ñúu Judea, ñi kejá'a-de onde ñuu Galilea te ñi kenda-de onde yá'a, áchí-de.

Já kándij Jesús nuu Herodes

⁶ Yúan-na te Pilato, ja ní jini so'o-de ja Galilea káka'an, te ñi jiká tu'un-de nú cháa ñuu Galilea kúu-ya. ⁷ Te nuu ní juku'un iní-de ja ndá'a Herodes yí'i ñuu-ya, te ñi tájí-de-ya kuá'an-ya núu Herodes chí kivi-ún suni kánde Herodes iní ñuu Jerusalén. ⁸ Te nuu ní jini Herodes nuu Jesús, ñi kusii xáan iní-de, chí ío kua'a kivi kuni-de nde'é-de nuu-yá, chí ñi jini tu'un-de kua'a tú'un siki-yá. Te ñúkuu iní-de ja sá'a-ya ñin tuni nuu-dé. ⁹ Te xaan ní xndichí-de-ya. Ko tú ni ñin tu'un ní xndío káni-ya núu-dé. ¹⁰ Te taká sutu ñá'nu jín taká cháa káchaa tutu, ká'in-de yúan, kásátú'ún téyí-ga-de siki-yá. ¹¹ Yúan-na te Herodes jín soldado-de, ñi kasándiva'a-de jín-yá. Te ñi kasákátá-de nuu-yá. Te ñi chu'un-de-ya ñin sa'ma tíndu'á. Te ñi natáji tuku-de-ya kuáno'on-yá nuu Pilato. ¹² Te suni máá kivi-ún, ñi kanakuni maní tá'an Herodes jín Pilato, chí aná'an chí kájito u'u tá'an-de núu. ¹³ Yúan-na te ñi kana Pilato xiní taká sutu ñá'nu, jín taká cháa kákuu jefe jín taká ñayivi. Te ñi kandutútú-i. ¹⁴ Te ñi ka'an-de jín-i: Ñi kákinchaka-ró cháa yá'a nuu-rí, ja sáká núu-de xiní ñáyivi, áchí-ro. Te vina a ñi xndichí-ri-de jíto nuu máá-ró. Te tú ni ñin kuachi ní ní'in-rí siki-dé nátu'un kásátú'ún-ró, ¹⁵ te ni Herodes, chí ñi tájí-rí-de ñi ja'an-de yúan. Te tú ni ñin kuachi ní sá'a-de ja ká'ni-yo-dé.

Já kuá'an tuku-ya núu Pilato

16 Núsáá te ná xndó'o-ri-de te sía-ri-de ki'in-de. Achí-de. 17 Chì ndíta'an viko-ún kánúú já sía-de ìin preso. 18 Ko taká ñayivi ku'a-ún, ìin núú-ni nì kàkana jaa-i: Ka'ni-ní chaa yá'a. Te sía-ní Barrabás ná kí'in-de, áchí-i. 19 Te Barrabás, kánde-de vekaa kuachi ja ní xndón-da-de-i nì kanakuatá'an máá-i, te nì ja'ni-dé ìin ndiyi. 20 Te nì ka'an tuku Pilato jíin-i, chì sía-de Jesús kuní-de núú. 21 Ko máá-i nì kakana jaa tuku-i: Ka'ni-ní-de jikà cruz, kata kaa-ní-de, áchí-i. 22 Te nì ka'an tuku-de jíin-i vuelta unì: Te naún kuachi nì sá'a chaa yá'a vii. Tú ní'in kúti-rí ni ìin kuachi siki-dé ja kúu-de. Núsáá te xndó'o-ri-de, te sía-ri-de ki'in-de. Achí Pilato.

Ja ní kajata kaa-de-ya

23 Ko ìin jínu-ni nì kàkana jaa ñayivi-ún, nì kajikan-i ja ná kúu-ya jiká cruz. Te máá-i jíin taká sutu ñá'nu, nì kàkana jaa téyíi-i. Te yuán ní kundée-i jíin Pilato. 24 Yúan-na te Pilato, nì sánda-de ja ná kúu ja ní kajikan-i. 25 Te nì sía Pilato chaa nì kánde vekaa siki já ní xndón-da-de-i nì kanakuatá'an máá-i te nì ja'ni-dé ndiyi. Chì súan nì kajikan ñayivi-ún. Te nì naku'a-de Jesús nuu-í ja ná sá'a-i ndasa kákuu inì máá-i jíin-yá. 26 Te nì kákiñi'in-i-ya. Te nì kákatiiin-i ìin chaa nání Simón ñuu Cirene ja vái-de ichi rancho. Te nì kachaa-i cruz siki-dé. Te ndíso-de kua'an-de yata Jesús. 27 Te kua'a ñayivi jíin ñá'an, nì kandikin-i yata-yá. Te ña'an-ún, kánde'e-ña te kákana jikó'ó-ña já'a-yá. 28 Ko máá Jesús, nì xió kóto-ya núu-ñá. Te nì ka'an-ya jíin-ña: Se'e ñuu Jerusalén, ma ndé'e-ro já'a-rí. Nde'e ja'a máá-ró jíin já'a sé'e-ró jíná'an-i. 29 Te kuni so'o-ró, chì chaa kivi já ká'an-i: Xáán

ndatu ña'an numá, jín já tú ní skáku se'e, jín já tú ní skáxin-í, achi-i. ³⁰ Yúan-na te ka'an ñayivi jín táká yuku: Nduá siki-rí jíná'an-ri. Te suni jín táká tinduú: Kasu siki-rí jíná'an-ri, achi-i. ³¹ Chi nú jín yúnu yí'í kásá'a-de tiñu yá'a, te ndasa sá'a-de jín yúnu íchí núsáá, áchí-ya. ³² Te suni ni io uu cháa ká'io kuachi kája'an-de jín-yá ja kúu-de. ³³ Te ni jakoyo-i jín-yá tinduú nání yíki xiní, te yúan ni kajata kaa-i-ya jiká cruz. Te suni ni kajata kaa-i ndendúú cháa ká'io kuachi-ún, ñn-de ichi ndává'a-ya, te inga-de ichi ndávésé-yá. ³⁴ Te ni ka'an Jesús: Táa, sá'a-ní tuká'nu ini-ní nuu-í, chi tú kájiní-i naún kásá'a-i, áchí-ya. Te ni kandátá-i sa'ma-yá, ni kasá'a-i ñn apuesto siki. ³⁵ Te ñayivi ká'jin yúan kánde'é-i nuu-yá. Te cháa kákuñá'nu, suni ni kasákátá-de nuu-yá. Te ni kaka'an-de: Sava ñayivi á ni kuu ni nama-de. Ná náma-de máa-de, te nú Cristo I'a ni kaji Dios kúu-de, áchí-de. ³⁶ Te soldado, suni ni kasákátá-de nuu-yá. Te ni kakandita-de nuu-yá. Te kája'a-de vinagre ko'o-ya. ³⁷ Te ni kaka'an-de jín-yá: Nú máá-ró kúu rey ñayivi judío, te ná náma-ró máá-ró, áchí-de. ³⁸ Te suni ni io ñn tutu yoso siki-yá jín yú'u griego, jín latín, jín hebreo: Ya'á kúu Rey ñayivi judío, áchí. ³⁹ Te ñn máá cháa ío kuachi-ún ja ndíta kaa-de, ni ka'an ndiva'a-de jín-yá: Nú máá-ró kúu Cristo, te ná náma-ró máá-ró te suni nama-ró rúu jíná'an-ri núsáá, áchí-de. ⁴⁰ Ko inga-de, ni ka'an xa'an-dé nuu tá'an-de: Tú ío ja jínú'ún-ró núu Dios náún, chi ñn núu-ni tá'nu ndatu-ro jín-yá. ⁴¹ Chi máá-yó, jandáa vatu-ni ndó'o-yó yá'a, chi súan kúta'u-yo táká tiñu ni sá'a-yó, Ko I'a yá'a, tú ni ñn kuachi ní sá'a-ya,

áchí-de. ⁴² Te n̄i ka'an-de jíin Jesús: Nuku'un in̄i-ní náá nú n̄i najaa-ní in̄i ñuu nuu tá'ú-ní tiñu, áchí-de. ⁴³ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja vína te kunchaa-ro jíin-rí nuu jardín andíví, áchí-ya. ⁴⁴ Te nuu ní kuu nátu'un kaxiuu, te n̄i kuxkí'v̄i n̄í n̄ú n̄ú ñú'un onde ka'un̄i. ⁴⁵ Te n̄i kutúún ndikandii. Te sa'ma ndíta kaa in̄i ve'e ī, n̄i ndata sáva sava. ⁴⁶ Yúan-na te n̄i ka'an jaa Jesús: Táa, in̄i nda'a-ní náku'a-ná añú-ná, áchí-ya. Te súan n̄i ka'an-ya, te n̄i jí'i-ni-ya. ⁴⁷ Te chaa capitán, nuu ní jini-de ja súan n̄i kuu, te n̄i nakana jaa-de Dios: Ndaa ndija ja chaa yá'a ñn chaa ndaa n̄i kuu-de, áchí-de. ⁴⁸ Te ndivii ñáyiv̄i ká'jin yúan, n̄i kajini-i ja súan n̄i kuu. Te n̄i kanaxió káva-i kákani-i jik̄i jiká-í kája'an-i. ⁴⁹ Ko taká chaa kajini tá'an jíin-yá, jíin taká ña'an kándikin-ña-yá onde ñuu Galilea, ká'jin jiká-ña kánde'é-ña taká tiñu yá'a.

Ja ní kachiyuji-de-ya

⁵⁰ Te n̄i io ñn chaa nání José, chaa vá'a chaa ndaa kúu-de. Te suni ñn chaa junta kúu-de. ⁵¹ Ko tú ní jata'an in̄i-de tu'un n̄i kandatú'un junta-ún ni tiñu n̄i kasánda-ún. Te ñuu Arimatea in̄i ñuu Judea ncháá-de. Te ñúkuu in̄i-de koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁵² Chaa yá'a, n̄i jaa-de nuu Pilato. Te n̄i jikan-de yiki kúñu Jesús. ⁵³ Te n̄i janchaa-de-ya. Te n̄i chisúkun-dé-ya jíin ñn sa'ma kuítá. Te n̄i chindee-de-ya iní ve'e añú ja ní jacha jiká ñn kava nuu tú kunduji-ga ni ñn ndiyi. ⁵⁴ Te kiv̄i xían-ún koo viko Pascua. Te a yani kundijin kiv̄i ndétatú. ⁵⁵ Te ña'an ní kikoyo jíin-yá onde ñuu Galilea, káindik̄in-ña José kua'an-ña jíin-de. Te n̄i kajini-ña

yaú kava-ún nuu ní yuji yiki kúñu-ya. ⁵⁶ Te ni kanaxió káva-ña káno'on-ña. Te ni kasátu'a-ña jí'o jíin perfume, te ni kandétatú-ña kivi ndétatú-ún, nátu'un ni tá'ú tíñu ley.

24

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te tíkuáán-na kivi ñin semana ni jakoyo-ña yaú kava-ún, káindá'a-ña táká jí'o ni kasátu'a-ña. Te suni kája'an sava-ga ña'an jíin-ña. ² Te ni kajini-ña já ní kuxio yuu ndí'u yu'u yaú kava-ún kua'an. ³ Te ni kivi koyo-ña. Te tú ní kájiní-ña yiki kúñu máá Jító'o-yo Jesús. ⁴ Te nini kákuñáá ini-ña já súan ni kajini-ña, te uu chaá káñu'un sa'ma kuíjin kándii ncháa, ni kajukuiñi-ni-de xiin-ñá. ⁵ Te ni kayu'ú-ña. Te ni kajaxin-ña núu-ñá nuu ñú'un. Te ni kaka'an chaá-ún jíin-ña: Naja sá ma'ñú ndíyi kánandúkú-ró I'a chakú. ⁶ Túu-ya yá'a, chi a ni nachaku-ya. Á tú ná'an-ró ndasa ni ka'an-ya jíin-ró ná ni kandee-ga-ya onde ñuu Galilea núu. ⁷ Chi ni ka'an-ya: Jínu ñú'ún já máá Sé'e chaá natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io kuachi, te kuu-ya jiká cruz, te nachaku-ya kivi uní. Achí. ⁸ Yúan-na te ni kanuku'un ini-ña tú'un ni ka'an-ya jíin-ña. ⁹ Te ni kenda-ña yaú kava-ún káno'on-ña. Te ni kakastu'ún-ña tú'un yá'a nuu ndí'uxí ñin-de jíin táká nuu sáva-ga-de. ¹⁰ Te ña'an kákastu'ún tú'un yá'a nuu apóstol kákuu María ñuu Magdala, jíin Juana, jíin ingá María náa Jacobo, jíin sáva-ga-ña. ¹¹ Ko máá apóstol, kájani ini-de ja tú'un tá'an tachi káka'an-ña. Te tú ní kákandíja-de. ¹² Te ni

ndukuiñi-ni Pedro. Te ni jinu-de kua'an-de onde yau kava-ún. Te ni jukuíta ndee-de. Te ni jini-de ja sá'ma kuitá-ún kánda-a-na máá. Te ni kee-de kuano'on-dé ve'e-de jáni ini-de naún ní kuu.

Ja ní ketá'an-ya jín úu-de

¹³ Te suu kivi-ún, te kája'an uu-de ichi ñn ñuu nání Emaús ja ncháá nátu'un uxí kilómetro yósava jín ñúu Jerusalén. ¹⁴ Te kádatu'ún máá-de taká tiñu yá'a ja ní kuu-ún. ¹⁵ Te nini kádatu'ún-de te kájika tu'ún tá'an máá-de. Te máá Jesús, ni ja-a-ya yatá-dé. Te kájika tai-ya kuá'an-ya jín-de. ¹⁶ Ko nátu'un ndasú nduchi-dé náva'a ma nákuñi-de-ya. ¹⁷ Te ni ka'an-ya jín-de: Naún tu'un kádatu'ún-ró yá'a nini kájika-ró. Te naja kánduku'a ini-ro, áchí-ya. ¹⁸ Te ñn-de ja nání-de Cleofas, ni ka'an-de jín-yá: Á sá ní cha-a-ni ini ñuu Jerusalén, te máá ñn-ni ní tú jini-ni taká tiñu ja ní kuu ini ñuu-ún kivi yá'a náún, áchí-de. ¹⁹ Te ni jika tu'ún-yá-de: Te naún ní io, áchí-ya. Te máá-de ni kaka'an-de jín-yá: Aa, ja ní ta'an Jesús ñuu Nazaret, cha-a ni jani tu'un Dios te ni sá'a-de tiñu ñá'nu. Te jín fuerza ni jani-de tu'un jito nuu Dios jín núu taká ñayivi. ²⁰ Te sutu ñá'nu jín cháa kakuñá'nu nuu-yo, ni kanastúu yuán-de. Te ni kanakuxndí siki-dé ja ná kúu-de. Te ni kaja'ni-ún-de jika cruz. ²¹ Ko máá-ná jíná'an-ná, ni kañukuu ini-ná ja máá-de kúu cha-a ja náma ñuu Israel núu. Te ni ndí'i taká tiñu yá'a, te vina ni kuu uní kivi já ní kuu taká tiñu-ún. ²² Ko sava ñasí'í ío jín-ná jíná'an-ná, suni ni kasíyú'ú-ña-ná, chi jañá'an xa-a-ni ní jangoyo-ña yaú kava-ún. ²³ Te tú ní kánani'in-ña yiki kúñu-de.

Te n̄i chakoyo-ña te áchí-ña já ní kajini-ña já ní kenda koyo ndajá'a ándíví núu-ña. Te n̄i kaka'an ndajá'a-ún jíin-ña já chakú-de. ²⁴ Te n̄i kaja'an sava tá'an-ná onde yaú kava-ún. Te n̄i kajini-de nátu'un n̄i kaka'an ña'an-ún. Ko tú ní kájiní kuti-dé nuu máá cháa-ún. Achí-de. ²⁵ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin-de: Chaa xíní ñáá kákuu-ró. Xaan úun ini añú-ro já kándija-ró táká tu'un n̄i kaka'an chaa n̄i kajani tu'un Dios. ²⁶ Á tú kánúú já ndó'o Cristo tundó'o yá'a te vásá ndívi-ya núu ndúñá'nu-ya náún. Achí-ya. ²⁷ Te n̄i kejá'a-yá onde tu'un Moisés jíin tú'un chaa n̄i kajani tu'un Dios, te n̄i jani káji-yá taká tu'un tutu ij núu-dé ja ká'an tu'un máá-yá. ²⁸ Te n̄i kakuyani-de rancho nuu kája'an-de-ún. Te máá-yá n̄i sá'a-ya nátu'un ki'in jíká-ga-ya. ²⁹ Ko máá-de n̄i kastétuu-de-ya, n̄i kaka'an-de jíin-yá: Kendoo-ní jíin-ná, chí a kuá'ini te kuakuxkí'vi, áchí-de. Yúan-na te n̄i kivi-ya já kéndoo-ya jíin-de. ³⁰ Te nuu ní kajungoo-de ja kée-dé staa, te n̄i ki'in-ya staa-ún, te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i ja'ncha sava-ya. Te n̄i ja'a-ya núu-dé jíná'an-de. ³¹ Yúan-na te nátu'un n̄i kananuña nduchi-dé. Te n̄i kanakuni-de-ya. Ko ij-ní n̄i kuxio-ni-ya kuá'an-ya. ³² Yúan-na te n̄i kaka'an máá-de: Jandaa ja ní tá'u'u ini añú-yo ja níni jáni-ya tú'un nuu-yo íchi-ún nuu ní juña-ya tutu ij núu-yo. ³³ Te suni hora-ún n̄i kandukuiñi-de. Te kuano'on-dé ichi núu Jerusalén. Te yúan n̄i kanaketá'an-de jíin uxí in-ga chaa-ún ká'in tutu-de jíin sava-ga tá'an-de. ³⁴ Te n̄i kaka'an-de: Jandaa jakúti a n̄i nachaku máá Jító'o-yo. Te a n̄i ndenda ndijin-ya núu Simón. Achí-de.

³⁵ Yúan-na te ndendúú cháa-ún, n̄i kakastu'ún-de ndasa n̄i kaketa'an-de jíin-yá ichi-ún. Te ndasa n̄i kanakuni-de nuu-yá nuu ní ja'ncha sava-ya staa.
³⁶ Te nini kándatu'ún-de tu'un yá'a, te n̄i jukuiñi-ni máa-yá sava ma'ñú-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ma kúku'a in̄i-ro jíiná'an-ró, áchí-ya. ³⁷ Ko máa-de, n̄i kayu'ú-de. Te n̄i kandakoto io-de. Te kájani in̄i-de ja ñin añú kúu-ya. ³⁸ Ko máa-yá n̄i kachi-ya jíin-de: Naja káyu'ú-ro. Naja súan kájani in̄i-ro.
³⁹ Nde'é ndá'a-rí jíin já'a-rí, te kuni-ro já máa-rí kúu. T̄iin ruu te kuni-ro, chí ñin añú tú ñáva'a kuñu ni yiki nátu'un kánde'é-ró já ñáva'a máa-rí. Achí-ya. ⁴⁰ Te n̄i kuu n̄i ka'an-ya tú'un yá'a. Te n̄i stá'an-ya ndá'a-yá ja'a-yá nuu-dé jíiná'an-de. ⁴¹ Te vasa kákusii xáan in̄i-de, ko tú ní kákandíja va'a-de. Te yuán ní ka'an-ya jíin-de: Ió ja kée-rí yá'a xí túu, áchí-ya. ⁴² Yúan-na te n̄i kaja'a-de ñin tiyáká táu núu-yá, jíin ñin yoko ja ñú'un nduxi. ⁴³ Te n̄i ki'in-ya ní yee-yá nuu-dé jíiná'an-de. ⁴⁴ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ya'a kúu taká tu'un n̄i ka'an-ri jíin-ró ná n̄i kanchaa-ri jíin-ró sáa, ja kánúú skíkuu taká tu'un-ri ja yóso núu tutú ley Moisés, jíin núu tutú cháa n̄i kajani tu'un Dios jíin núu tutú Salmo. Achí-ya. ⁴⁵ Te n̄i juña-ya já jiní tuni-de jíiná'an-de, nává'a kuu juku'un in̄i-de tu'un ká'an tutu ii. ⁴⁶ Te n̄i kachi-ya jíin-de: Súan yóso núu tutú ja ndó'o Cristo, te nuu uní kivi te nachaku-ya má'ñú ndíyi.
⁴⁷ Te jíin sí'ví-yá ná kuichá tu'un nuu taká ñayivi já ná nákani in̄i-i, nává'a koo tuká'nu in̄i-ya núu taká kuachi-i. Te kejá'a tú'un yá'a onde ñuu Jerusalén ki'in. ⁴⁸ Máa-ró kákuu cháa kani ndaa tu'un yá'a.
⁴⁹ Te vina tájí-rí ja ní keyu'u Táa-ri. Te kii sikí-ro

jíná'an-ró. Ko kendoó-ró iní ñuu Jerusalén onde ná kú'un-ró fuerza ja kí onde andíví, áchí-ya.

Ja ní ndaa-ya kuá'an-ya ándíví

⁵⁰ Yúan-na te ñi kiñi'in-ya-dé kua'an-ya jíin-de onde ñuu Betania. Te yúan ñi kaña-a-ya ndá'a-yá. Te ñi jikan ta'u-yá ja'a-dé jíná'an-de. ⁵¹ Te nini jikán ta'u-yá ja'a-dé, te ñi kuxio-ni-ya núu-dé, ñi ndaa-ni-ya kuá'an-ya onde andíví. ⁵² Te máa-de, ñi kachiñú'ún-de-ya. Yúan-na te ñi kanaxíó káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén kákusií xáan iní-de. ⁵³ Te nene ñi ka'iin-de iní ve'e ii kájikan ta'u-dé te kánakana jaa-de Dios. Amén.

**Testamento jaa maa jitoho-yo Jesucristo
New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande
(MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)**

copyright © 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, San Miguel el Grande

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, San Miguel el Grande [mig], Mexico

Copyright Information

© 1951, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, San Miguel el Grande

© 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
a7b2e4b3-7fe3-5b8e-b04c-0245065924f9